UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Zoia Murgelj Stibrič

POMEN OBREDA SLAVNOSTNE POSVOJITVE

Diplomsko delo

Mentorica: dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič
Somentorica: dr. Viktorija Bevc

Ljubljana, 2018

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

IME IN PRIIMEK: Zoia Murgelj Stibrič
NASLOV DIPLOMSKE NALOGE: Pomen obreda slavnostne posvojitve
KRAJ: Ljubljana
LETO: 2018

ŠT. STRANI: 92 ŠT. TABEL: 12 ŠT GRAFIKONOV: 12 ŠT.SLIK: 3 ŠT. PRILOG: 2

MENTORICA: prof. dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič
SOMENTORICA: dr. Viktorija Bevc

DESKRIPTORJI: posvojitev, otrok, ki je bil posvojen, starša, ki sta posvojila otroka, družina, obred slavnostne posvojitve, socialna mreža, socialno delo, obred, tabu.

KEY WORDS: adoption, child, who is adopted, parents, who adopted the child, family, ritual of adoption ceremony, social environment, social work, ritual, taboo.

POVZETEK

V diplomski nalogi sem skozi analizo rezultatov in ob razpravi sledila pomenu slavnostne posvojitve. Ugotavljala sem, ali le ta obred vpliva na uspešno posvojitev otroka. Slavnostna posvojitev je eden od pomembnejših dogodkov v življenju otroka, ki je bil posvojen in staršev, ki so posvojili otroka. Z obredom to delijo s svojimi prijatelji in družino, tako kot ostali starši rojstvo otroka. To je sporočilo otroku, da so ga z veseljem sprejeli v svojo družino in možnost da mu skozi fotografije in opis dogodka razložijo, kako in zakaj je prišel v družino.

S tem namenom sem anketirala tri populacije: strokovne delavke, ki trenutno delajo na področju posvojitev, starše, ki so posvoji otroka in izvedli obred slavnostne posvojitve ter družino, prijatelje in sorodnike in so bili prisotni na tem obredu.

Rezultati raziskave se pokazali, da se anketiranci v razmeroma enakem deležu strinjajo s tem, da je obred slavnostne posvojitve pomemben dejavnik, ki lahko prepreči skrivnostnost posvojitve. To se zgodi preko javne združitve biološke in posvojiteljske družine otroka, ki je posvojen, hkrati pa omogoča tudi pot do zdrave identitete družine, ki je otroka posvojila.

Pomembne razlike med populacijami se nanašajo na odprto komunikacijo o otrokovi stvarnosti. S tem se otroka lažje integrira v družinsko in socialno okolje, saj s pomočjo obreda slavnostne posvojitve, vsi vedo njegovo zgodbo in zgodbo staršev. Ugotovila sem, da starši, ki so se udeležili programa priprave na posvojitev otroka, lahko govorijo o otrokovi stvarnosti in je ne skrivajo pred njim, niti jih ni več strah oziroma nimajo potrebe skrivati izvora otroka. Strokovne delavke pa imajo verjetno premalo izkušenj in znanja na tem področju. Velika razlika med odgovori družine, prijatelji in sorodniki, ki predstavljajo otrokovo družinsko in socialno okolje in strokovnimi delavkami, nam tudi pove, da se strokovne delavke najverjetneje ne zavedajo pomena obreda slavnostne posvojitve in njegove pomoči vključitve otroka v novo socialno mrežo, ki je za posameznika zelo pomembna.

Rezultati kažejo, da je obred slavnostne posvojitve najbolj pomemben staršem posvojenega otroka, pa tudi njihovi širši družini, prijateljem, sorodnikom, saj vsi pritrjujejo trditvam v zelo visokem deležu medtem, ko strokovne delavke pritrjuje istim trditvam v zelo nižjem deležu. Te velike razlike lahko pomenijo, da bi stroka težko uveljavila obred slavnostne posvojitve, saj v tem ne vidi pomembnega vpliva na uspešnost posvojitve, medtem ko jim

uporabniki sporočajo ravno obratno, saj ocenjujejo, da je obred slavnostne posvojitve v korist otroka, ki so ga posvojili.

ABSTRACT:

The topic of my graduation thesis is an inquiry into the importance of the rite of ceremonial adoption and its effects and consequences on the final success of the adoption of a child. Formal adoption is one of the most important milestones in the life of an adopted child and his new parents and the ritual of ceremonial adoption acts as a vehicle for sharing their story with their closest friends and family, just like other biological parents. The ritual sends a message to the adopted child that he is very welcome into his new family, while through photographs and stories his new family has a priceless opportunity to explain to him and other present people how and why he was adopted into the family.

To further research the importance of this ritual, I interviewed three specific groups: firstly the social workers currently working in the field of adoption, secondly the adoptive parents who performed the ceremony of adoption and lastly their family, friends, and relatives who were present at this ceremony.

The results of the research revealed that respondents agree in a relatively equal proportion that the ritual of the adoption ceremony is an important factor which can prevent the mystery of adoption. This happens through a public merger of the biological and adoptive family of a child and, crucially, gives an opportunity for the formation of a healthy identity of the new family.

Important differences between groups are related to open communication about the child's reality. It can help the child towards easier integration into the family and wider social environment, as through the ritual of the ceremonial adoption his story is revealed and thus normalized. Another important finding is that parents who have attended the adoption preparation program are not uncomfortable and are able to easily talk about the child's reality and do not hide it from him; they are no longer afraid and have no need to hide the history of a child's previous life. Social workers, on the other hand, may lack the experience and knowledge in this field. This is clearly evident in the great difference between the answers of adoption parents, friends and relatives and social workers which indicates that social workers are probably not consciously aware of the importance of

the adoption ceremony and its assistance in integrating a child in his new social life; an extremely important aspect of any successful adoption.

In conclusion, the results indicate that the adoption ceremony is very important to the adoptive parents, as well as to their wider family, friends, relatives, as they all attach to the claims in a very high percentage, while social workers attach to the same claims very lower percentage. This divergence in opinion could mean that the social work profession could have difficulties in enforcing the ritual of ceremonial adoption since they do not believe in it having a significant influence on the success of adoption, while families themselves are saying the exact opposite and are convinced that the ritual of ceremonial adoption is crucial for the well-being of the adopted child.

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem svoji mentorici dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič, somentorici dr. Viktoriji Bevc in mentorju iz prakse dr. Žarku Tepavćeviću, ki so me vodili in motivirali pri idejah za pisanje diplomske naloge.

Zahvaljujem se tudi moji družini, prijateljem in fantu, ki so me ves čas študija in pisanja diplomske naloge podpirali in stali ob strani.

Posebna zahvala gre tudi osebam, ki so z mano delile dragoceno izkušnjo obreda slavnostne posvojitve in mi pomagale izpeljati zastavljeno diplomsko nalogo.

Kazalo

1. UVOD **9**

1.1. POSVOJITEV **9**

1.1.1 Popolna posvojitev **10**

1.2. ZAKONSKA PODLAGA IN SOCIALNO DELO Z DRUŽINO S PODROČJA POSVOJITEV **13**

1.2.1 Socialno delo z družino **15**

1.3. IDENTITEA POSVOJENIH OTROK IN NJIHOVE SPECIFIČNE POTREBE **17**

1.4. PRIPRAVA NA POSVOJITEV IN DEJAVNIKI USPEŠNE POSVOJITVE **23**

1.4.1. Dejavniki uspešne posvojitve 26

1.5. DRUŽINA S POSVOJENIM OTROKOM **28**

1.6. OBRED SLAVNOSTNE POSVOJITVE **32**

1.7. POMEN OBREDOV ZA LJUDI **34**

1.8. TABU, STIGMA **36**

2. PROBLEM **39**

3. METODOLOGIJA **41**

3.1. Vrsta raziskave **41**

3.2. Spremenljivke **41**

3.3. Raziskovalni instrumenti in viri podatkov **45**

3.4. Populacija in vzorčenje **45**

3.5. Zbiranje podatkov **46**

3.6. Obdelava in analiza podatkov **47**

4. REZULTATI **48**

5. RAZPRAVA IN SKLEPI **75**

6. PREDLOGI **81**

7. LITERATURA **82**

8. PRILOGE **85**

8.1. Vprašalnik za starše, ki so posvojili otroka, socialne delavke in sorodnike/prijatelje, ki so bili prisotni na slavnostni posvojitvi **85**

8.2. Slike vabil na obred slavnostne posvojitve **91**

KAZALO TABEL, GRAFOV IN SLIK

Tabele

Tabela 1: Prikaz strukture opisane populacije 50
Tabela 2: Prikaz spola anketirancev 51
Tabela 3: Prikaz starosti anketirancev 51
Tabela 4: Prikaz izobrazbe anketirane populacije 52
Tabela 5: Prikaz kraja bivanja anketirancev 53
Tabela 6: Prikaz strinjanj s trditvami o slavnostni posvojitvi 54
Tabela 7: Prikaz pomena trditev glede vpliva slavnostne posvojitve na uspešno posvojitev otroka 59
Tabela 8: Prikaz vprašanja obred slavnostne posvojitve bi moral biti pomembna naloga centra za socialno delo 61
Tabela 9: Prikaz vloge strokovnega delavca pri motiviranju para za obred slavnostne posvojitve 62
Tabela 10: Prikaz razlogov za neizvajanje obreda slavnostne posvojitve 63
Tabela 11: Prikaz pomena posvojitev in obreda slavnostne posvojitve za vodstvo centra za socialno delo 70
Tabela 12: Prikaz pogostosti izvajanja socialno - varstvenega ukrepa posvojitev otroka 71

Grafi

Graf 1: Prikaz deleža posamezne skupine anketirancev 49
Graf 2: Prikaz DA odgovorov statistično nepomembnih razlik med družino, prijatelji in sorodniki staršev, ki so posvojili otroka, staršev, ki so posvojili otroka in strokovnimi delavkami 55
Graf 3: Prikaz Da odgovorov populacije vprašanih strokovnih delavk, staršev, ki so posvojili otroka ter članov družine, sorodnikov in prijateljev. 56
Graf 4: Prikaz odgovorov DA glede trditve, da posvojitev na slavnostni način pomaga otroku, ki je bil posvojen, da lažje živi življenje med dvema družinama. 58
Graf 5: Prikaz trditve nekateri pari ne izvedejo obreda slavnostne posvojitve, ker jim ga center za socialno delo ni predlagal 65

Graf 6: Prikaz trditve nekateri pari se še vedno sramujejo svoje neplodnosti in ne želijo, da okolica o njej izve. 65
Graf 7: Prikaz razlogov za ne posluževanje obreda slavnostne posvojitve na centrih za socialno delo.....66
Graf 8: Prikaz izvajanja obreda slavnostne posvojitve kot zaključka. 68
Graf 9: Prikaz reakcije ob prejetju vabila na obred slavnostne posvojitve 72
Graf 10: Prikaz pomena obreda slavnostne posvojitve 73
Graf 11: Prikaz priporočil obreda slavnostne posvojitve drugim 73
Graf 12: Prikaz počutja ob govoru o bioloških starših.....74

Slike

Slika 1: Petrino vabilo na obred slavnostne posvojitve.....91
Slika 2: Žanino in Žigovo vabilo na obred slavnostne posvojitve 91
Slika 3: Lenartovo povabilo na obred slavnostne posvojitve.....92

1. UVOD

1.1. POSVOJITEV

Posvojitev je vseživljenjski proces, ki poveže otroka in starše. Je pravno-formalna vez med otrokom in starši, ki ni obstajala pred rojstvom otroka. Je trajna oblika varstva, s katero otrok in starš/a pridobi/ta vse pravice, ki jih imajo biološki otroci oziroma starši. Posvojitev je v korist otoku, ker mu omogoča celosten razvoj in kakovostno življene. S posvojitvijo se otroku omogoči varno družinsko okolje.

V današnji družbi je posvojitev po mnenju različnih strokovnjakov umeščena med oblike socialnega starševstva. Socialno starševstvo je odnos med otrokom in staršem/a, ki temelji na tesni, varni in čustveni vezi ter fizični bližini.

"Socialno starševstvo je socialni odnos in socialna situacija, kjer v družini živi eden ali več odraslih oseb, ki niso biološko povezane z otrokom/otroki, so pa z njim v čustvenem razmerju, kar pomeni, da opravljajo vsakodnevne starševske funkcije v daljšem časovnem obdobju (ekonomske, socialne, vzgojne, emocionalne) in da med otrokom in staršem obstaja tesno čustveno razmerje" (Zaviršek, 2006 str. 205).

Otrok s posvojitvijo dobi tudi socialne sorodnike. Ti ne temeljijo na bioloških značilnostih in niso vezani na institucija zakonske zveze, temveč temeljijo na socialnih razmerjih bližine, pripadnosti in privlačnost, ki jih med seboj ustvarijo posameznice in posamezniki.

Kot pravi Bevc: " Posvojitev otroka je pomemben socialnovarstveni ukrep države z namenom, da zaščiti otroka, ki iz kakršnihkoli razlogov ne more živeti s svojimi starši ali mu le ti ne morejo omogočiti zdravega psihičnega in telesnega razvoja. Pogosto je posvojitev tudi pot oblikovanja družine za tiste, ki iz kakršnihkoli razlogov ne morejo imeti otrok. Torej je namen posvojitve prvovrstno korist otrok, od strokovnih služb pa se pričakuje ugotovitev otrokovih potreb, na temelju katerih strokovna služba poišče ustrezen posvojiteljske starše." (Bevc, 2012, str.12).

Posvojitev je kompleksen in vseživljenjski proces. Je intimno osebno dejanje zakonskega ali zunajzakonskega para ali osebe, ki posvoji otroka. Hkrati je tudi pravno formalni proces in postopek, ki ga izvajajo socialne službe, ki jim država podeli mandat za izvajanje tega dela. Posvojitev poveže ljudi, ki med seboj prej niso bili povezani:

- otroka, ki je bil posvojen,
- družino, ki je posvojila otroka in
- biološko družino.

Posvojitev je oblika socialnovarstvenega ukrepa države v primeru, ko ostane otrok brez staršev ali ti zaradi kateregakoli razloga ne morejo skrbeti zanj. Ker je posvojitev trajna oblika varstva, nastane med ljudmi, ki otroka posvojijo in otrokom, ki je posvojen, enako razmerje kot med drugimi biološkimi in nebiološkimi starši in otroki. To imenujemo popolna posvojitev in je v Sloveniji zakonsko določena (Zaviršek, 2012, str. 26).

Miklušt, Tomažič (2016, str. 143) izpostavita: " Posvojitev na način, ki bi otroku v največji možni meri omogočil celosten razvoj in kakovostno življenje, je za korist otroka najboljša možna rešitev v primeru, ko roditelji zanj ne morejo ali nočejo poskrbeti. Pomembno je razumeti, kakšno vlogo ima v današnji družbi otrok in kako ga ta dojema. Posvojeni otroci pa se pri tem soočajo še z dodatnimi težavami, so bolj stigmatizirani, saj je ponekod posvojitev še vedno tabu.".

1.1.1 Popolna posvojitev

Poznamo popolne in nepopolne posvojitve. Popolna posvojitev je, ko je otrok popolnoma izločen iz svoje biološke družine, kar pomeni da se z njo pretrgajo vse vezi. Otrok z popolno posvojitvijo pridobi vse pravice, ki jih imajo biološki otroci, tako do staršev, ki so posvojili otroka, kot do sorodnikov osebe, ki je posvojila otroka.

Klun (2008, str. 37-38) izpostavi: "Popolna posvojitev ali adopcija, pomeni popolno vključitev otroka v družino posvojiteljev. S tem je posvojen otrok popolnoma izločen iz družine naravnih staršev, kar pomeni, da vse medsebojne pravice posvojenca in bioloških staršev in njihovih sorodnikov prenehajo. Otrok v družini, ki ga je posvojila, dobi v razmerju do posvojitelja in njegovih sorodnikov enake pravice, kot jih imajo biološki otroci.".

Prav v modelu popolne posvojitve pa sta se izoblikovala dva koncepta – odprta in zaprta posvojitev.

Danes socialni delavci in drugi strokovnjaki na področju posvojitev opozarjajo na nujnost uporabe koncepta odprte posvojitve in to svetujejo tudi posvojiteljem. Tega

stališča ne zagovarjajo vsi ljudje, ki otroka posvojijo, zato je odločitev o tem, ali bodo resnico otroku povedali in kdaj, še vedno njihova.

Nagibanje k odprti posvojitvi se je začelo zaradi petih pomembnih premikov: večjega upoštevanja potreb otrok, višje starosti otrok ob posvojitvi, manjših zadržkov pred tem, da otroci in starši spoznajo biološke starše, manjše stigme bioloških staršev, ki so dali otroka v posvojitev in zaradi sprememb v zahodnih socialnovarstvenih ustanovah (Zaviršek, 2012, str. 117).

Rapoša Tajnšek navaja, da je odprta posvojitev edini koncept socialnega dela, ki zajame vse tri udeležence v trikotniku posvojitve. Odprta posvojitev ne pomeni le tega, da posvojiteljem povemo, da otroku ne smejo prikriti dejstva, da je posvojen. Pri tem gre za veliko zahtevnejše spreminjanje vrednot, pogledov, pričakovanj in ravnanja vseh udeležencev (Rapoša Tajnšek, 1999, str. 7).

Koncept odprte posvojitve omogoča stike posvojenega otroka z biološkimi starši in informiranost bioloških staršev o otroku in njegovem življenju v družini, ki ga je posvojila. Bevc (1999) so izkušnje pripeljale do zagovarjanja srečanj med otroci in roditelji. V nadaljevanju poudarja, da je pomembno raziskati motive in pripravljenost vseh, ki so vpleteni. Koncept odprte posvojitve vsem udeleženim v posvojiteljskem trikotniku omogoča pravico do resničnosti. Otrok mora izvedeti resnico o svojem izvoru, saj je to nujno potrebno za oblikovanje njegove identitete. Kot je bilo že omenjeno, strokovnjaki svetujejo posvojiteljem, naj otrokom čim prej povedo resnico o posvojitvi in bioloških koreninah. Problem pa je, da včasih tudi posvojitelji nimajo (vsaj ne popolnih) informacij o otrokovih roditeljih. Vendar se zgodi, da tudi institucije, ki delajo na področju posvojitev, nimajo informacij o bioloških starših ali pa so te zelo skope.

Po drugi strani pa model zaprte posvojitve temelji na anonimnosti bioloških in adoptivnih staršev. Pri tem modelu posvojitve sta izvir in preteklost otroka skrivnost. Lahko ga spremlja vse življenje. Pri modelu zaprte posvojitve se ščitijo pravice odraslih bolj kot pravice otrok.

Model zaprte posvojitve predstavlja problem za otroka. Otrok mora izvedeti resnico, da je posvojen čim hitreje, da z njo lahko raste. Problem zaprte posvojitve je tudi ta da, kot odrasel nima možnosti, da pride do informacij o bioloških starših in sorodstvu. Pri zaprti posvojitvi socialna delavka staršem, ki so posvojili otroka, ne razkrije informacij o bioloških starših in informacij o biološkem sorodstvu. Otroci, ki so bili posvojeni po

modelu zaprte posvojitve, velikokrat ne poznajo svoje zdravstvene zgodovine ter etičnega in verskega porekla (Zaviršek, 2012, str. 118).

Čačinovič Vogrinčič opozarja, da model zaprte posvojitve ne podpira posvojiteljev pri njihovi starševski vlogi, ker ovira pristajanje družine na resničnost, in ne pospešuje, temveč zmanjšuje razvidnost družine in sposobnost za konflikt (Čačinovič Vogrinčič, 1998).

Swientek (1999: 24) pravi: "Otroci, ki nič ne vedo, slutijo in proizvajajo izjemno težke psihične motnje." Ustvarjanje domišljijske podobe o bioloških starših ob morebitnem soočanju z resnico vedno pusti negativne posledice. Resnico o posvojitvi je treba povedati otroku že v zgodnjem otroštvu, da otrok zraste z dejstvom, da je posvojen. Dlje kot se resnici izmikamo, težje je ohraniti družinski odnos, kjer ni tabujev in konstruiranih zgodb, ki niso resnične.

1.2. ZAKONSKA PODLAGA IN SOCIALNO DELO Z DRUŽINO S PODROČJA POSVOJITEV

S posvojitvijo zakon uresničuje posebno varstvo otrokove koristi, ki ga ustava zagotavlja otrokom, za katere starši ne skrbijo, ki nimajo staršev ali so brez ustrezne družinske oskrbe. Posvojitev je zato namenja samo otroku, tj. osebi, ki še ni dopolnila osemnajst let oz. pred polnoletnostjo ni pridobila popolne poslovne sposobnosti (Novak, 2012, str. 263).

Posvojitev je ena najboljših možnih oblik varstva otroka, ki iz kakršnihkoli razlogov ne more živeti s svojimi biološkimi starši. V posvojitev se sme dati le otrok, čigar starši so neznani, umrli, ali če so pred pristojnim organom privolili, da dajo otroka v posvojitev, in otroci staršev, ki jim je odvzeta roditeljska pravica. Vodilo centra za socialno delo, ki posvojitev izvaja v skladu z Zakonom o zakonski zvezi in družinskih razmerjih je, da s posvojitvijo sledimo predvsem otrokovim koristim (Center za socialno delo, b.d).

Starši, druge osebe, državni organi in nosilci javnih pooblastil morajo v vseh dejavnostih in postopkih v zvezi z otrokom skrbeti za otrokovo korist. Otrokova korist je pravni pojem, ki ga je treba v vsakem primeru posebej napolniti z vsebino ob upoštevanju vseh okoliščin konkretnega primera. Na splošno delajo starši v otrokovo korist, če zadovoljujejo njegove materialne, čustvene in psihosocialne potrebe z ravnanjem, ki ga okolje sprejema in odobrava in ki kaže njihovo skrb in odgovornost do otroka ob upoštevanju njegove osebnosti in želja. Generalno klavzulo otrokove koristi zakon ilustrira tudi s posameznimi ponazoritvami, kot na primer, da so v otrokovo korist zdrava rast, skladen in zdrav osebnostni razvoj oziroma zdrav in uspešen telesni in duševni razvoj, usposobitev za samostojno življenje in delo, nezanemarjene starševske dolžnosti, zlasti nezanemarjena varstvo in vzgoja (Novak, 2012, str.79).

S posvojitvijo nastanejo med posvojencem in njegovimi potomci ter posvojiteljem in njegovimi sorodniki enaka pravna razmerja kot med sorodniki. Hkrati pa prenehajo pravice in dolžnosti posvojenca do njegovih staršev in drugih sorodnikov ter pravice in dolžnosti staršev in sorodnikov do njega. To vrstno posvojitev, pri kateri se otrok popolnoma izloči iz rodbine bioloških staršev in popolnoma preide v rodbino posvojitelja, imenujemo popolna posvojitev. Takšna posvojitev je nerazvezljiva. Če posvojitelji ne delajo v otrokovo korist, mora država zavarovati otrokovo korist kot pri drugih starših (Novak, 2012, str.263).

Posvojitelji s posvojitvijo postanejo pravni starši posvojenega otroka. čeprav niso biološki starši, jim odločba o posvojitvi daje nalogo starševstva. Posvojitelji s posvojitvijo pridobijo pravico, da vzdržujejo, vzgajajo in izobražujejo svoje otroke. (Novak, 2012, str.271).

Posvojitelj je lahko samo polnoletna oseba, ki je vsaj 18 let starejša od posvojenca. Posvojitelj ne more biti oseba, ki ji je odvzeta roditeljska pravica, poslovna sposobnost in oseba, ki ne daje jamstva, da bo izvrševala roditeljsko pravico v otrokovo korist. Nikogar ne more posvojiti več oseb, razen če sta posvojitelja zakonca in skupaj posvojita otroka (Center za socialno delo, b.d.).

O postopku posvojitve odloča center za socialno delo. Postopek se začne po uradni dolžnosti ali na predlog bodočega posvojitelja. Center za socialno delo mora v postopku preveriti, ali obstajajo splošni pogoji za posvojitev in ali posvojitelj izpolnjuje pogoje za posvojitev. Otrokova korist zahteva, da mu center za socialno delo v postopku posvojitve poišče najboljše starše, in ne da kandidatu za posvojitev najde najboljšega otroka. (Novak, 2012, str. 274).

Postopek posvojitve poteka na centru za socialno delo in se začne na predlog bodočih posvojiteljev (prošnja kandidatov za posvojitev z življenjepisom). Na centrih za socialno delo poteka individualna in skupinska priprava na posvojitev (Center za socialno delo, d.b.).

Potek individualne priprave:

- informativni razgovor s kandidati za posvojitev,
- sprejem vloge za posvojitev in ostale predpisane dokumentacije,
- individualni razgovori s kandidati za posvojitev, kjer poleg socialne delavke sodelujeta še psihologinja in specialni pedagog,
- obisk na domu.

Center za socialno delo ne sme izdati odločbe o posvojitvi, preden ne preteče eno leto od izpolnitve pogojev za posvojitev. V tem času se otrok praviloma namesti k bodočemu posvojitelju, da se ugotovi, ali se bosta posvojitelj in posvojenec vživela v novi položaj in ali bo posvojitev za otroka koristna. V enoletni poskusni dobi je položaj bodočega

posvojitelja negotov, ker lahko starši svoje soglasje še prekličejo ali pa jim uspe s pravnimi sredstvi

uveljaviti zahtevo za vrnitev otroka, ki jim je bil odvzet z odločbo. Eno letni rok sme center za socialno delo skrajšati, če meni, da je čimprejšnja posvojitev v otrokovo korist (Novak, 2012, str. 274-275).

Če center za socialno delo ugotovi, da posvojitev otroku ni v korist, z odločbo zavrne predlog, kadar se je postopke začel na predlog posvojitelja, ali ustavi po uradni dolžnosti začetek posvojitve. Če center za socialno delo ugotovi, da je posvojitev otroku v korist izda odločbo o posvojitvi (Novak, 2012, str. 276).

Posvojitelji postanejo starši na temelju odločbe o posvojitvi, ki jo izda center za socialno delo, s katero se prekinejo vse pravice in dolžnosti med posvojencem in njegovimi biološkimi starši ter drugimi sorodniki (Novak, 2012, str. 193).

1.2.1 Socialno delo z družino

Od dela s posameznikom in dela s skupino, se je socialno delo sčasoma specializiralo na področju dela z družino. Družinske spremembe, pluralizacija družinskih oblik ter novo pojmovanje in definiranje družine je za socialno delo nov izziv. Tako kot se spreminja pojmovanje družine, se spreminjajo tudi pristopi socialnih delavcev in delavk. Pridružiti se mora vsaki družini posebej pri raziskovanju karakteristik njihovega družinskega življenja, ki je kompleksno, raznoliko in spreminjajoče se. Družini se pridruži pri njihovi definiciji družine in iz tega skupaj izhajajo za nadaljnje sodelovanje (Mešl in Kodele, 2016, str. 20). Pri delu z družino se socialni delavec konstantno srečuje s transformacijo družine in takrat mora imeti orodja in znanje, da lahko družini pomaga pri reorganizaciji in novem funkcioniranju (Barnes, 1984).
Socialno delo z družino se v svojem bistvu ukvarja s krepitvijo moči in s pripravo članov družine in družine kot celote na dolgoročne spremembe v njihovih življenjih, jim nudi podporo in jih opremi z znanjem za optimalno funkcioniranje in z njimi ustvarja konkretne načrte in izvirne projekte pomoči (Collins, Jordan in Coleman, 2010). Družini moramo pomagati pri lastni razvidnosti družine, pri dodajanju moči, jih opremiti z znanjem ter z njimi raziskovati nove možnosti in vire pomoči. Da lahko delamo z družino, pa moramo najprej vzpostaviti osebni in delovni odnos. Že na začetku je pomembno, da skupaj z

družino definiramo problem. Raziščemo definicije problema članov in njihovo resničnost. Članom omogočimo, da v procesu sodelujejo in vložijo svoj del truda, mi pa jih skozi proces peljemo v vlogi "režiserja". Po instrumentalni definiciji problema, člane povabimo v proces dogovarjanja, kjer se osredotočimo na raziskovanje novih rešitev. Delamo v času tukaj in zdaj, korak po korak in iščemo uresničljive spremembe ter izvedljive načrte. Družino opremimo z novimi kompetencami za prihodnost in jih usmerimo v prevzemanje odgovornosti za lastno življenje. Namen dela z družino namreč ni le dajanje pomoči, ampak mobilizacija in podpora družine (Čačinovič Vogrinčič, 2006).

Procesi podpore in pomoči v socialnem delu z družino temeljijo na sprejemanju pluralnosti družinskih oblik. V središču je soustvarjanje pomoči na način, da so člani družine eksperti iz izkušenj, socialne delavke pa njihove spoštljive in odgovorne zaveznice v delu na rešitvah, ki jih družina potrebuje za novo življenje.

1.3. IDENTITEA POSVOJENIH OTROK IN NJIHOVE SPECIFIČNE POTREBE

Identiteta je sestavni del vsakega človeka, oblikuje pa se vse življenje. Identiteta je skupek vprašanj kdo sem, kako sem nastal, kje je moje mesto, kdo me kako vidi in kako ocenjuje, katere položaje moram zavzeti, kaj se od mene pričakuje, kaj se zgodi, če teh pričakovanj ne izpolnim in tudi kje je moje mesto v genealoškem zaporedju. Oblikuje se v odnosu z drugimi in je ne moremo iskati le znotraj sebe.

Ko govorijo o identiteti pri posvojencih, se to navadno nanaša na iskanje bioloških staršev. To iskanje se enači z iskanjem osebne identitete. Ta fenomen vsakega posvojenca zajame v različnem življenjskem obdobju. Posvojenčeva identiteta se povezuje z vprašanji, kdo sem, od kod prihajam, zakaj so me dali v posvojitev, zakaj me mati ni marala in podobno. Posvojeni otroci odraščajo med dvema družinama. V socialni družini odraščajo dejansko, biološka družina pa otroka in posvojitelje spremlja kot senca. Ali ta senca otroka spremlja skozi življenje kot senca telesa na lep sončen dan ali pa je grozeča tema, ki mu sledi tako, da se je ne more otresti, je odločilno za:

• uspešnost otroštva in mladosti,

• možnost starosti primernega osamosvajanja ,

• v puberteti oblikovanje skupin vrstnikov in partnerstev,

• poznejše samozavestno vzgajanje lastnih,

• otrok občutek lastne vrednosti (Swientek, 1999, str. 24).

Mnogi posvojenci in tudi otroci, katerih očetje niso znani, nimajo povsem jasne identitete, kar povzroča občutek razcepljenosti in v posamezniku vzbuja nemir. Pogosto pogrešajo zanesljivost in zaupanje v odnosih in občutek pripadnosti skupnosti. Iskanje identitete je še zlasti prisotno v obdobju adolescence in v prelomnih življenjskih obdobjih, kot so poroka, ustvarjanje lastne družine. Nekateri posvojenci imajo težave z iskanjem identitete, vse dokler ne vzpostavijo stika z biološkimi starši. V trenutku, ko pride do srečanja, pa vidijo, da se podoba, ki jo imajo o roditeljih, razlikuje od resničnosti (Klun, 2009, str.46).

Posvojitev prinaša posebne odnose, ki vplivajo na identiteto. Vsakdo potrebuje družino, v kateri lahko odkriva samega sebe in v kateri ima varno mesto za doživljanje svoje

resničnosti. Posvojeni otroci pa so svojo prvo družino izgubili, vendar je v naši moči, da otroku damo to, kar je izgubil. Torej prostor, kjer se bo počutil varnega in ljubljenega, kjer bo uresničil svojo enkratnost in od koder bo lahko odgovorno zakorakal v življenje (Bizant, 2014, str. 85).

Bizant (2014) v svoji raziskavi ugotovi, da so dejavniki, ki vplivajo na otrokovo identiteto naslednji:

- vpliv biološke mame
- vpliv dogodkov pred posvojitvijo
- pomen priprav na posvojitev
- vpliv okoliščin posvojitve
- biološke korenine
- odkrit pogovor o posvojitvi
- obdobje mladostništva
- vpliv družinskih odnosov
- vpliv okolja
- strokovno delo na področju posvojitve
- delo po končanem postopku posvojitve

Praksa, da se o bioloških starših ne govori – kot da niso nikoli obstajali – je koristila predvsem staršem, ki so želeli ohraniti matrico tradicionalne družine in večvrednosti biološkega starševstva pred socialnim. Zato se posvojitev nekod še patologizira. Vse kar gre narobe v življenju osebe, ki je bila posvojena, se lahko zlahka interpretira s tem, da je otrok pač posvojen. Tako se starši lahko distancirajo od svoje odgovornosti pri otrokovih identitetnih problemih, celotna družba pa od tega, da ohranja rigidne predstave o družini (Zaviršek, 2012, str. 109).

Dr. Čačinovič Vogrinčič pravi: "Pomembna je pravica do resničnosti, kot ena od temeljnih psiholoških pravic otroka. Vsak v svoji družini potrebuje izkustvo, da lahko pove, kdo je in kaj želi in sprejme enako sporočilo od drugega. Temeljni občutek lastne vrednosti se lahko zgradi le na izkušnji, da si smel in mogel izraziti svoja čustva, misli, želje; da si jih soočil v odnosih v družini, prevzel odgovornost zanje, se jih učil obvladati in sprejemati. Pravica do resničnosti je temeljna pravica otroka, da se ga sliši, da s ga jemlje resno, da se njegov prispevek k delovanju družine vnese v raziskavo." (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 11).

Slavnostna posvojitev pomaga pri gradnji identitete, saj odgovori na številna vprašanja kot so: kdo sem, od kod prihajam, zakaj so me dali v posvojitev,… Na obredu slavnostne posvojitve namreč spregovorimo o roditeljici, o procesu posvojitve in o razlogih zakaj je do posvojitve sploh prišlo.

Gabi Čačinovič Vogrinčič (1989, str.19) pravi: "Biti otrok v družini pomeni prevzeti vlogo v skupini, ki na svojstven, poseben način prispeva k njeni ohranitvi. Pravica otroka do stvarnosti je temeljna psihološka pravica otroka. Gre torej za pravico do stvarnosti, za pravico človeka, da se ga vzame resno; da živi naprej z vsem tistim, kar je, s svojo stvarnostjo, ki jo sme in mora skrbno hraniti, da bi jo obvladal in razumel nove možnosti in nove zahteve."

Otroku je treba že v zgodnjem obdobju razložiti njegov izvor in mu povedati vse, kar posvojitelji vedo o njegovih koreninah. Otrok bi rad bil tak, kot ga družina želi in hkrati potrebuje, vendar bi se rad od družine tudi razmejil in se odkril v svoji drugačnosti. Otrok mora imeti pravico, da čuti in to tudi pokaže, ima pravico do resnice in do tega, da s to resnico naredi, kar želi (Klun, 2009, str. 45).

Strokovni delavci si prizadevajo, da bi starši, ki so posvojili otroka, resnico o posvojitvi otroku povedali v zgodnjih letih življenja. Zupančič (1987) navaja, da je najbolje, da spoznanje o otrokovem rojstvu raste z njim, na začetku kot lepa zgodba, pozneje pa starši z odgovori na njegova vprašanja dopolnjujejo celotno resnico.

Resnico, da je otrok posvojen, prej ali slej izve vsak posvojenec. Drugače pa je s podatki o bioloških starših in razlogi, zaradi katerih so bili posvojeni. Najpogosteje so informacije, ki jih socialne službe podajo posvojiteljem, zelo skope. Starši, ki so odprti za pogovore o posvojitvi, otrokom navadno povedo vse, kar vedo o njihovem izviru. Na posvojenčevo identiteto zelo vpliva resnica, ki jo izve o bioloških starših, saj si vsak želi, da bi imel dobre starše. Od razloga je tudi odvisno, kakšen pogled bo imel posvojenec na biološke starše. (Klun, 2009, str.46). Otrok, ki je bil posvojen mora imeti spomin na roditeljico, da ve, da ni bil zavržen, ampak oddan v posvojitev zaradi njene hude stiske.

Posvojitelji, ki s svojim otrokom o tem ne govorijo, so določili posvojitev za tabu temo in lahko na tak način otroke prizadenejo. Ko se izmikajo resnici, ne izpolnjujejo dolžnosti, ki jih imajo kot socialni starši. Nepoznavanje vzrokov pripelje otroka do številnih vprašanj, ki si jih zastavlja sam pri sebi (Klun, 2009, str.47). Če otrok o posvojitvi ne more spraševati, se lahko počuti krivega za žalost staršev. Občutek ima, da je posvojitev nekaj slabega, zato

otrok ni ponosen, da je posvojen. Lahko ga postane sram, da je posvojen, saj je mamo tudi sram, da ne more imeti otrok.

Posvojenčeva stvarnost je sestavljena iz delcev informacij, ki jih zbira, da bi sestavil resnico o samem sebi. Te informacije posvojeni otroci pridobivajo prek staršev in redko od socialne delavke. Tej resnici dodajajo lastno razmišljanje in kupe vprašanj, na katere največkrat ne dobijo odgovorov. Kadar je nerešenih vprašanj preveč ali pa sami pri sebi ne morejo predelati informacij, navadno sledi vdanost v usodo. Sledi trenutek, ko se sprijaznijo, da je edino družina, ki ga je posvojila, tista prava družina, njihova družina (Klun, 2009, str.48).

Gre za pravico otroka do lastne stvarnosti, do tega, da jo slišimo, vidimo, da otroka vzamemo resno, in za njegovo pravico, da mu pokažemo, razložimo, povemo tisto, kar razumemo in znamo povedati o stvarnosti, kot jo doživljamo sami. Soočenje in odgovornost pomenita za posameznika prostor, dotik, odziv, za družino pa postavljata vprašanje o mehanizmih oz. o značilnostih skupine, ki to omogočajo. Soočenje in odgovornost "tu in zdaj" je mesto, kjer nastajajo veselje, bolečina, sprememba. In vendar se v družini skopo odmerja prostor za soočenje in odgovornost. Prostor za avtonomijo se odmerja zadržano, kot se zadržano odmerja prostor za sedanjost. Izredno pomembno je, da ima človek v družini možnost, da si čustva pojasni in jih v družinski skupini predela. O čustvih ni mogoče razpravljati, treba pa je razpravljati o tem, kar sledi, o tem, kako bo kdo ravnal. Ko otrok začne skrivati čustva v družini, jih bo kmalu skrival pred samim seboj, ne bo jih več mogel razbrati. Ali bomo odrasli in otroci v družini čutiti, kar čutimo, je odvisnosti od značilnosti ravnanja družine z čustvi in rešljivo le za vse njene člane. Pravica do vseh svojih čustev je pravica do individualnih in avtonomnih čustev, ki vendar omogočajo povezanost. (Čačinovič Vogrinčič, 1993, str. 55 - 58).

Tomaž Perpar (2008, str.76) pravi: Otrok ima tudi svoje korenine, ki jih ne želi in jih tudi drugi ne bi smeli pretrgati. Večji je otrok, več je teh povezav. Za njim je sicer težak, a pomemben del življenja. Pomembni so mu roditelji in ostali krvni sorodniki, kot tudi drugi ljudje s katerimi je bil skupaj. Pa to ne pomeni, da si želi nazaj, da ni srečen in si ne želi ostati v družini, ki ga je posvojila. K temu ga žene le njegova želja izvedeti kdo sem, od kje izviram… otrokovo življenje pred prihodom v družino, ki ga je posvojila, ni nek prazen prostor. Otrok išče in želi zapolniti tudi ta del. Želi videti fotografije, ko je bil še dojenček.. pa mu žal velikokrat nimamo kaj pokazati. Otrok velikokrat preveč idealizira razmere v roditeljski družini in okolju v katerem je živel. V njem je želja po spoznanju resnice, v nas

nadomestnih starših pa strah pred tem. Če se rejniki ali posvojitelji izogibajo te teme, je le še slabše.

Včasih se težave pri družinah, ki so posvojile otroka, začnejo pojavljati težave, ko otrok začne spraševati o svoji posvojitvi. Ob tem se pri posvojenih otrocih prebuja veliko bolečine in občutkov zavrženosti. Izziv za posvojitelje je, da pošteno in rahločutno odgovorijo na ta vprašanja. To je priložnost za graditev zaupanj, ki je temelj varne navezanosti (Erzar, Rožič in Simončič, 2011).

Z vidika dobre prakse strokovnjaki ugotavljajo, da je za razvoj otrok najuspešnejše a, če zgodba o posvojitvi raste z otrokom in drugimi družinskimi člani, namesto da postane enkratno in šokantni razkritje. Pripovedovanje pa ni enkratno dejanje, temveč se ponavlja in spreminja (Zaviršek, 2012, str. 108).

Swientek govori o medidentiteti, to je identiteta posvojenca, ki se ustvari med dvema družinama; med družino, ki ga je posvojila in družino, ki ga je dala v posvojitev. Ta identiteta spremlja otroka kot senca, ki je lahko prijetna ali pa neprijetna in se je ne more otresti (Swientek, 1999, str.23).

Za otrokov zdrav razvoj in gradnjo identitete pa je zelo pomembna tudi varna navezanost. Teorija navezanosti definira navezanost kot odnos, ki je posledica trdnega nepretrganega kvalitetnega stika z vsaj eno osebo, ki je za otroka pomemben skrbnik v prvih letih otroštva. Če otrok nima izkušnje varne navezanosti, bo težko razvil navezanost v kasnejšem življenju. Za psihološko razumevanje doživljanja otrok, ki so posvojeni in so živeli v različnih okoljih, preden so jih starši posvojili, je pomembna teorija navezanosti, ki jo je razvil John Bowlby. Po Bowlbyju je navezanost univerzalna otrokova potreba po tem, da vzdržuje bližino z najmanj eno pomembno, dosegljivo in odzivno osebo, s katero je v kakovostni interakciji. Občutljivi starši, ki se ustrezno in predvidljivo odzivajo na otrokove potrebe, spodbujajo varno navezanost. Varno navezani otroci se počutijo vredne in ljubljene. Če skrbnik ne zadovoljuje otrokovih potreb, razvije otrok do odraslega negotovo navezanost. Otroci, ki so razvili varno navezanost, so praviloma svobodnejši, ustvarjalnejši in z več samozaupanja, saj imajo trden temelj, na podlagi katerega lahko raziskujejo svet. Nasprotno pa se imajo otroci, ki so razvili druge vrste navezanosti, za nevredne in nekompetentne (Zaviršek, 2012, str. 165-166).

Človeški odnosi so gradniki zdravega razvoja, navezanost pa je v središču takih odnosov. Navezanost je velika biološka, psihološka in socialna povezanost, ki se vzpostavi med

otrokom in odraslim skrbnikom. Pri varni navezanosti bo otrok lahko poiskal bližnjo osebo, na katero je navezan, ohranjal bo občutek varnosti, da se lahko nanjo obrne v času stresa, in zavedanje, da ga bo odrasli potolažil in zmanjšal njegovo tesnobo (Erzar, Rožič in Simončič, 2011).

1.4. PRIPRAVA NA POSVOJITEV IN DEJAVNIKI USPEŠNE POSVOJITVE

Pomembno je, da vemo, da večina družino, ki je posvojila otroka, sestavljajo posamezniki, ki so v odnos oziroma družino vstopili z izgubo. Sem spadajo tako odrasli (starši), ki so se borili z neplodnostjo kot otroci, ki so s posvojitvijo izgubili biološke starše, simbolne korenine, genetsko identiteto in občutek pripadnosti. Prav zaradi tega je zelo pomembno, da so odrasli pripravljeni na posvojitev in vedo, kaj posvojitev prinese s seboj.

Družine, ki so posvojile otroka se morajo pripraviti na izzive, ki jih preteklost otroka prinese s seboj. Če pari niso pripravljeni in seznanjeni s temi izzivi, če nimajo razumevanja, se lahko tako zaželeno in srečno obdobje za družino spremeni v neuspeh.

Zaviršek (Zaviršek, 2012, str. 72) pravi: "V okviru priprave na posvojitev je nujno pridobiti z zakonom določeno dokumentacijo o izpolnjevanju pogojev za posvojitelje in med pripravo spremljati, ali se je par vključil v priprave. Strokovna delavka se lahko tudi udeležuje programa priprave in sodeluje v njem, po potrebi pa se izvede tudi skupni pogovor s parom in strokovnimi delavci v programu priprave med potekom priprav. Ob koncu programa se izvede skupni pogovor s kandidatom za posvojitelje in strokovnimi delavci programa priprave. Pri tem se obvezno pripravi skupna ocena o tem kakšni so pogledi in pričakovanja v zvezi s posvojitvijo in pripravljenostjo kandidata_ov na starševstvo posvojenemu otroku. Na tej podlagi se izdela socialno in po potrebi psihološko mnenje."

Formalno pomoč parom pri posvojitvi otroka, vodi center za socialno delo. Ta poteka tako, da se strokovna delavka/delavec pogovori s parom, nato sprejeme vlogo za posvojitev in ostale predpisane dokumentacije. Nato vodi individualni razgovor s kandidatom za posvojitev, kjer poleg socialne delavke sodelujeta še psihologinja in specialni pedagog. Priprava se konča z obiskom na domu (Center za socialno delo, b.d).
Priprave na posvojitev na centru za socialno delo so vsebinsko bolj pravne kot pa praktične oziroma dejansko uporabne za življenje s posvojenim otrokom.

Priprave na posvojitev niso obvezne. Strokovni delavci se o tem odločijo po lastni presoji. Strokovni delavci podajo osnovne informacije, par pa se na to sam odloči, ali se bo udeležil dodatnih priprav na posvojitev otroka.

Odrasli, ki bodo posvojili otroka pa se na to lahko pripravijo tudi s pomočjo programov za pripravo na posvojitev otroka. Eden od teh je društvo Deteljica v Ljubljani, ki odraslim pomaga že več kot petindvajset let.

Program priprave na socialno starševstvo je oblika izobraževanja, izkustvenega učenja in usposabljanja socialnih staršev za tvorno partnerstvo in scialno starševstvo tujemu otroku s poudarkom na posebnih zahtevah, ki ji prinaša posvojitev ali rejništvo otroka, pa tudi izkušnja z neplodnostjo in njenimi posledicami, ki pogosto spremljajo prosilce za posvojitev ali rejništvo (Društvo Deteljica, 2007, str.5).

Pogoste posledice neplodnosti so nizko samovrednotenje, občutki velike žalosti, depresija, večja občutljivost, razdražljivost, težave s partnerjem, nezadovoljivo seksualno življenje, somatski simptomi, socialna (samo)izolacija, obsedenost z mislimi na zanositev in na otroka, strah pred bolečimi srečanji z otroki sorodnikov in prijateljev, ki jih spominjajo na lastno prikrajšanost. Za večino zakoncev je neplodnost boleča izkušnja drugačnosti. Neplodnosti se sramujejo, počutijo se zaznamovani, ker nimajo rodnih otrok, in celo ignorirani. V takem čustvenem stanju se nekateri neplodni pari odločijo za posvojitev otroka. Večina jih je prepričanih, da bodo neplodnost in njene posledice rešili, ko bodo odsotnost rodnega otroka nadomestili s posvojenim otrokom (Bevc, 2006).

V raziskavi (Bevc, 2006) se je pokazalo, da neplodnost potisne par v izjemno stresno in močno čustveno obremenjeno stanje, ki traja ves proces spopadanja z neplodnostjo in tudi še v času odločitve za posvojitev otroka. Ugotavljamo, da se v populaciji neplodnih parov poraja občutek manjvrednosti in nekoristnosti, življenje brez otroka za njih nima pravega smisla, je žalostno in dolgočasno. Raziskava kaže, da je čustveno stanje neplodnega para pred vključitvijo v program tako močno prizadeto zaradi neplodnosti, da spravlja zakonca v hudo duševno stisko. Človek v stiski pa je tako prezaposlen s seboj. Posledica okupiranosti s seboj ali samoabsorbcije pa ni le osiromašenje medosebnih odnosov, temveč tudi nesposobnost empatije do drugega bitja. V takem stanju pa ne zmorejo celostno funkcionirati, zato je vprašljivo zadovoljevanje potreb posvojenega otroka za njegov zdrav razvoj, še zlasti če upoštevamo, da so ti otroci pogosto že sami zelo travmatizirani. Na podlagi rezultatov ugotavljajo, da je program priprave na socialno starševstvo učinkovit v pomoči, da udeleženci dosežejo zavedanje o neplodnosti in njenih posledic in tudi presežejo drugačnost zaradi neplodnosti. S tem se razbremenijo čustvenega pritiska zaradi neplodnosti, kar pomeni, da program učinkuje na čustveno stabilnost neplodnega para, to pa ima za posledico zadovoljno funkcioniranje para in je temelj dobrih odnosov v družini,

ki je posvojila otroka. Priprava neplodnih parov na posvojitev otroka, ki poteka v društvu Deteljica in ji je eden od ciljev tudi razbremenitev pritiska zaradi neplodnosti, močno vpliva na sposobnost za posvojitev otroka, saj pari dosežejo čustveno stabilnost, kar splošno vpliva na dobro počutje para in na odnos do otroka.

Cilj programa je podpora pri ohranjanju partnerstva, starševstva in družine. Pari se v programu soočijo z neplodnostjo, s čimer si izboljšajo samozavest in se ne izključijo iz socialne mreže. Učijo se razvijati sočutje do vseh ljudi, ki so vključeni v posvojitev. Seznanijo se s posebnostmi, ki jih prinaša posvojitev. Pari se s pripravo usposobijo za boljšo komunikacijo med partnerjema ter med otroki in starši. Cilj programa je izkustveno učenje staršev za vzgojo otroki, ki imajo za seboj travmatične izkušnje. Program podpira pare pred in po posvojitvi otroka. Eden izmed ciljev je tudi kvalitetnejše življenje v družini, ki je posvojila otroka (Društvo Deteljica, 2007, str.6).

Obsežna raziskava je leta 2002 pokazala visoko učinkovitost programa priprave na socialno starševstvo prav v doseganju dveh najpomembnejših ciljev: zavedanje neplodnosti in odpravljanje njenih posledic ter prepoznavanje in oblikovanje realnih pričakovanj do otroka, kar je bistvenega pomena za razvoj zdrave komunikacije in odnosov v novi družini. Pokazala se je tudi ustreznost metod za doseganje teh ciljev (Društvo Deteljica, 2007, str. 8).

Dejstvo je, da posvojitev ne sme ostati skrivnost za otroka in okolico in zato nadomestni starši potrebujejo pomoč pri udejanjanju otrokove psihološke pravice po lastni stvarnosti, torej pri spremljanju resnice o otrokovih koreninah" dr. Viktorija Bevc, dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič.

Tomaž Perpar (2008, str.77) pravi: v Deteljici imamo dobre izkušnje tudi s stiki posvojencev z roditelji in ostalimi sorodniki, prijatelji, sošolci,.. seveda so tovrstni stiki možni le, če je interes na obeh straneh. Pomembna je sprememba strokovne doktrine, ki naj v praksi ne podpira in izvaja le tako imenovane anonimne posvojitve s prekinitvijo vseh stikov, temveč omogoča, po strokovni presoji koristi otroka, stike tudi po posvojitvi. To doktrino bi lahko imenovali načelo odprtih posvojitev.

Ko govorimo o načelu odprtih posvojitev je pomembna priprava para na tako možnost. Vse obveznosti, dolžnosti in tudi pravice in pristojnosti v zvezi z otrokom pridejo na posvojitelja. Stiki z matično družino in okoljem, v katerem je živel otrok prej, pa so še

vedno možni, seveda, če se s tem strinja tudi druga stran. V teh primerih bi se tudi roditelji, ki so ugotovili, da za otroke ne morejo in ne bodo mogli skrbeti, lažje odločili, da dajo otrokova v posvojitev.

1.4.1. Dejavniki uspešne posvojitve

Uspešnost posvojitve razumemo kot sposobnost staršev, ki so posvojili otroka, da poznajo in razumejo posebne potrebe posvojenega otroka in omogočijo njihovo zadovoljitev. Specifične potrebe otroka, ki je bil posvojen so vezane na njegovo posebno življenjsko situacijo, na življenje razpeto med biološkimi starši, ki so otroku dali življenje in starši, ki so ga posvojili in mu omogočajo živeti to življenje. To je možno le v družini, kjer sta posvojitelja osvobojena posledic morebitne neplodnosti ali drugih čustvenih pritiskov v medsebojni komunikaciji in v komunikaciji z otrokom in na ta način sposobna zrele, odprte komunikacije o svoji in otrokovi preteklosti, o posvojitvi pred otrokom nimata skrivnosti, sta sposobna organizacije medsebojnega sožitja na osveščen način, ki dopušča dovolj prostora za individualnost in dovolj motivacije za skupnost. Torej dobra družinska organizacija pomeni dovolj prostora za vsakogar in dovolj odprtosti, da se čutimo pripadne. Torej uspešnost posvojitve ni v idealnem starševstvu, še manj pa v zadovoljitvi zgolj osnovnih potreb, ki jih običajno ima vsak otrok v rodni družini (Bevc, 2014, str. 13-14).

Raziskava (Bevc, 2014, str. 139- 149) pokaže, da so dejavniki uspešne posvojitve, o katerih se strinjajo strokovni delavci in uporabniki posvojitve, naslednji:

- realna pričakovanja,
- psihofizično zdravje para,
- materialno stanje para,
- pripravljenost na odprto komunikacijo o posebnostih posvojitve,
- natančno ugotovljene otrokove potrebe in
- organizacija izvajanja posvojitve.

Njihova mnenja pa se razlikujejo pri oceni vpliva dejavnikov na uspešnost posvojitve pri naslednjih trditvah:

- skupinska priprava,
- individualna priprava,

- tvorno partnerstvo,
- doživljanje sramu zaradi neplodnosti,
- čustven pritisk, bolečina zaradi neplodnosti,
- povezanost s skupnostjo posvojiteljev,
- izkušnje posvojiteljev in posvojencev,
- znanje in izkušnje strokovnih delavcev in
- odprtost posvojiteljev za reševanje težav izven družine.

Rezultati raziskave Bevc (2014, str. 172) nam pokažejo: "Obe skupini dajeta najvišji vpliv za uspešnost posvojitve dejavniku tvorno partnerstvo, najmanjšega pa materialnemu stanju. Uporabniki so največji vpliv dejavnikov na uspešnost posvojitve pripisali tvornemu partnerstvu, najnižji vpliv pa materialnemu stanju. Strokovni delavci pa so največji vpliv pripisali dejavniku realna pričakovanja do otroka, najmanjši vpliv pa dejavniku doživljanje sramu zaradi neplodnosti."

Po mnenju izvajalcev posvojitev, strokovnih delavcev centra za socialno delo, kot tudi uporabnikov posvojitve, samih posvojiteljev ter posvojencev, je za uspešno posvojitev zelo pomembna skupinska priprava, ki praviloma deluje po metodah izkustvenega učenja posvojiteljev preko neposrednih izkušenj in povezovanj med posvojitelji, omogoča tudi razvoj tvornega partnerstva, oblikovanje realnih pričakovanj do otroka in pripravi starša, ki je posvojil otroka, za komuniciranje o posebnostih posvojitve in posebnih potrebah otroka, ki je bil posvojen. Rezultati izpostavijo tudi bolečino in sram para zaradi neplodnosti in ju v potrebi po preseženosti postavijo ob bok psihofizičnemu zdravju para. Kot pomemben dejavnik uspešne posvojitve se pokažejo tudi organizacija samega postopka posvojitve, znanje in izkušnje strokovnih delavk, pa tudi individualna priprava parov (Bevc, 2014, str.149).

1.5. DRUŽINA S POSVOJENIM OTROKOM

Družine ne določa le kri. Odločilna ljubezen, ki je žarišče družine. Ljubezen med starši in otroki je duhovna in ne biološka vrednota.

Dr. Čačinovič Vogrinčič pravi: "Naloga družine je, da na svoj edinstven način obvlada neskončno raznolikost razlik med posamezniki in ustvari sistem oziroma skupino, ki bo omogočila srečanje, soočenje in odgovornost. V družini potrebujemo socialnopsihološki prostor za izkušnje o individualnih razlikah in organizacijo skupine, ki omogoča soočenje in srečanje z edinstvenostjo človeka, tako da zagotavlja obstoj družine. Posameznik si more v družini zagotoviti zadovoljevanje dveh temeljnih potreb: potrebe po avtonomiji in potrebe po povezanosti." (dr. Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 10).

Družinska skupnost je prvi socialni sistem, v katerem otrok živi in ki s svojimi značilnostmi vpliva na osebnost otroka v vseh fazah njegovega razvoja. Starši so pomembni drugi, ki določajo svet (dr. Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 23).

Kot zapiše Perko (2008, str. 20) se v družini oblikuje osebnost otrok, tam potekata socializacija in individualizacija. Zgodnje interakcije so namreč temelj otrokovega razvoja in njegovih poznejših odnosov z drugimi. Družina, ki je posvojila otroka, se razlikuje od biološke. Posvojitev ni pravljica in izkušnja posvojitve se precej razlikuje od izkušnje biološkega starševstva. Pomembno je, da ima otrok v družini, ki ga je posvojila, varen in stabilen dom, da je komunikacija odprta, saj lahko sicer otrok dvomi o odgovorih. Nekateri se v družini počutijo sprejete, drugi pa nerazumljene in vsaj nekoliko drugačne.

Pomoč družinam po posvojitvi je zelo podcenjena. Pomanjkanje podpore družinam, ki so posvojile otroka, pomanjkanje informacij o bioloških starših in koreninah, izzivi z oblikovanjem identitete in pomanjkanje informacij o otrokovi kulturi, je le par pomembnih poglavij s katerimi se soočajo družine po posvojitvi. Življene družine je kompleksno, raznoliko in spreminjajoče, zato je potrebno, da socialna služba, družino podpira in ji pomaga tudi po posvojitvi.

Starši morajo z otrokom govoriti tudi o svoji bolečini in mu razložiti, da ta bolečina ni njegova krivda. Otroci mislijo, da so za vse krivi oni, zato je pomembno, da se z njimi o tem pogovorimo in razložimo, da ni njihova krivda. Pomembna je komunikacijska odprtost, da lahko otrok varno raziskuje svoj izvor, starši pa lahko o tem brez sramu govorijo.

Zaviršek (2012, str. 113) zapiše, da metoda socialnega dela spodbujanje pravice vedeti obsega:

- spodbujati starše, da otroku čimprej na primeren način povedo, da so jih posvojili,
- socialne delavke in starši naj za otroka shranijo vse, kar vedo o bioloških starših,
- zgodba o posvojitvi in bioloških starših naj raste z otrokom,
- ko so otroci majhni, naj starši pripovedujejo pozitivne zgodbe o posvojitvi,
- zgodba o posvojitvi postaja z otrokovim odraščanjem kompleksnejša,
- starši naj ne idealizirajo in ne omalovažujejo biološke starše otroka,
- starši naj ne bodo vsiljivi s pripovedovanjem zgodb o posvojitvi,
- zgodba o bioloških starših in posvojitvi je del pozitivne družinske zgodovine, zato naj se je otroci in odrasli ne sramujejo, ampak naj bodo nanjo ponosni,
- socialni delavec naj da staršu priložnost, da izrazi svoja razmišljanja, strahove, negotovosti,…

Biti starš posvojenemu otroku je lahko težko, saj lahko to prinaša razočaranje, ker se otrok ne odziva na ljubeče okolje, starši se počutijo nekompetentne, ne razumejo otrokovih provokacij in se ne znajdejo (Zaviršek, 2012, str. 181). Zato se mora v družini razviti prava komunikacija, ki omogoča izražanje konfliktov, izražanje čustev in reševanje problemov. To je komunikacija, ki omogoča dogovarjanje in iskanje skupnih rešitev (dr. Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 239).

Starši od posvojenih otrok slišijo tudi napade kot: zakaj sta vzela prav mene, bi pa drugega. Na to provokacijo ni lahkega odgovora, saj je velikokrat odgovor v neplodnosti staršev, ki ju je privedla do odločitve za posvojitev. Pomembno je, da resnico o razlogih za posvojitev starši povedo, čeprav je za otroka hud udarec, saj se lahko tako počuti, da je bil za družino "druga izbira" (Bizant 2014, str. 92).

Pomemben dejavnik, ki v družini vpliva na identiteto otroka, je tudi odnos med partnerjema. Od njunega odnosa je odvisno, kako se bo otrok v družini počutil. Neplodnost prinaša veliko stresa, pri parih se izmenjujeta upanje na zanositev in razočaranje, ker je ni in ni. Če se partnerja počutita manjvredna, ker ne moreta imeti otrok, to povzroči skrivnosti in sram v odnosu do otroka. Zato je pomembno, da se še pred posvojitvijo par ukvarja z odnosom in resnično sprejme svojo neplodnost, saj je edino to pogoj za sprejetje

otroka (Bizant, 2014, str. 92). V družini se otrok sooča s potrebami odraslega, roditelja. Ko razbira pričakovanja staršev, ugotavlja neskladnost med lastnimi in njihovimi pričakovanji. Starši ne morejo drugače, kot da v interakcijo z otrokom vnašajo podzavestne konflikte in strahove (dr. Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 243).

Lutter (1997, str. 35) pravi, da izkušnje kažejo, da je odnos do otrokovih staršev močno povezan s tem, kaj je po mnenju posvojiteljev ob posvojitvi o bioloških starših mislil in prenesel posredovalec. Nadaljuje, da posredovalci posvojiteljem zelo neradi dajejo negativne informacije, da jih ne bi obremenjevali. Posvojitelji teh informacij ne želijo podati otrokom, da jih ne bi prizadeli. Ta krog prikrivanja informacij reproducira življenjske laži in omogoča posvojenemu otroku zatekanje v domišljijo.

Kot pove dr. Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 247): "Uvideti je potrebno vzajemno delovanje staršev in otrok v sistemu, ki ga eni in drugi sooblikujejo in ki od obojih zahteva svojo ceno.".

S posebno zahtevno nalogo pa se srečujejo tudi starši, ki so posvojili otroka iz druge države ali celo iz drugega kontinenta. Pri mednarodni posvojitvi se križata dve glavni točki; družina in nacionalnost. Posvojen otrok postane del nove družine in del nove nacionalnosti, ne z rojstvom, ampak preko pravnih poti. Zelo pomembno je, da z otrokom, ki je bil posvojen, govorimo o njegovi zgodovini, saj je to ključno za njegov uspešen psihični in socialni razvoj. Otroci, ki so bili posvojeni preko mednarodnih posvojitev, po navadi prihajajo iz držav, ki so revne, v katerih so vojne, ki imajo slabo urejen socialni sistem in iz tistih, ki so jih prizadele naravne nesreče. Otrokove težave pa se ne končajo, ko ga starši posvojijo.

Otroci, ki so bili posvojeni iz drugih držav imajo velikokrat drugačno polt, obrazne karakteristike, barvo las,.. in lahko zaradi tega veljajo za drugačne, 'niso isti kot mi'. To vpliva na počutje otroka. Takšne skrbi pa začne otrok kazati tudi na ven, saj lahko začne raziskovati svoje korenine in razmišljati o svoji nacionalnosti (Sobočan, 2011, str. 102). To nam pove, da papirji o posvojitvi niso dovolj, da je otrok član dominantne skupine. Rasa in diskriminiranost lahko postaneta prepreki, da bi se otrok prilagodil svoji posvojitvi.

Otroci rabijo podporo pri sprejemanju tega, da se je v enem dnevu njegov cel svet spremenil. Zjutraj so bili še v instituciji, kjer so poznali vse, popoldne pa so lahko že v drugi državi, kjer na poznajo nikogar in ničesar. Ker pride do popolne spremembe okolja, to otroku povzroča stres. To se bo odražalo v prihodnosti, ko bo otrok gradil svojo

identiteto. Zato starši potrebujejo pomoč tudi po posvojitvi, da se bodo lahko soočali s takšnimi težavami. Zelo dobro je, če otrok vzame z bivšega doma kakšno stvar, ki jo bo lahko imel celo življenje in ki mu bo pomagala pri podoživljanju njegove zgodovine. Po posvojitvi se je potrebno osredotočiti na korist otroka, vzpostaviti vez med državo iz katere so ga posvojili in državo, v katero je bil posvojen in vzpostaviti okolje s priložnostmi, v katerem je prostor za rast otrokove identitete brez rasizma in izključenosti (Sobočan, 2011).

Zaradi teh razlogov je potrebno vzpostaviti pomoč in izobrazbo za starše, učitelje in druge osebe, ki so pomembne v otrokovem življenju in pomagajo pri tem kako se otrok, ki je bil posvojen počuti v okolju in oblikuje svojo identiteto. Te osebe se morajo s takšno situacijo soočiti in je ne ignorirati. Osredotočiti se je potrebno na strategije in pristope, ki minimalizirajo identitetne konflikte in stres.

1.6. OBRED SLAVNOSTNE POSVOJITVE

Slavnostna posvojitev je zaključek posvojitve, kjer posvojitelj s sprejemom uradnih dokumentov o posvojitvi otroka, to je odločbe o posvojitvi in rojstnega lista z novim otrokovim osebnim imenom, na svečan način postanejo tudi zakoniti otrokovi zastopniki, otrokovi novi starši. Ta slavnost se največkrat opravi v prostorih za ostale slavnosti, kot je npr. poroka, lahko pa tudi na centru za socialno delo ali celo pri posvojiteljih na domu. Na slavnostno posvojitev lahko povabijo posvojitelji svoje sorodnike in prijatelje, sodelavce, sosede, otrokove rejnike ali morda celo otrokove biološke sorodnike, če z njimi vzdržujejo stike.

Slavnostna posvojitev teče po ceremonialu, katerega del je tudi govor socialne delavke ali delavca posvojiteljem in otroku ter vsem povabljencem. Socialni delavec vodi posvojitev in pozna roditeljičino in otrokovo življenjsko pot. Lahko pa navzoče nagovorijo tudi posvojiteljevi prijatelji iz njihovega domačega okolja ali iz skupine projekta za preventivno pomoč otokom.

Za otroka in njegove starše, pa tudi roditeljico otroka, je zelo koristno, da socialna služba ustvari možnost, da se namestitev otroka z namenom posvojitve zaključi s slavnostnim obredom. Pomembno pa se je ob tej priložnosti spomniti tudi na posredovalce življenja otroku, in ne le nadomestnih staršev, ki jim je zaupana skrb za otrokov nadaljnji razvoj.

Slavnostna posvojite je priložnost za to, da spregovorimo o roditeljici.

Slavnostna posvojitev naj bi bila priložnost, da starejši otrok sliši 'šepetajoče skrivnosti' za katere se premnogokrat ustvarja vzdušje zakulisja in namerne nevednosti.

Zato je potrebno čimbolj dostojno spregovoriti o otrokovih roditeljih. Potrebno je opisati dejstva, ki so narekovala potrebo po spremenjenem domu otroka. Vse o čemer socialna delavka spregovori, je otrok doživljal na lastni koži, zavedno ali nezavedno in je ubesedenje dejanski stanj zanj samo olajšanje ob prepoznavanju lastnih doživetij in čustev. Socialna delavka odnosa do roditeljev in roditeljevega do otroka ne posplošuje, niti ne idealizira, temveč ga prikaže takega, kot ga je v resnici zaznala (Bevc, 1999, str. 75).

S slavnostno posvojitvijo nudimo prostor, kjer o otrokovih biološki starših slišijo oboji skupaj, otrok in posvojitelji ter tudi ostali prisotni, za katere je dobro, da vedo nekaj o otroku, ki prihaja v novi dom.

Kot pravi dr. Bevc: "Velikokrat sem doživela presenečenje prisotnih na slavnostni posvojitvi, ko sem spregovorila o življenju otroka pred prihodom v novo družino. Videla sem, da si ljudje enostavno predstavljajo, da se o tem ne govori. Radi bi kaj vedeli o otroku, pa si ne upajo vprašati. Bojijo se neposrednih vprašanj.". (Bevc, 1999, 76).

Zato je potrebno o tem odprto govoriti. Tako odpadejo vsi razlogi za skrivnostna šepetanja ali celo molčanje, ki hote ali nehote tabuizirajo tako posvojitev kot tudi otrokove biološke starše ali največkrat kar samo roditeljico. S tem, ko se o problemu spregovori, se da otroku možnost, da se vedno lahko obrne s vprašanjem na koga od prisotnih, najbolj pa na nove starše ali socialno delavko, da izve o sebi in o sovjih roditeljih to, kar bo morda kdaj želel vedeti. To se veže tudi na njegovo pravico o lastni stvarnosti.

Odprto govorjenje o posvojitvi omogočimo razumevajoče mnenje o bioloških starših. Pomembno je, da v govoru bioloških staršev ne idealiziramo ali prikrivamo resničnost, ampak spregovorimo o dejanskih razmerah iz katerih izhajajo. Če ne poznamo ozadja bioloških staršev, jih ne moremo sprejeti in razumeti.

Ko strokovna delavka na slovesni posvojitvi ustvari možnost, da se spregovori o razlogih, ki so narekovali odločitev roditeljici in stroki socialnega dela, naredimo za te ženske, ki so oddale otroka v posvojitev, nadomestne starše in posvojence največ, kar lahko od nas pričakujejo. (Bevc, 1999, 76).

1.7. POMEN OBREDOV ZA LJUDI

Beseda obred ali praslovansko obrédь je izpeljanka iz glagola obrediti ali postaviti v red, postaviti v vrsto. Njen prvotni pomen je tako "v določen red, v določeno zaporedje postavljen dogodek". Red pomeni strogo dosledno zaporedje dejanj, ki morajo imeti določen namen oz. cilj.
Od nekdaj je obred človeku pomagal premagovati negotovosti, ki so nastopile ob odločilnih življenjskih spremembah, izredno pomembnih, včasih celo zastrašujočih situacijah: ob polnoletnosti, poroki, vpoklicu v vojsko, selitvah, itd. Zdi se, da so bili prav obredi tisti, ki so človeka na nek način umeščali v prostor in čas, saj so ga spremljali od rojstva do smrti.

Zaradi takšne antropološke resničnosti simbolno obrednih dejanj in tudi njihove trifazne strukture vidimo, da obredi sežejo v sorazmerno široko področje človekovega bivanja in udejstvovanja. Tudi iz povedanega je razvidno, da se obredi prehoda nanašajo na širok spekter družbenega življenja (Potočnik, 2001).

Rothenbuhler (1998) ugotavlja, da je življenje posameznika v vsaki družbi prežeto z rituali, ceremonijami, konvencijami in praznovanji; rituali so osnovne oblike družbenega življenja vsake družbe. Nekateri rituali so majhni in osebni (rojstni dnevi), nekateri so obvezni, nekateri prostovoljni, nekateri so bolj formalni, drugi manj.

Obred je vsako kulturno predpisano obnašanje, vedenje, ki je formalno in ma svoje korenine v tradiciji. Obred je vedno ponavljajoča se dejavnost in je vselej simbolna akcija (Cazeneuver, 1986, str.37).

Življenje posameznika v vsaki družbi je serija prehodov. Posameznik prehaja iz ene starostne skupine v drugo in iz enega poklica v drugega. Kadar so razlike med skupinama, med katerima prehaja posameznik, velike, je ta prehod zaznamovan z določenimi dejanji, obredi, ceremonijami (van Gennep, 1960, str. 2-3). Van Gennep razvije idejo, da so največji prehodi v življenju posameznika zaznamovani s spremljajočimi ceremonijami in vpletenostjo družbenih skupin, ki zmanjšujejo frustracijo posameznika, ko doživlja spremembo družbene vloge. Vsak obred sestoji iz treh faz: faza ločitve, faza prehoda in faza vključevanja/inkorporacije. Vse tri faze lahko prepoznamo v obredih prehoda.

Vsak obred prehoda deli življenje človeka na čas 'pred' in čas 'po', prisoten je element metamorfoze, moment, po katerem človek ni nikoli več isti (Grimes, 2000, str. 5-6). Položaj človeka ni več opredeljen na prejšnji način. Gre za nekaj novega in izrednega, lahko tudi nevarnega (predvsem v smislu neopredeljenega in zato negotovega).

Pomembna funkcija obredov prehoda in spremljajočih ceremonij je, da v ljudeh ustvarjajo spomine, prek katerih se utrjujejo temeljne vrednote družbenih institucij. Zato je pomembno, da so ljudje v obrede aktivno vključeni duhovno, psihološko in družbeno, sicer je obred brez pomena. Obredi prehoda spremljajo vse življenjske spremembe, kjer pride do zamenjave družbenih vlog; so socializatorji in njihova vloga je, da zmanjšujejo negotovost ljudi, ko prevzemajo nove družbene vloge.
Obred se je skozi tisočletno tradicijo nekako zasidral v naravi človeka in ne le, da je dajal oporo človeku, krepil je tudi zavest širše skupnosti, ljudstva in kasneje naroda. Obredne praktike torej pomenijo zajeten delež življenja posameznika in družbe. Pri tem gre za kompleksno družbeno kulturno (in religiozno) resničnost. O tem se prepričamo če, pomislimo, da obredno dejanje lahko vključuje člane malih ali velikih skupin in deluje na celoto osebnosti – telo, razum, nezavedne potrebe in želje (Potočnik, 2001).

V nekaterih obredjih prehoda je vidik (re)integracije v novo fazo oziroma v novo življenjsko obdobje še posebej v ospredju. V teh primerih gre predvsem za iniciacije oziroma iniciacijske obrede. Pri nas v tem pogledu poznamo katoliški krst, ki pomeni formalno vključitev posameznika v katoliško cerkveno skupnost. Pri obredu krsta gre za vidik očiščenja in duhovnega rojstva, po drugi strani pa za včlanitev v skupnost verujočih. Pri obredu porok pa gre za sprejem in združitev dveh družin.

Obredi krepijo povezanost generacij in identiteto vsakega člana družine. Vzpostavljajo mostove z družbenim življenjem. Prijetni družinski obredi, ki postavljajo v ospredje povezanost družine in razvoj vsakega posameznika, bi morali postati vedno bolj cenjeni, treba bi jih bilo podpirati in razvijati (Morgenthaler, 2008, str. 20).

Obred torej regulira prehode iz ene v drugo situacijo: na eni strani s prihodom človeka v skupnost oziroma “biti z njim”, na drugi strani pa z njegovim odhodom oziroma “biti brez njega”. Obred hoče “stati ob strani” posamezniku in skupini, da reducira stiske in “nered”, ki ga prinese sprememba, ki pomeni “novo življenje”.

1.8. TABU, STIGMA

Beseda tabu izhaja iz polinezijske besede tabu in pomeni prepovedati. Polinezijci so besedo prevzeli za označevanje posebne vrste prepovedi, če je človek imenovan za tabu, mora v svojem vedenju upoštevati vrsto posebnih omejitev. Zanj velja, da je v nevarnem stanju, da bo zbolel in umrl, če ne bo upošteval običajnih previdnostnih ukrepov. Po drugi strani je tak človek prav tako nevaren za druge ljudi. Antropologi pa so ugotovili, da se beseda tabu navezuje na vsa ljudstva. Velja za vse običaje po svetu, ki so podobni tem v Polineziji (Reginald, 1952).

Družba določa načine kategorizacije ljudi in nabor lastnosti, ki se za člane vsake od teh kategorij zdijo običajni in naravni. Socialno okolje določa kategorije oseb, ki jih bomo najverjetneje srečali v njem. Opiramo se na ta predvidevanja, ki jih imamo in jih preobrazimo v normativna pričakovanja, v zahteve, ki jih smemo upravičeno postavljati. Ne zavedamo se, da smo postavili te zahteve, niti kaj so, dokler se nam ne zastavi aktivno vprašanje o tem, ali bodo izpolnjene ali ne. Na tak način osebam postavljamo navidezno socialno identiteto. (Goffman, 2008, str. 11-12)

Za odprto posvojitev, je značilno, da se otroku pove o njegovem izvoru in bioloških starših, in s tem pride tudi do detabuizacije posvojitve. Cilj obreda slavnostne posvojitve je namreč zmanjšanje stigme, ki se še vedno lahko drži otroka, ki je bil posvojen in staršev, ki so ga posvojili. Tabuizacija je danes še vedno prisotna, saj nekateri starši, še vedno skrivajo pred otrokom, da je posvojen. Otroku, ki je bil posvojen to prinaša nekaj odprtega, nepredelanega, nejasnega in nekaj, kar je lahko boleče. Tabu družbeno konstruiran in te družbene konstrukcije še vedno vplivajo na veliko ljudi.

Zaviršek (2012, str. 101) pravi: "Do prikrivanja posvojitve otroku pride zaradi: osebnih razlogov, družinskih razlogov in družbenih razlogov.

Osebni razlogi: številni se sramujejo, da ne morejo imeti bioloških otrok in da so izbrali drugo možnost. Zanje je značilna tako imenovana patološka žalost ob posvojitvi. Marsikoga je strah in ne najde besed, s katerimi bi spregovoril o posvojitvi.

Družinski razlogi: veliko staršev verjame, da jih otrok, če bo izvedel, da je posvojen, ne bo imel več rad ali jih bo imel manj rad, kot jih ima. Včasih se bojijo, da otrok ne bo razumel, kaj pomeni, da ga je rodila druga oseba. Nekateri se bojijo, da bo otrok razvil šibko

navezanost. Druge starše je strah, da bo otrok iskal biološke starše, če bo izvedel, da je bil posvojen. Zaradi njihovega nelagodja, se tudi odrasli otroci, ki želijo poiskati ali srečati biološke starše, včasih počutijo krive za svojo željo, kot da bi s tem delali posvojiteljskim staršem krivico. Socialne delavke so že doživele, da odrasli otroci biološke starše iščejo na skrivaj, da starši za to ne bi izvedeli.

Družbeni razlogi: odprtost družbe do družinskih pluralnosti vpliva na to, kako se bodo z dejstvom, da so posvojili otoka spopadli starši in kakšen odnos do posvojitve bo razvil otrok. 'Normalno' je, če so starši z otrokom biološko, genetsko povezani. Straši, ki so posvojili otroka se znotraj takšne normativne matrice lahko delajo, kot da so normalne družine, a le tako, da otroku nekaj prikrijejo. Posvojitev torej ne pomeni le, da par ali samska oseba postane starš otroku, temveč, da se mora odrasli spoprijeti z novim načinom razmišljanja v zvezi z družino in starševstvom. Mogoče je reči, da se s posvojitvijo pojavi pomemben odmik od tradicionalnega razumevanja družine, čeprav nekateri pričakujejo prav nasprotno, da so s posvojenim otrokom končno tradicionalna družina."

Rezar (2007) in Zaviršek (2012) jasno izpostavljata, da ima vsak otrok pravico do resnice in čim več informacij. Oseba brez "védenja o začetkih" bo vse življenje obremenjena s praznino, ki je ne bo mogla zapolniti. V duhu tega morajo starši, ki so posvojili otroka o tem najprej obvestiti ljudi, ki so jim blizu v različnih socialnih okoljih, in se o tem odkrito pogovarjati, da posvojitev ne postane tabu tema. (Rezar, 2007; Zaviršek, 2012). Rezar (2007) v diplomski nalogi navaja nekaj avtentičnih izjav, ki jih je dobila s pomočjo intervjujev z državljani Republike Slovenije. "Ko je tašča povedala nekim svojim sorodnikom o posvojitvi, so ji rekli Ja, kaj ti pa je, kaj pa to govoriš naokrog?“ (Rezar, 2007, str. 60). Seveda pa je dobila tudi kar nekaj izjav, ki nakazujejo, da se tudi slovenska družba vedno bolj nagiba k cilju detabuizacije. "Ko sva prišla domov z otrokom, so nama organizirali zabavo, skoraj cela vas naju je počakala, bila so darila“ (Rezar, 2007, str. 61).

Raziskava, ki jo je opravila Klun (2009), nakazuje, da je še vedno večina posvojiteljev in posvojenih otrok vsaj enkrat imela izkušnjo z negativnim odzivom okolja oziroma da se je od posvojenih otrok pričakovalo, da se bodo še bolje izkazali.

Vse, kar gre narobe v življenju osebe, ki je bila posvojena, se zlahka interpretira s tem, da je otrok posvojen; sem spadajo tudi izjave o bolj problematičnem najstništvu posvojenih otrok. Vse to staršem omogoča distanco do svoje odgovornosti pri otrokovih identitetnih

problemih, celotni družbi pa omogoča, da ohranja rigidne predstave o družini (Zaviršek, 2012).

Zgodovinska perspektiva pokaže, da posvojitve ostajajo vse do danes konstruirane kot nekaj ne-pravega. Ni naključje, da se je tudi v socialnem delu uveljavila terminologija »nadomestno starševstvo«. Bolj ko okolje gleda na družine, ki so posvojile otroka, kot na »drugačne«, večja je verjetnost, da bodo imeli otroci stiske, ne zaradi same posvojitve, temveč zaradi njenih družbenih posledic. Med starši je mogoče najti takšne, ki zavračajo že misel na to, da bi otroku povedali, da je bil posvojen, kot kakršnokoli morebitno srečanje z biološkim staršem, pa tudi takšne, ki sprejemajo družinsko pluralnost in omogočajo, da imajo otroci možnost raziskovanja najzgodnejšega obdobja svojega življenja.

Kot še vedno kažejo raziskave (Klun 2009, Rezar 2009), zlasti pri popolni posvojitvi posvojitelji pogosto prikrivajo dejstvo, da je bil otok posvojen, kar lahko pri otrocih pusti negativne posledice, ki jih lahko spremljajo vse življenje. Tudi Gabi Čačinovič Vogrinčič (1998) je že pred desetletjem opozorila, da model zaprte posvojitve ne podpira posvojiteljev pri njihovi starševski vlogi, saj ovira pristajanje družine na resničnost, zmanjšuje razvidnost družine in zmanjšuje sposobnost za ravnanje s konflikti.

2. PROBLEM

Za temo posvojitve sem se odločila, ker smo na fakulteti o njej govorili zelo malo. Po pogovoru z dr. Viktorijo Bevc sem se usmerila v ožjo temo in to je slavnostna posvojitev, ki se je v praksi izkazala kot zelo pomemben del postopka posvojitve otroka. O tem pričajo tisti posvojitelji, ki so na ta način izvedli ta obred. To je zaključek uradne posvojitve na obredni, slavnostni način. Malo strokovnih delavcev, kot tudi laikov, je seznanjenih s pomenom obreda slavnostne posvojitve. V Sloveniji je posvojitev tema, o kateri ljudje še vedno težko odprto govorijo, še manj pa razumejo pomen raznih dejavnikov, ki vplivajo na uspešen razplet tega socialno-varstvenega ukrepa pomoči otrokom.

Slavnostna posvojitev, kot del uradnega zaključka posvojitve, ponudi družini, ki je posvojila otroka, izhodišče, da povabljene na dogodek seznanijo z dejstvom posvojitve otroka in s tem ustvarijo možnost za odprtost v sprejemanju te svoje posebnosti, posvojiteljske stvarnosti. S svečano posvojitvijo se omogoči možnost odprte komunikacije o posvojitvi. S tem se s strani strokovne službe ustvari prostor za pomoč staršem (posvojiteljem in biološkim staršem) ter otroku, ki je posvojen, vse z namenom, da se spodbuja komunikacijo o stvarnosti, iz katere oziroma zaradi katere je otrok posvojen in o stvarnosti, zaradi katere sta starša posvojila otroka. Slavnostna posvojitev je priložnost, da starši, ki so posvojili otroka, povedo svojim bližnjim, zakaj so se odločili za posvojitev, opišejo prehojeno pot do otroka in svoja doživetja ob sprejemu le tega.

Dogodek svečane posvojitve je priložnost tudi za besede o roditeljici, biološki mami otroka (Bevc, 1999). S tem se lahko preprečijo šepetanja o posvojitvi, neprijetna vprašanja, sram drugih ljudi, ki ne vedo, kako vprašati o tej temi. Tudi besede o bioloških starših so pomembne, kot navaja dr. Bevc, otrok je kot drevo. Če drevesu porežemo korenine, se drevo zelo težko obnovi, ali pa se sploh ne. Zato moramo korenine pustiti, jih čim manj porezati in empatično negovati. S tem pomagamo rasti krošnji, s tem omogočimo zdrav razvoj otroka. Če se otrokove biološke starše zanika ali celo izloči iz njegovega življenja, se bo otrok praviloma spraševal, kdo sploh je. Če pa se teh njegovih korenin ne odreže, se mu pomaga pri oblikovanju zdrave identitete in se omogoči spoštovanje do njegove izvorne družine. Obred slavnostne posvojitve je pomemben ravno zaradi tega. Ta mu daje možnost, da se posvojen otrok lahko obrne na katero koli osebo, ki je bila na obredu

prisotna, saj prav zaradi prisotnosti posvojitev ni več skrivnost družine. Potemtakem je slavnostna posvojitev pomembna naloga centra za socialno delo v postopku posvojitve otroka.

Tema slavnostne posvojitve je zelo relativna za stroko socialnega dela z različnih vidikov. To je obred povezovanja treh rodov (otroka, bioloških staršev in posvojiteljev ter njihovih širših družin), ki pomaga pri sprejemu otroka v novo družino. Za to diplomsko temo sem se odločila, ker pomaga pri preprečevanju tabujev na temo posvojitve, saj je tudi naloga socialnih delavcev pomagati ljudem se soočiti s svojimi tabuji, prepričanji in predsodki. Pomembna pa je predvsem za stroko, saj pomaga biološkim staršem, staršem, ki so posvojili otroka in otroku, ki je bil posvojen in s tem celotnemu postopku posvojitve. Hkrati se z obredom slavnostne posvojitve sledi socialnemu delu, ki pravi, spodbuja in priporoča, da se dobre izide proslavlja. Zaključek posvojitve otroka je dogodek, ki ga je potrebno proslavljati in obeležiti na način, ki je v korist otroku. In slavnostna posvojitev sledi koristim otroka.

Vprašanja, ki sem jih hotela z raziskavo razjasniti so bila:

1. Kaj ali kako je slavnostna posvojitev pomembnega prispevala kot element pomoči družini za sledenje potreb otroka?
2. Ali slavnostna posvojitev lahko pomaga otrokom pri soočanju s svojo stvarnostjo?
3. Ali strokovne službe CSD sprejemajo slavnostno posvojitev otroka?
4. Kako posvojitelji sprejemajo slavnostno posvojitev otroka?
5. Ali slavnostna posvojitev pripomore k odstranjevanju tabujev na temo posvojitve?
6. Kako pomemben je obred slavnostne posvojitve za starše, ki so posvojili otroka?
7. Kako pomemben je obred slavnostne posvojitve za otroke, ki so bili posvojeni?

Hipotezo smo postavili na podlagi izkušenj nekaterih strokovnih delavk centra za socialno delo, staršev, ki so posvojili otroka ter odraslih posvojenih otrok.

$H_{0:}$ Obred slavnostne posvojitve je pomemben dejavnik za uspešno posvojitev.

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava, za potrebe diplomskega dela, je kvantitativna, saj smo zbirali podatke, ki smo jih lahko prešteli in jih nato kvantitativno analizirali. Raziskava je tudi deskriptivna ali opisna. Z namenom, kot navaja (Mesec, 2014, str.81), da količinsko opredelimo ali ocenimo osnovne značilnosti preučevanega pojava. Poleg tega je raziskava empirična, saj smo zbrali novo, neposredno izkustveno gradivo s spraševanjem. Rezultati raziskave bodo služili proučevanju in preverjanju hipoteze in znanstveno dokazovanje.

3.2. Spremenljivke

Odvisne spremenljivke uporabljene v analizi so naslednje:

- Q2a - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Slavnostna posvojitev omogoča, da se v družini, ki je posvojila otroka, lažje pogovarjajo o izvoru otroka.
- Q2b - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Slavnostna posvojitev omogoča, da se o posvojitvi otroka lažje pogovarjajo s sorodniki in prijatelji.
- Q2c - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Slavnostna posvojitev pomaga pri integraciji otroka v novo družinsko in socialno okolje.
- Q2d - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Slavnostna posvojitev prepreči ` skrivnostno šepetanje` o posvojitvi otroka v družino.
- Q2e - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Slavnostna posvojitev omogoča otroku poglobljen občutek varnosti, pripadnosti in odprtosti posvojitve družine.
- Q2f - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Slavnostna posvojitev omogoča obredno združitev dveh rodbin, otrokove biološke družine in sedanje posvojiteljske (socialne) družine, na slavnostni način.
- Q2g - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Slavnostna posvojitev nudi vsem povabljenim v izhodišču več možnosti, da se spregovori o pogosto še vedno tabuiziranih in čustveno občutljivih temah posvojiteljeske družine.
- Q2h - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Slavnostna posvojitev omogoča, da vsi prisotni preko obreda dobijo informacije o razlogih za posvojitev otroka.

- Q2i - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Slavnostna posvojitev omogoča, da vsi prisotni izvedo zgodbo o bioloških starših otroka in otrokovem življenju pred posvojitvijo.
- Q2j - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Slavnostna posvojitev je posledica razbremenitve obsesivne potrebe po otroku v smer zavedanja, da je za optimalno korist otroka potrebno z njim komunicirati o njegovi stvarnosti.
- Q2k - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Slavnostna posvojitev se mi ne zdi smiseln zaključek posvojitve.
- Q2l - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Posvojitev na slavnostni način pomaga otroku, ki je bil posvojen, da lažje živi življenje med dvema družinama.
- Q2m - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Posvojitev na slavnostni način pomaga paru, ki sta posvojila otroka, da lažje sledijo potrebam otroka, ki sta ga posvojila.
- Q2n - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Slavnostna posvojitev bi morala biti del vsake posvojitve.
- Q2o - Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi: Slavnostna posvojitev je spodbuda in dobro izhodišče, ki omogoči družini pot do zdrave identitete družine ki je posvojila otroka.
- Q3a - Kakšen pomen imajo po vašem mnenju spodaj navedene trditve glede vpliva slavnostne posvojitve na uspešno posvojitve otroka: Družina ima odprto komunikacijo o izvoru otroka.
- Q3b - Kakšen pomen imajo po vašem mnenju spodaj navedene trditve glede vpliva slavnostne posvojitve na uspešno posvojitve otroka: Starša znata zadovoljevati specifične potrebe otroka, ki sta ga posvojila
- Q3c - Kakšen pomen imajo po vašem mnenju spodaj navedene trditve glede vpliva slavnostne posvojitve na uspešno posvojitve otroka: Starša sta se osvobodila posledic neplodnosti in o njej lahko govorita.
- Q3d - Kakšen pomen imajo po vašem mnenju spodaj navedene trditve glede vpliva slavnostne posvojitve na uspešno posvojitve otroka: Družina se lahko odprto pogovarja o partnerski in otrokovi preteklosti, ki jih je povezala.
- Q3e - Kakšen pomen imajo po vašem mnenju spodaj navedene trditve glede vpliva slavnostne posvojitve na uspešno posvojitve otroka: Starša o posvojitvi nimata skrivnosti.

- Q3f - Kakšen pomen imajo po vašem mnenju spodaj navedene trditve glede vpliva slavnostne posvojitve na uspešno posvojitve otroka: Starša spodbujata otrokovo individualnost in posebnosti, ki jih prinaša posvojitev.
- Q3g - Kakšen pomen imajo po vašem mnenju spodaj navedene trditve glede vpliva slavnostne posvojitve na uspešno posvojitve otroka: Družina ima odprto komunikacijo, da se lahko vsi čutijo pripadne, ne glede na način oblikovanja družine.
- Q3h - Kakšen pomen imajo po vašem mnenju spodaj navedene trditve glede vpliva slavnostne posvojitve na uspešno posvojitve otroka: Slavnostna posvojitev je pomemben element, ki pripomore k oblikovanju identitete družine, ki je posvojila otroka.
- Q4 - Ali menite, da bi moral biti obred slavnostne posvojitve pomembna naloga centra za socialno delo v postopku posvojitve otroka?
- Q5 - Kakšno vlogo ima strokovni delavec centra za socialno delo pri motiviranju para za obred posvojitve na slavnosten način? Vloga strokovnega delavca pri motiviranju para za obred slavnostne posvojitve.
- Q6a - Menite da nekateri pari, ki posvojijo otroka ne izvedejo slavnostne posvojitev zaradi: Niso poučeni o pomenu slavnostne posvojitve.
- Q6b - Menite da nekateri pari, ki posvojijo otroka ne izvedejo slavnostne posvojitev zaradi: Se bojijo razkritja nove družine pred okolico.
- Q6c - Menite da nekateri pari, ki posvojijo otroka ne izvedejo slavnostne posvojitev zaradi: Še vedno se sramujejo svoje neplodnosti in ne želijo da okolica o njej izve.
- Q6d - Menite da nekateri pari, ki posvojijo otroka ne izvedejo slavnostne posvojitev zaradi: Center za socialno delo jim tega ni predlagal.
- Q6e - Menite da nekateri pari, ki posvojijo otroka ne izvedejo slavnostne posvojitev zaradi: Ne poznajo obreda slavnostne posvojitve kot zaključka posvojitve.
- Q7 - Menite, da se centri za socialno delo ne poslužujejo slavnostnega obreda posvojitve zaradi:
- Q12 - Ali izvajate obred slavnostne posvojitve, kot zaključek posvojitve?
- Q13 - Napišite razloge za izvajanje (Napišite razloge za izvajanje oz. neizvajanje obreda slavnostne posvojitve:).
- Q14a - Ocenite vprašanja, kjer 0 pomeni nepomembno, 5 pa zelo pomembno: Kolikšen pomen daje vodstvo centra za socialno delo področju posvojitev otrok?

- Q14b - Ocenite vprašanja, kjer 0 pomeni nepomembno, 5 pa zelo pomembno: Kolikšen pomen daje vodstvo centra za socialno delo obredu slavnostne posvojitve otroka kot zaključka posvojitve otroka?
- Q15a - Kako pogosto izvajate postopek posvojitve otrok na leto: v zadnjem letu.
- Q15b - Kako pogosto izvajate postopek posvojitve otrok na leto: v zadnjih petih letih.
- Q15c - Kako pogosto izvajate postopek posvojitve otrok na leto: v zadnjih desetih letih.
- Q15d - Kako pogosto izvajate postopek posvojitve otrok na leto: v zadnjih petnajstih letih.
- Q16 - Ko ste dobili povabilo na slavnostno posvojitev:
- Q17a - Kaj za vas pomeni obred slavnostne posvojitve (možnih več odgovorov)? Javna združitev družine na slavnostni način.
- Q17b - Kaj za vas pomeni obred slavnostne posvojitve (možnih več odgovorov)? Prijetno druženje.
- Q17c - Kaj za vas pomeni obred slavnostne posvojitve (možnih več odgovorov)? Zgolj zaključek postopka posvojitve.
- Q17d - Kaj za vas pomeni obred slavnostne posvojitve (možnih več odgovorov)? Ne vidim posebnega pomena razen druženja.
- Q17e - Kaj za vas pomeni obred slavnostne posvojitve (možnih več odgovorov)? Informacija vsem prisotnim, da je družina posvojila otroka.
- Q17f - Kaj za vas pomeni obred slavnostne posvojitve (možnih več odgovorov)? Drugo.
- Q18 - Bi priporočili obred slavnostne posvojitve vsaki družini, ki je posvojila otroka?
- Q19 - Kako ste se počutili ob govoru o bioloških starših?

<u>Neodvisne spremenljivke uporabljene v analizi so naslednje</u>:

- Q1 - tip anketiranca.
- Q8 - spol.
- Q9 - starost.
- Q9R - starost (rekodirana v kategorije).
- Q10 - izobrazba.
- Q11 - kraj bivanja.

3.3. Raziskovalni instrumenti in viri podatkov

Za raziskovalni instrument smo uporabili vprašalnik. Vprašanja smo oblikovali na podlagi prebrane literature ter pogovorov s starši posvojenega otroka, strokovnimi delavkami, ki izvajajo obrede slavnostne posvojitve in otroci, ki so bili posvojeni. Zajemal je tri vrste populacije: strokovne delavke s področja posvojitev, starše, ki so posvojili otroka in družino, prijatelje in sorodnike staršev, ki so posvojili otroka in so bili prisotni na obredu slavnostne posvojitve.

Sestavljen je iz 19 vprašanj, od tega so tri vprašanja odprtega tipa, enajst vprašanj zaprtega tipa in pet kombiniranih vprašanj. Obsega 10 začetnih vprašanj, ki so namenjena vsem populacijam – staršem, ki so posvojili otroka, strokovnim delavkam s področja posvojitev in družini, prijateljem, sorodnikom, ki so se udeležili obreda slavnostne posvojitve. Vprašanja od 11-15 so namenjena samo strokovnim delavkam s področja posvojitev, vprašanja od 16-19 pa so namenjena samo družini, prijateljem, sorodnikom, ki so se udeležili obreda. Anketiranje je potekalo od 1.4.2018 do 17.4.2018. Predviden čas reševanja vprašalnika je približno 7 minut.

3.4. Populacija in vzorčenje

Kot smo že navedli, smo v raziskavi anketirali tri populacije. Prvo populacijo predstavljajo vsi starši, ki so posvojili otroka in so hodili na priprave na posvojitev v društvo Deteljica ter organizirali obred slavnostne posvojitve. S to populacijo sem se srečala neposredno na sestankih v okviru programa na pripravo za posvojitev v društvu Deteljica, ki sem ga obiskovala dobro leto. Drugo populacijo sestavljajo socialni delavci in delavke na centrih za socialno delo, ki trenutno delajo na področju posvojitev. In zadnjo, tretjo populacijo, predstavljajo ljudje (družina, prijatelji, sorodniki,…), ki so bili prisotni na slavnostni posvojitvi. Sorodnike, prijatelje in družino sem izbrala, ker sestavljajo socialno mrežo družine in so zelo pomembni v življenju staršev in otrok, ki so bili posvojeni.

Vzorčenje smo uporabili za starše, ki so posvojili otroka ter družino, prijatelje in sorodnike staršev, ki so posvojili otroka, če ne bi bilo gradiva preveč. Pri populaciji staršev, ki so posvojili otroka, sem to naredila tako, da sem vprašalnike poslala tistim, ki še aktivno sodelujejo ali imajo stike z Deteljico. Dobila sem odgovore 25 oseb. Pri populaciji, ki jo predstavljajo osebe, ki so bile na slavnostni posvojitvi, pa sem vzorčila tako, da sem starše,

ki so posvojili otroka in imeli slavnostno posvojitev prosila, da mi pošljejo kontakt dveh oseb, ki sta bili na slavnostni posvojitvi. Tako sem dobila raznolik vzorec oseb, ki so bile na slavnostni posvojitvi. Vprašalnik sem poslala 26 osebam, dobila sem odgovore 20 oseb. Vprašalnike sem poslala po mailu v Word obliki, nato pa sem jih spremenila v spletni vprašalnik, saj je bil tako hitrejši za reševanje. Pri socialnih delavkah nisem vzorčila, ampak sem poslala vprašalnik vsem centrom za socialno delo na glavno pisarno in direktno nekaterim socialnim delavkam, ki so trenutno zaposlene na centrih za socialno delo na področju posvojitev. Od 62 oseb, jih je odgovorilo 32, kar je v nadaljevanju raziskave predstavljeno kot vzorec te populacije. Vsakemu centru smo po e-pošti poslali vprašalnik v Word obliki, ker smo prejeli zelo malo odgovorov smo anketni vprašalnik spremenili v spletnega. Nato smo na e-pošte vseh centrov za socialno delo poslali spletni vprašalnik, jih tudi poklicali in prosili, da strokovna delavka reši vprašalnik. Nekaj strokovnih delavk je na bolniški, nekaj jih ima veliko dela, nekatere pa na vprašalnik niso želel odgovoriti (jim vodstvo centra ne dovoli ali pa so šele začele delati na področju posvojitev in z obredom slavnostne posvojitve še nimajo izkušenj).

3.5. Zbiranje podatkov

Vprašalnike, ki smo jih sestavili, smo poslali preko e-pošte, saj so osebe, ki smo jih anketirala razpršene po celi Sloveniji. Njihove e-poštne nalove smo dobili na društvu Deteljica, od staršev, ki so posvojili otroke in na spletni strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Osebe smo nato še poklicali in jim razložili namen raziskave in zakaj bi jih lepo prosili, da vprašalnike izpolnijo. Vprašalnike smo osebam poslali 07.04.2018 in na njih čakali do 17.04.2018. Vprašalnike smo najprej poslali v Wordovi obliki, ker so vzeli veliko več časa in niso bili popolnoma anonimni, smo jih pretvorili v spletno anketo www.1ka.si in osebe so se hitreje odzvale.

3.6. Obdelava in analiza podatkov

Vsi podatki namenjeni analizi so bili pridobljeni iz anketnih vprašalnikov. Podatke sem analizirala kvantitativno. Obdelava podatkov je bila računalniška, s pomočjo programa IBM SPSS Statistics 22.0 in Excel.

Ker smo vse spremenljivke prikazali za vse tri populacije, smo si pri tem pomagali s kontingenčnimi tabelami, ki smo jih izračunali v programu SPSS. Hipotezo smo preverjali s pomočjo Pearsonovega hi-kvadrat koeficienta, ki se uporablja za analizo nominalnih spremenljivk. Grafe smo kreirali s pomočjo programa Excel. V Excelu smo podatke prikazali s pomočjo strukturnega kroga in strukturnih stolpcev.

4. REZULTATI

4.1. Opredelitev raziskovalnega problema

Slavnostna posvojitev, kot del uradnega zaključka posvojitve, ponudi družini, ki je posvojila otroka, izhodišče, da povabljene na dogodek seznanijo z dejstvom posvojitve otroka in s tem ustvarijo možnost za odprtost v sprejemanju te svoje posebnosti. S svečano posvojitvijo se omogoči možnost odprte komunikacije o posvojitvi. S tem se s strani strokovne službe ustvari prostor za pomoč staršem (posvojiteljem in biološkim staršem) ter otroku, ki je posvojen, vse z namenom, da se odprto govori o stvarnosti, iz katere oziroma zaradi katere je otrok posvojen in o stvarnosti, zaradi katere sta starša posvojila otroka. Slavnostna posvojitev je priložnost, da starši, ki so posvojili otroka, povedo svojim bližnjim, zakaj so se odločili za posvojitev, opišejo prehojeno pot do otroka in svoja doživetja ob sprejemu le tega.

4.2. Cilj raziskovalne naloge

Cilj diplomske naloge je ugotoviti odnos strokovnih delavk kot tudi staršev, ki so posvojili otroka in njihovih članov socialne mreže do samega obreda slavnostne posvojitve, njenega pomena za otroka ter vpliv na uspešnost posvojitve.

4.3. Hipoteza

H_0: Obred slavnostne posvojitve je pomemben dejavnik za uspešno posvojitev.

4.4 Opis anketirane populacije

Za potrebe svoje raziskave smo naredili kvantitativno raziskavo s pomočjo anketnega vprašalnika. Anketo je izpolnilo 77 anketirancev. Populacijo v raziskavi sestavljajo tri skupine anketirancev:

- strokovne delavke,
- starši, ki so posvojili otroka,
- družina, prijatelji, sorodniki staršev, ki so posvojili otroka.

Anketirane populacije

Graf 1: Prikaz deleža posamezne skupine anketirancev

Anketni vprašalnik smo poslali 62 strokovnim delavkam na centru za socialno delo s področja posvojitev, odgovorilo jih je 32. Od 28 sorodnikov/družine/prijateljev staršev, ki so posvojili otroka, jih je odgovorilo 20. Izpolnjene vprašalnike je vrnilo vseh 25 staršev, ki so posvojili otroka.

Glede na vrnjene vprašalnike se je število anketirancev zmanjšalo iz 115 na 77, kar predstavlja spontan vzorec raziskovane populacije.

Večina anketirancev je bilo ženskega spola (glej tabelo 1), to je 57 oseb (79 %) in le 15 oseb moškega spola (21%). Največ anketirancev – 26 je bilo v starosti med 41 in 50 let (36 %), 18 oziroma 25 % jih je bilo v starostni kategoriji med 31 in 40 let, 17 oziroma 24 % je bilo starih med 51 in 60 let, najmanj anketirancev pa je bilo bodisi v starostni kategoriji med 20 in 30 let (10 %) bodisi v starostni kategoriji nad 60 let (5 %). Dobra polovica (57%) ima zaključeno dodiplomsko izobraževanje, 18 % visoko oziroma višjo šolo, 13 % pa zaključeno podiplomsko izobraževanje (magisterij), 10 % srednjo šolo oz. gimnazijo, 3 % doktorat. 42% anketirancev živi v mestu, na podeželju pa 58%.

	Število anketirancev	Delež anketirancev (%)
TIP ANKETIRANCA		
Strokovna delavka	46	47%
Starš posvojenega otroka	25	26%
Družina, prijatelj, sorodnik staršev, ki so posvojili otroka	26	27%
SPOL		
Moški	15	21%
Ženski	57	79%
STAROST		
20-30 let	7	10%
31-40 let	18	25%
41-50 let	26	36%
51-60 let	17	24%
Nad 60 let	4	5%
IZOBRAZBA		
Osnovna šola	0	0%
Srednja šola / gimnazija	7	10%
Visoka / višja šola	13	18%
Diploma	41	57%
Magisterij	9	13%
doktorat	2	3%
KRAJ BIVANJA		
Mesto	30	42%
Podeželje	42	58%

Tabela 1: Prikaz strukture opisane populacije

Iz spodnje tabele 2 je razvidno, da so s strani centra za socialno delo odgovarjale strokovne delavke (100 %), med 25 starši posvojenega otroka je bilo 44 % moških in 56 % žensk. Od 20 sorodnikov, prijateljev, družine staršev, ki so posvojili otroka, je bilo 20 % moških anketirancev in 80 % pa žensk.

Spol anketirane populacije

	Strokovna delavka		Starš posvojenega otroka		Družina, prijatelj, sorodnik staršev, ki so posvojili otroka	
	F	(%)	F	(%)	F	(%)
Moški	0	0%	11	44%	4	20%
Ženski	27	100%	14	56%	16	80%
Skupaj	27	100%	25	100%	20	100%

Tabela 2: Prikaz spola anketirancev

Tabela 3 kaže, da je bil največji delež strokovnih delavk starih od 41 do 50 let (41 %), četrtina jih je bilo v starostni skupini od 31 do 40 let, 22 % pa v starostni skupini od 51 do 60 let. Najmanj strokovnih delavk pa je bilo starih bodisi od 20 do 30 let (7 %) bodisi nad 60 let (4 %).

Starost anketirane populacije

	Strokovna delavka			Starš posvojenega otroka		
	F	**(%)**	**Povprečje**	**F**	**(%)**	**Povprečje**
20-30 let	2	7%	45,30	0	0%	48,52
31-40 let	7	26%		4	16%	
41-50 let	11	41%		11	44%	
51-60 let	6	22%		8	32%	
Nad 60 let	1	4%		2	8%	
Skupaj	27	100%		25	100%	

Tabela 3: Prikaz starosti anketirancev

Največji delež staršev posvojenega otroka je bilo starih od 41 do 50 let (44 %), 32 % staršev je bilo starih od 51 do 60 let, 16 % od 31 do 40 let, 8 % pa nad 60 let.

Največji delež družine, prijateljev, sorodnikov staršev, ki so posvojili otroka je bilo starih od 31 do 40 let (35 %), 25 % od 20 do 30 let, 20 % je bilo starih od 41 do 50 let, 15 % od 51 do 60 let, 5 % pa je bilo starejših od 60 let.

Izobrazba anketirane populacije

	Strokovna delavka		Starš posvojenega otroka		Družina, prijatelj, sorodnik staršev, ki so posvojili otroka	
	F	**(%)**	**F**	**(%)**	**F**	**(%)**
Osnovna šola	0	0%	0	0%	0	0%
Srednja šola / gimnazija	0	0%	4	16%	3	15%
Visoka / višja šola	6	22%	4	16%	3	15%
Diploma	19	71%	11	44%	11	55%
Magisterij	2	7%	5	20%	2	10%
Doktorat	0	0%	1	4%	1	5%
Skupaj	27	100%	25	100%	20	100%

Tabela 4: Prikaz izobrazbe anketirane populacije

V tabeli 4 lahko vidimo, da ima največji delež strokovnih delavk zaključeno dodiplomsko izobraževanje (71 %), 22 % ima zaključeno visoko/višjo šolo in 7 % ima zaključeno podiplomsko izobraževanje – magisterij. Največji delež staršev posvojenih otrok ima zaključeno dodiplomsko izobraževanje (44 %), 16 % pa ima bodisi zaključeno srednjo šolo/gimnazijo bodisi visoko/višjo šolo, 20 % ima zaključeno podiplomsko izobraževanje – magisterij, 4 % pa zaključen doktorski študij. Največji delež družine, prijateljev, sorodnikov staršev, ki so posvojili otroka ima zaključeno dodiplomsko izobraževanje (55 %), 15 % ima dokončano bodisi srednjo šolo/gimnazijo bodisi visoko/višjo šolo, 10 % ima zaključen magistrski študij, 5 % pa doktorski študij. Vidimo lahko, da so v večini anketiranci dobro izobraženi, saj imajo vsi dokončano vsaj srednješolsko izobraževanje.

Kraj bivanja anketirane populacije

	Strokovna delavka		Starš posvojenega otroka		Družina, prijatelj, sorodnik staršev, ki so posvojili otroka	
	F	(%)	F	(%)	F	(%)
Mesto	14	52%	10	40%	6	30%
Podeželje	13	48%	15	60%	14	70%
Skupaj	27	100%	25	100%	20	100%

Tabela 5: Prikaz kraja bivanja anketirancev

Iz zgornje tabele lahko razberemo, da smo kraj bivanja razdelili na 3 populacije in sicer: strokovna delavka, starš posvojenega otroka in družina, prijatelji, sorodnik staršev, ki so posvojili otroka. Vidimo lahko, da 52 % strokovnih delavk stanuje v mestu, 48 % pa na podeželju. Večina staršev posvojenega otroka (60 %) stanuje na podeželju, 40 % pa v mestu. Večina družine, prijateljev, sorodnikov staršev, ki so posvojili otroka živi na podeželju (70 %), 30 % pa v mestu

4.6. Analiza skupnih vprašanj

Strinjanja s trditvami o slavnostni posvojitvi

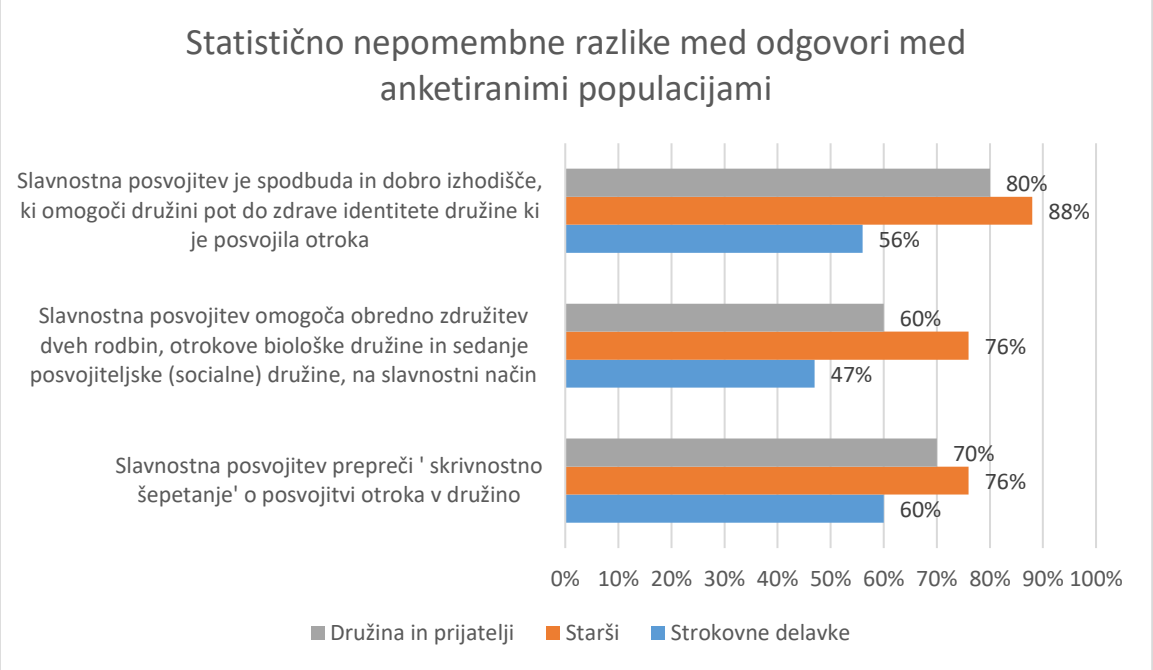
Strinjanje s trditvami o slavnostni posvojitvi:	Strokovna delavka				Starš posvojenega otroka				Družina, prijatelj, sorodnik staršev, ki so posvojili otroka				sig.	χ^2
	N	Da	Ne	Ne vem	N	Da	Ne	Ne vem	N	Da	Ne	Ne vem		
Slavnostna posvojitev omogoča, da se v družini, ki je posvojila otroka, lažje pogovarjajo o izvoru otroka.	32	50%	31%	19%	25	96%	4%	0%	20	12%	5%	3%	0,006	14,437
Slavnostna posvojitev omogoča, da se o posvojitvi otroka lažje pogovarjajo s sorodniki in prijatelji.	32	53%	31%	16%	25	96%	4%	0%	20	85%	15%	0%	0,002	16,675
Slavnostna posvojitev pomaga pri integraciji otroka v novo družinsko in socialno okolje.	32	44%	31%	25%	25	96%	4%	0%	20	80%	15%	5%	0,000	20,260
Slavnostna posvojitev prepreči ' skrivnostno šepetanje' o posvojitvi otroka v družino.	32	60%	31%	9%	25	76%	16%	8%	20	70%	20%	10%	0,703	2,181
Slavnostna posvojitev omogoča otroku poglobljen občutek varnosti, pripadnosti in odprtosti posvojitve družine.	32	56%	38%	6%	25	92%	8%	0%	20	75%	5%	20%	0,002	17,534
Slavnostna posvojitev omogoča obredno združitev dveh rodbin, otrokove biološke družine in sedanje posvojiteljske (socialne) družine, na slavnostni način.	32	47%	37%	16%	25	76%	12%	12%	20	60%	20%	20%	0,172	6,387
Slavnostna posvojitev nudi vsem povabljenim v izhodišču več možnosti, da se spregovori o pogosto še vedno tabuiziranih in čustveno občutljivih temah posvojiteljeske družine.	32	56%	28%	16%	25	96%	4%	0%	20	95%	5%	0%	0,001	18,028
Slavnostna posvojitev omogoča, da vsi prisotni preko obreda dobijo informacije o razlogih za posvojitev otroka.	32	28%	56%	16%	25	76%	12%	12%	20	55%	35%	10%	0,006	14,351
Slavnostna posvojitev omogoča, da vsi prisotni izvedo zgodbo o bioloških starših otroka in otrokovem življenju pred posvojitvijo.	32	16%	62%	22%	25	52%	24%	24%	20	30%	50%	20%	0,032	10,562
Slavnostna posvojitev je posledica razbremenitve obsesivne potrebe po otroku v smer zavedanja, da je za optimalno korist otroka potrebno z njim komunicirati o njegovi stvarnosti.	32	25%	50%	25%	25	80%	4%	16%	20	45%	15%	40%	0,000	24,058
Slavnostna posvojitev se mi ne zdi smiseln zaključek posvojitve.	32	34%	41%	25%	25	20%	80%	0%	20	20%	75%	5%	0,007	14,212
Posvojitev na slavnostni način pomaga otroku, ki je bil posvojen, da lažje živi življenje med dvema družinama.	32	37%	41%	22%	25	80%	16%	4%	20	55%	20%	25%	0,018	11,898
Posvojitev na slavnostni način pomaga paru, ki sta posvojila otroka, da lažje sledijo potrebam otroka, ki sta ga posvojila.	32	16%	47%	37%	25	64%	16%	20%	20	25%	35%	40%	0,003	16,112
Slavnostna posvojitev bi morala biti del vsake posvojitve.	32	44%	31%	25%	25	92%	8%	0%	20	80%	0%	20%	0,000	20,282
Slavnostna posvojitev je spodbuda in dobro izhodišče, ki omogoči družini pot do zdrave identitete družine ki je posvojila otroka.	32	56%	25%	19%	25	88%	8%	4%	20	80%	10%	10%	0,093	7,964

Tabela 6: Prikaz strinjanj s trditvami o slavnostni posvojitvi

Celotno populacijo (77oseb) smo povprašali o strinjanju s trditvami glede pomena obreda slavnostne posvojitve. Možni odgovori so bili: da, ne, ne vem. Dobili smo odgovore celotne populacije strokovnih delavk (32) in to pri vseh postavljenih trditvah. Zanimalo nas je ali obstajajo statistično pomembne razlike med anketiranimi populacijami.

Rezultati so pokazali, da ni statistično pomembnih razlik na nivoju sig ≥ 0,05 v odgovorih med skupinami glede strinjanj z naslednjimi tremi trditvami:

- Slavnostna posvojitev prepreči ' skrivnostno šepetanje' o posvojitvi otroka v družino (sig.=0,703 in χ^2=2,181),
- Slavnostna posvojitev omogoča obredno združitev dveh rodbin, otrokove biološke družine in sedanje posvojiteljske (socialne) družine, na slavnostni način (sig.=0,172, χ^2=6,387) in
- Slavnostna posvojitev je spodbuda in dobro izhodišče, ki omogoči družini pot do zdrave identitete družine ki je posvojila otroka (sig.=0,093, χ2=7,964).

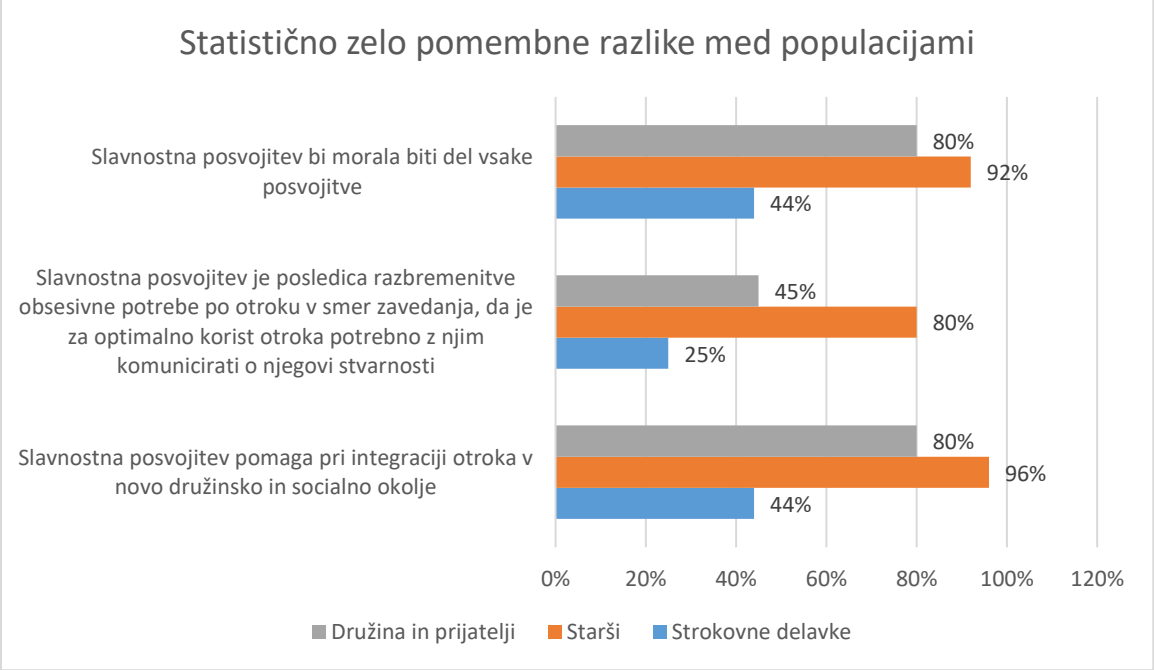
Graf 2: Prikaz DA odgovorov statistično nepomembnih razlik med družino, prijatelji in sorodniki staršev, ki so posvojili otroka, staršev, ki so posvojili otroka in strokovnimi delavkami.

Pri odgovorih DA pri statistično nepomembnih razlikah lahko iz grafa 2 razberemo, da se vse tri anketirane populacije zelo strinjajo, da je slavnostna posvojitev spodbuda in dobro

izhodišče, ki omogoči družini pot do zdrave identitete družine, ki je posvojila otroka. Strinjajo se tudi, da slavnostna posvojitev prepreči 'skrivnostno šepetanje' o posvojitvi otroka v družino. Iz tega lahko sklepamo, da s pomočjo obreda slavnostne posvojitve lahko premagujemo tabuje o posvojitvi otroka.

Za vse ostale trditve velja, da se odgovori o strinjanju med skupinami vprašanih statistično pomembno razlikuje med anketiranimi skupinami (strokovno delavko, staršem posvojenega otroka in družino, prijatelji, sorodniki staršev, ki so posvojili otroka). Za statistično zelo pomembne razlike, na nivoju sig.=0,000, gre pri trditvah:

- Slavnostna posvojitev pomaga pri integraciji otroka v novo družinsko in socialno okolje (χ2=20,260),
- Slavnostna posvojitev je posledica razbremenitve obsesivne potrebe po otroku v smer zavedanja, da je za optimalno korist otroka potrebno z njim komunicirati o njegovi stvarnosti.« (χ2=24,058) in
- Slavnostna posvojitev bi morala biti del vsake posvojitve« χ2=20,282).

Graf 3: Prikaz Da odgovorov populacije vprašanih strokovnih delavk, staršev, ki so posvojili otroka ter članov družine, sorodnikov in prijateljev.

Iz grafa 3 lahko razberemo, da se statistično zelo pomembne razlike med populacijami nanašajo na odprto komunikacijo o otrokovi stvarnosti, s tem se otroka lažje integrira v

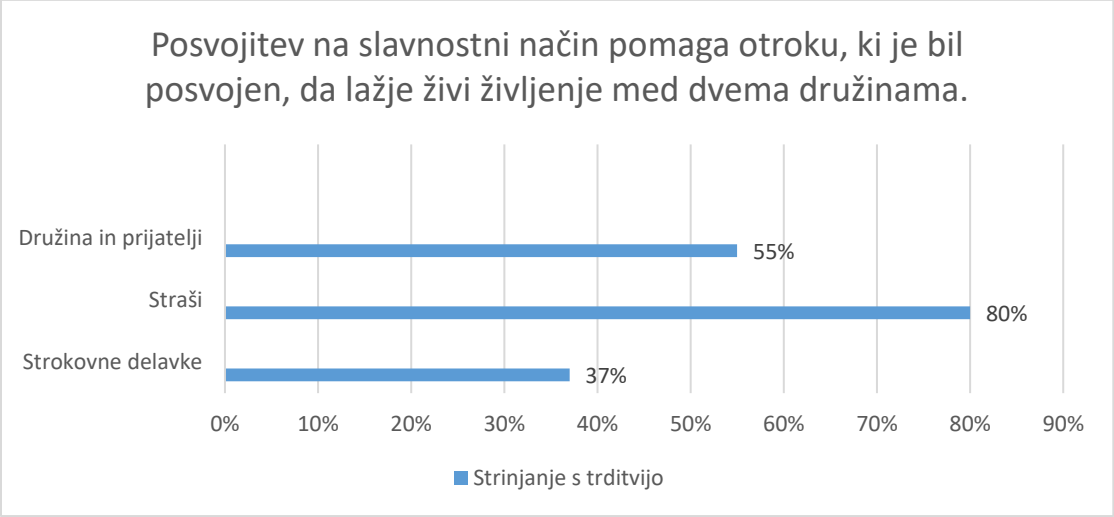
družinsko in socialno okolje, saj vsi, s pomočjo obreda slavnostne posvojitve, vedo njegovo zgodbo posvojitve.

Zelo velika razlika je med odgovori staršev, ki so izvedli obred slavnostne posvojitve in strokovnimi delavkami. Največja razlika je pri trditvi, da je slavnostna posvojitev posledica razbremenitve obsesivne potrebe po otroku v smer zavedanja, da je za optimalno korist otroka, potrebno z njim komunicirati o njegovi stvarnosti. Vidna razlika je v deležu odgovorov DA, saj se je le četrtina strokovnih delavk strinjala s to trditvijo, nasproti njih pa se je s to trditvijo strinjalo 80% staršev, ki so posvojili otroka. Pokaže se, da starši, ki so šli skozi program priprave na posvojitev otroka, lahko govorijo o njegovi stvarnosti in je ne skrivajo pred otroki, niti jih ni več strah oziroma nimajo potrebe skrivati izvora otroka. Glede na 25% delež strinja strokovnih delavk s to trditvijo, pa gre verjetno pri njih za premalo izkušenj in znanja na tem področju. Velika razlika je tudi med anketiranimi populacijami, kar se kaže tudi pri odgovoru slavnostna posvojitev pomaga pri integraciji otroka v novo družinsko in socialno okolje, s čimer se je strinjalo večina staršev (96%) in velik deleže družine, prijateljev in sorodnikov (80%), a manj kot polovica strokovnih delavk (44%). Iz velike razlike med odgovorov družine, prijateljev in sorodnikov, ki predstavljajo otrokovo družinsko in socialno okolje in strokovnih delavk, lahko sklepamo, da se stroka ne zaveda pomena obreda slavnostne posvojitve in njegove pomoči vključitve otroka v novo socialno mrežo, ki je za posameznika zelo pomembna. Tudi pri trditvi, da bi morala biti slavnostna posvojitev del vsake posvojitve se pokažejo velike razlike med odgovori staršev, ki so posvojili otroka (92%), družine, sorodnikov, prijateljev (80%) in strokovnih delavk (44%). Velik delež tistih, ki so bili prisotni na obredu slavnostne posvojitve le tega zelo podpira, nižji delež strinjaj s trditvijo strokovnih delavk, pa verjetno lahko pripišemo neizkušenosti na tem področju strokovnega dela.

Prav tako so bile statistično pomembne razlike pri trditvah:

Slavnostna posvojitev omogoča, da se o posvojitvi otroka lažje pogovarjajo s sorodniki in prijatelji(sig.=0,002, χ2=16,675), Slavnostna posvojitev omogoča otroku poglobljen občutek varnosti, pripadnosti in odprtosti posvojitve družine (sig.=0,002, χ2=17,534), Slavnostna posvojitev nudi vsem povabljenim v izhodišču več možnosti, da se spregovori o pogosto še vedno tabuiziranih in čustveno občutljivih temah posvojiteljeske družine (sig.=0,001, χ2=18,028) in Posvojitev na slavnostni način pomaga paru, ki sta posvojila otroka, da lažje sledijo potrebam otroka, ki sta ga posvojila, (sig.=0,003, χ2=16,112).

Graf 3 prikazuje, da je obred slavnostne posvojitve najbolj pomemben staršem posvojenega otroka in pa družini, prijateljem, sorodnikom staršev, ki so posvojili otroka, saj vsi pritajujejo trditvam v zelo visokem deležu (med 80% in 96%) medtem, ko le 25%-44% strokovnih delavk pritrjuje istim trditvam. Te velike razlike lahko pomenijo, da bi stroka težko uveljavila obred slavnostne posvojitve, čeprav dajejo uporabniki drugačno refleksijo oziroma ocenjujejo obred slavnostne posvojitve kot pomemben del postopka posvojitve otroka z vidika koristi otroka.

Graf 4: Prikaz odgovorov DA glede trditve, da posvojitev na slavnostni način pomaga otroku, ki je bil posvojen, da lažje živi življenje med dvema družinama.

Rezultati trditve "Posvojitev na slavnostni način pomaga otroku, ki je bil posvojen, da lažje živi življenje med dvema družinama". Rezultati te trditve iz grafa 4 so me napeljali na razmišljanje, kaj je razlog, da se 80% staršev, ki so posvojili otroka, strinja s to trditvijo, med tem ko četrtina manj sorodnikov, družine in prijateljev pritrjuje tej trditvi, od strokovnih delavk pa le 37%.

Prikaz odgovorov DA trditve " Posvojitev na slavnostni način pomaga otroku, ki je bil posvojen, da lažje živi življenje med dvema družinama" nam je zastavilo vprašanje, kaj je razlog, da so v deležih odgovorov teh treh anketiranih skupin tako velike razlike. 80% strinjanje s trditvami s strani staršev, ki so posvojili otroka, je možno razložiti samo na podlagi dejstva, da so bili vsi vključeni v program priprave na nadomestno starševstvo v Deteljici in s tem temeljito pripravljeni na specifične potrebe otrok, ki so bili posvojeni in slediti njegovi potrebi po izvoru. Dobra priprava jim je omogočila uvid, znanje in izkušnjo pomembnosti odprte posvojitve. Predvidevamo, da imajo družina in prijatelji nižji %, ker

imajo premalo znanja in izkušenj glede potreb in življenja družine, ki je posvojila otroka. 37% delež strinjanj s to trditvijo pri strokovnih delavkah pa je verjetno tudi posledica strokovne neizkušenosti in strokovnega pomanjkanja znanja na tem področju.

Pomen spodnjih trditev glede vpliva slavnostne posvojitve na uspešno posvojitev otroka

	Strokovne delavke			Starš posvojenega otroka			Družina, prijatelji, sorodniki			Sig.	X^2
	F	Povp	Std.	F	Povp	Std.	F	Povp	Std.		
Družina ima odprto komunikacijo o izvoru otroka.	29	3,03	1,94	25	4,68	0,80	20	4,60	0,68	0,007	24,066
Starša znata zadovoljevati specifične potrebe otroka, kis ta ga posvojila.	29	2,24	1,99	25	3,96	0,89	20	3,90	1,12	0,001	30,445
Starša sta se osvobodila posledic neplodnosti in o njej lahko govorita.	29	2,55	1,92	25	4,28	1,10	20	4,10	0,91	0,014	22,309
Družina se lahko odprto pogovarja o partnerski in otrokovi preteklosti, ki jih je povezala.	29	2,79	1,92	25	4,72	0,54	20	4,50	0,83	0,002	27,472
Starša o posvojitvi nimata skrivnosti.	29	3,28	1,89	25	4,76	0,60	20	4,85	0,37	0,010	23,145
Starša spodbujata otrokovo individualnost in posebnosti, ki jih prinaša posvojitev.	29	2,69	1,91	25	4,56	0,58	20	4,45	0,83	0,001	26,641
Družina ima odprto komunikacijo, da se lahko vsi čutijo pripadne, ne glede na način oblikovanja družine.	29	2,72	1,94	25	4,60	0,96	20	4,45	0,89	0,005	25,284
Slavnostna posvojitev je pomemben element, ki pripomore k oblikovanju identitete družine, ki je posvojila otroka.	29	2,93	1,81	25	4,56	0,92	20	3,90	1,37	0,015	22,010

Tabela 7: Prikaz pomena trditev glede vpliva slavnostne posvojitve na uspešno posvojitev otroka

Anketirance smo vprašali kakšen pomen imajo naslednje trdite na vpliv obreda slavnostne posvojitve na uspešno posvojitev. Strokovnih delavk je odgovorilo 29 od skupaj 32. Odgovarjali so na rang lestvici od 0 do 5, kjer je 0 pomenilo sploh se ne strinjam, 5 pa zelo se strinjam. Iz tabele 7 lahko razberemo, da ima obred slavnostne posvojitve zelo pomemben vpliv na uspešno posvojitev otroka po mnenju staršev, ki so posvojili otroka in družine, prijateljev, sorodnikov. Strokovne delavke pa samemu obredu slavnostne posvojitve ne pripisujejo takega pomena.

Rezultati pokažejo, da pri nobeni trditvi nimamo statistično zelo pomembnih razlik, na nivoju sig.=0,000, vendar pa so le-te pomembne pri trditvah:

- Starša znata zadovoljevati specifične potrebe otroka, ki sta ga posvojila (sig.=0,001, χ2=30,445),
- Družina se lahko odprto pogovarja o partnerski in otrokovi preteklosti, ki jih je povezala (sig.=0,002, χ2=27,472) in
- Starša spodbujata otrokovo individualnost in posebnosti, ki jih prinaša posvojitev (sig.=0,001, χ2=26,641).

Razberemo lahko, da je vsem tem trem trditvam skupno, da starša znata zadovoljiti specifične potrebe otroka, ki je bil posvojen ter spodbuditi njegovo individualnost in posebnost, ki jo prinaša posvojitev. Vse skupaj pa se poveže v odprtost pogovarjanja o otrokovi in partnerski preteklosti, ki jih je povezala.

Manj pomembne statistične razlike od zgoraj navedenih pa so pri trditvah:

- Starša sta se osvobodila posledic neplodnosti in o njej lahko govorita (sig.=0,014, χ2=22,309),
- Starša o posvojitvi nimata skrivnosti (sig.=0,010, χ2=23,145) in
- Slavnostna posvojitev je pomemben element, ki pripomore k oblikovanju identitete družine, ki je posvojila otroka (sig.=0,015, χ2=22,010).

Skupni imenovalec pri teh treh trditvah, v katerem se strinjajo vse tri populacije anketirancev je, da starša o posvojitvi nimata skrivnosti, kar pomeni, da sta se osvobodila posledic neplodnosti in o njej lahko govorita. To pa pripomore k oblikovanju identitete družine, ki je posvojila otroka.

Vse tri anketirane populacije so kot največji vpliv slavnostne posvojitve na uspešno posvojitev navedli, da starša o posvojitvi nimata skrivnosti, na kar kažejo najvišja

povprečja strokovne delavke povp. = 3,28, starši povp. = 4,76 in družina/sorodniki/prijatelji povp. = 4,85). Starši, ki so posvojili otroka takoj za tem menijo, da ima največji vpliv obred slavnostne posvojitve na uspešno posvojitev zaradi odprtosti pogovora o otrokovi in partnerski preteklosti, ki jih je povezala (povp. = 4,72).

Rezultati kažejo, da je obred slavnostne posvojitve najbolj pomemben staršem posvojenega otroka in pa družini, prijateljem, sorodnikom staršev, ki so posvojili otroka, medtem, ko je strokovnim delavcem manj pomemben, saj so trditvam pripisali nižji pomen (od 2,24-3,28).

Ali menite, da bi moral biti obred slavnostne posvojitve pomembna naloga centra za socialno delo v postopku posvojitve otroka?	Strokovna delavka		Starš posvojenega otroka		Družina, prijatelj, sorodnik staršev, ki so posvojili otroka		sig.	χ^2
	Število anketirancev	Delež anketirancev (%)	Število anketirancev	Delež anketirancev (%)	Število anketirancev	Delež anketirancev (%)		
Da	10	34%	20	55%	11	55%	0,017	15,500
Ne	9	31%	3	5%	1	18%		
Ne vem	6	21%	1	25%	5	16%		
Drugo	4	14%	1	15%	3	11%		
Skupaj	29	100%	25	100%	20	100%		

Tabela 8: Prikaz vprašanja obred slavnostne posvojitve bi moral biti pomembna naloga centra za socialno delo

Na to vprašanje je odgovorilo 29 strokovnih delavk od 32, vsi starši, ki jih je 25 in 20, to so vsi člani družine, prijateljev, sorodnikov staršev, ki so posvojili otroka.

Rezultati v tabeli 8 kažejo, da več kot polovica od skupaj 25 staršev posvojenega otroka (55 %) in več kot polovica od 20 anketiranih družine, prijateljev, sorodnikov staršev, ki so posvojili otroka (55 %) meni, da je obred slavnostne posvojitve pomemben v postopku posvojitve otroka, medtem, ko je takšnega mnenja le 34 % strokovnih delavk. 41 od 74 skupno anketiranih oseb je odgovorilo, da bi obred slavnostne posvojitve moral biti pomembna naloga centra za socialno delo v postopku posvojitve otroka. Signifikacija nam pokaže, da med anketiranimi populacijami ni statistično pomembnih razlik.

Kar nekaj anketirancev je odgovorilo z odgovorom drugo. Strokovne delavke pravijo:

- da je obred slavnostne posvojitve pomemben kadar ima družina željo po njem,
- da naj le-ta ne bi bil predpisan kar za vse starše,
- da je odvisno od primera,

- da mora biti slavnostna posvojitev plod sodelovanja med CSD in posvojitelji.

En starš posvojenega otroka meni, da:

- je odločitev za obred slavnostne posvojitve odvisna od primera

Dva anketiranca od skupine, ki jo predstavljajo družina, prijatelji in sorodniki pa sta zapisala, da:

- je to odločitev staršev
- bi morali socialni delavci zgolj spodbujati zadevo.

Vloga strokovnega delavca pri motiviranju para za obred slavnostne posvojitve

Strokovna delavka			Starš posvojenega otroka			Družina, prijatelj, sorodnik staršev, ki so posvojili otroka			sig.	χ^2
frek	povp	std	frek	povp	std	frek	povp	std		
29	4,10	1,50	25	4,32	1,75	20	4,35	0,93	0,452	9,873

Tabela 9: Prikaz vloge strokovnega delavca pri motiviranju para za obred slavnostne posvojitve

O pomenu vloge strokovnega delavca pri motiviranju para za obred slavnostne posvojitve smo anketirance prosili, da pomen rangirajo na lestvici od 0-5, kjer 0 pomeni "povsem nepomembno" in 5 "zelo pomembno". Na vprašanje je od 32 strokovnih delavk, odgovorilo 29.

Rezultati povprečnih vrednosti, ki so jih podali anketiranci kažejo, da vsi vprašani menijo, da je naloga strokovnih delavcev pri motiviranju para za obred slavnostne posvojitve zelo pomembna kar kažejo povprečne vrednosti pri strokovnih delavkah 4,10, starših, ki so posvojili otroka 4,32 in pri družini prijateljih in sorodnikih 4,35.

Razlogi, zakaj nekateri pari ne izvedejo obreda slavnostne posvojitve

Menite da nekateri pari, ki posvojijo otroka ne izvedejo slavnostne posvojitev zaradi:	Strokovna delavka		Starš posvojenega otroka		Družina, prijatelj, sorodnik staršev, ki so posvojili otroka		sig.	χ^2
	Število anketirancev	Delež anketirancev (%)	Število anketirancev	Delež anketirancev (%)	Število anketirancev	Delež anketirancev (%)		
Niso poučeni o pomenu slavnostne posvojitve	10	36%	16	64%	11	55%	0,109	4,433
Se bojijo razkritja nove družine pred okolico	4	14%	8	32%	2	10%	0,124	4,171
Še vedno se sramujejo svoje neplodnosti in ne želijo da okolica o njej izve	3	11%	10	40%	8	40%	0,027	7,224
Center za socialno delo jim tega ni predlagal	8	29%	14	56%	6	30%	0,081	5,016
Ne poznajo obreda slavnostne posvojitve kot zaključka posvojitve	20	71%	17	68%	13	65%	0,892	0,228

Tabela 10: Prikaz razlogov za neizvajanje obreda slavnostne posvojitve

V raziskavi nas je zanimalo, kakšni so morebitni razlogi, da nekateri pari, ki posvojijo otroka ne izvedejo slavnostne posvojitve. Zato smo vse tri skupine vprašali o teh razlogih. Možnih je bilo več odgovorov. Vidimo lahko, da 36 % strokovnih delavk, 64 % staršev posvojenega otroka in 55 % družine, prijateljev, sorodnikov staršev, ki so posvojili otroka meni, da nekateri pari, ki posvojijo otroka ne izvedejo slavnostne posvojitve zaradi tega, ker niso poučeni o pomenu slavnostne posvojitve. 14 % strokovnih delavk, 32 % staršev posvojenega otroka in 10 % družine, prijateljev, sorodnikov staršev, ki so posvojili otroka meni, da nekateri pari, ki posvojijo otroka ne izvedejo slavnostne posvojitve zaradi tega, ker se bojijo razkritja nove družine pred okolico. 11 % strokovnih delavk, 40 % staršev posvojenega otroka in 40 % družine, prijateljev, sorodnikov staršev, ki so posvojili otroka meni, da nekateri pari, ki posvojijo otroka ne izvedejo slavnostne posvojitve zaradi tega, se še vedno sramujejo svoje neplodnosti in ne želijo, da okolica izve o njej. 29 % strokovnih delavk, 56 % staršev posvojenega otroka in 30 % družine, prijateljev, sorodnikov staršev, ki so posvojili otroka meni, da nekateri pari, ki posvojijo otroka ne izvedejo slavnostne posvojitve zaradi tega, ker jim center za socialno delo tega ni predlagal. Kar 71 % strokovnih delavk, 68 % staršev posvojenega otroka in 65 % družine, prijateljev,

sorodnikov staršev, ki so posvojili otroka meni, da nekateri pari, ki posvojijo otroka ne izvedejo slavnostne posvojitve zaradi tega, ker ne poznajo obreda slavnostne posvojitve kot zaključka posvojitve.

Največji delež socialnih delavk, kar 71%, to je 20 oseb, je menilo, da se pari ne odločijo za slavnostno posvojitev, ker ne poznajo obreda slavnostne posvojitve kot zaključka. Dobra tretjina socialnih delavk 10, meni, da starši niso poučeni o pomenu slavnostne posvojitve ali pa jim center za socialno delo tega ni predlagal.

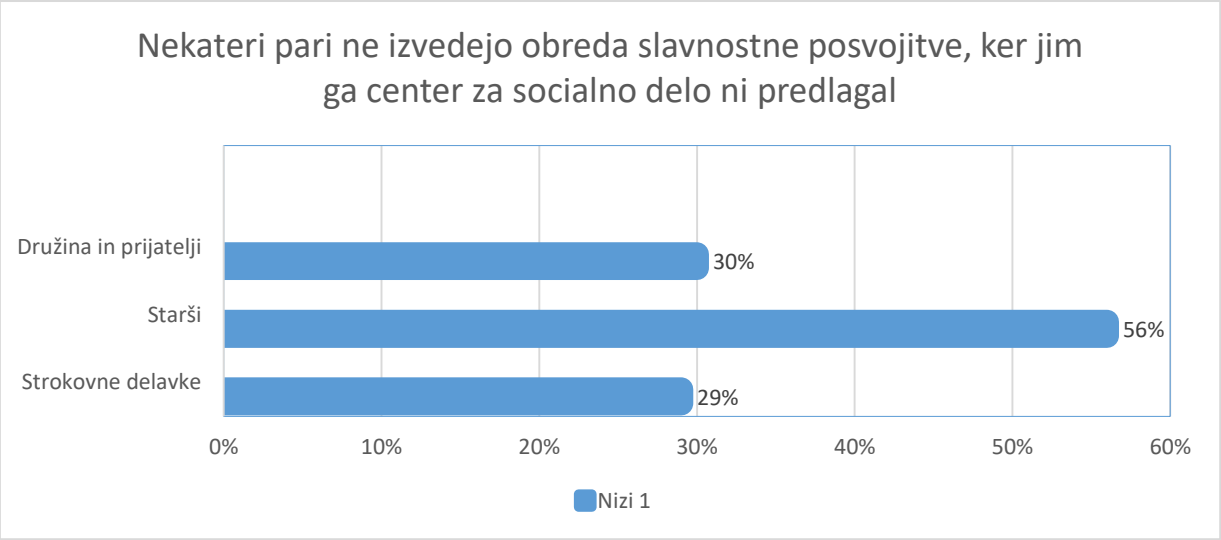
Največji delež staršev, ki so posvojili otroka meni, da nekateri pari ne izvedejo obreda slavnostne posvojitve otroka, ker ne poznajo obreda slavnostne posvojitve kot zaključka posvojitve. Veliko jih tudi meni, da pari ne izberejo obreda slavnostne posvojitve, ker niso poučeni o pomenu slavnostne posvojitve (64%) ali jim ga center za socialno delo ni predlagal (56%).

Tudi pri družini, sorodnikih in prijateljih lahko vidimo podoben rezultat. Največji delež oseb je odgovorilo, da pari ne izvedejo obreda slavnostne posvojitve, ker ne poznajo tega obreda (65%) ali ker niso poučeni o pomenu slavnostne posvojitve (55%). Tema sledi odgovor, da se pari še vedno sramujejo svoje neplodnosti in ne želijo da okolica o njej izve (40%).

Velika razlika med anketiranimi populacijami je pri mnenju o tem, da nekateri pari, ki posvojijo otroka ne izvedejo slavnostne posvojitve zaradi tega, ker se še vedno sramujejo svoje neplodnosti in ne želijo, da okolica izve o njej. Na to kaže tudi nivo sig = 0,027, kar pomeni, da gre za statistično pomembne razlike med anketiranim populacijami. Le 11 % strokovnih delavk in kar 40 % staršev posvojenega otroka in 40 % družine, prijateljev, sorodnikov staršev, ki so posvojili otroka navedlo ta razlog.

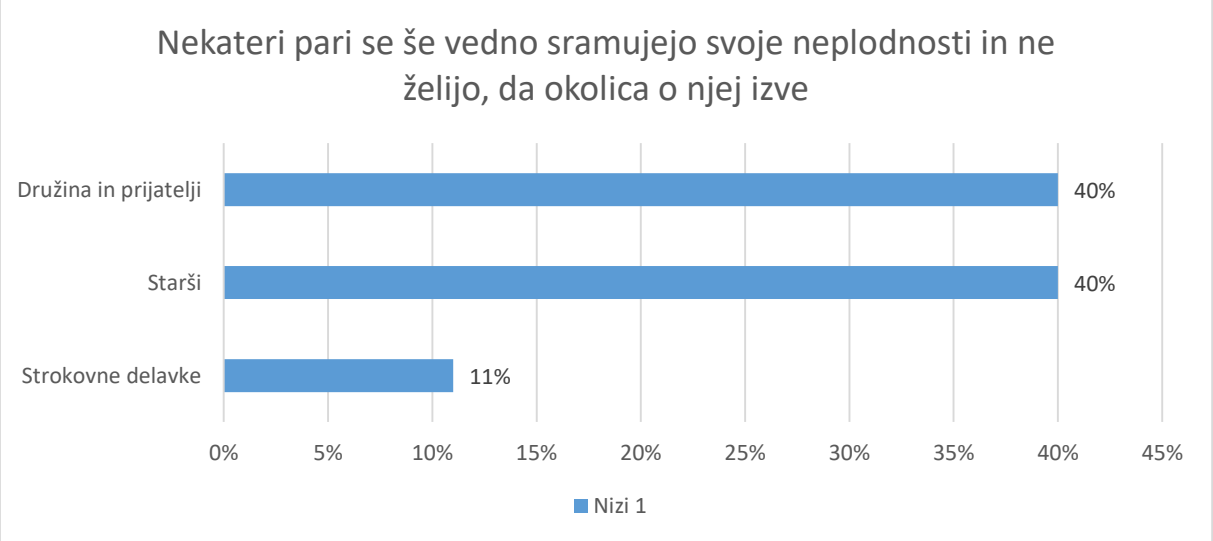
Za statistično nepomembno razliko po mnenju treh anketiranih populacijah, nivo sig = 0,892, gre pri trditvi da starši, ki so posvojili otroka in ne izvedejo obreda slavnostne posvojitve, ker ga ne poznajo ali ker niso poučeni o pomenu le tega, kar lahko razberemo iz tega, da so v večini vse tri populacije anketirancev označile ta odgovor.

Ustavili smo se tudi pri trditvi, da nekateri pari ne izvedejo obreda slavnostne posvojitve, ker jim ga center za socialno delo ne predlaga. Iz spodnjega grafa (5) lahko razberemo, da se več kot polovica staršev, ki so posvojili s tem strinja, pa tudi 29% strokovnih delavk. Iz tega lahko predvidevam, da se te strokovne delavke tega zavedajo.

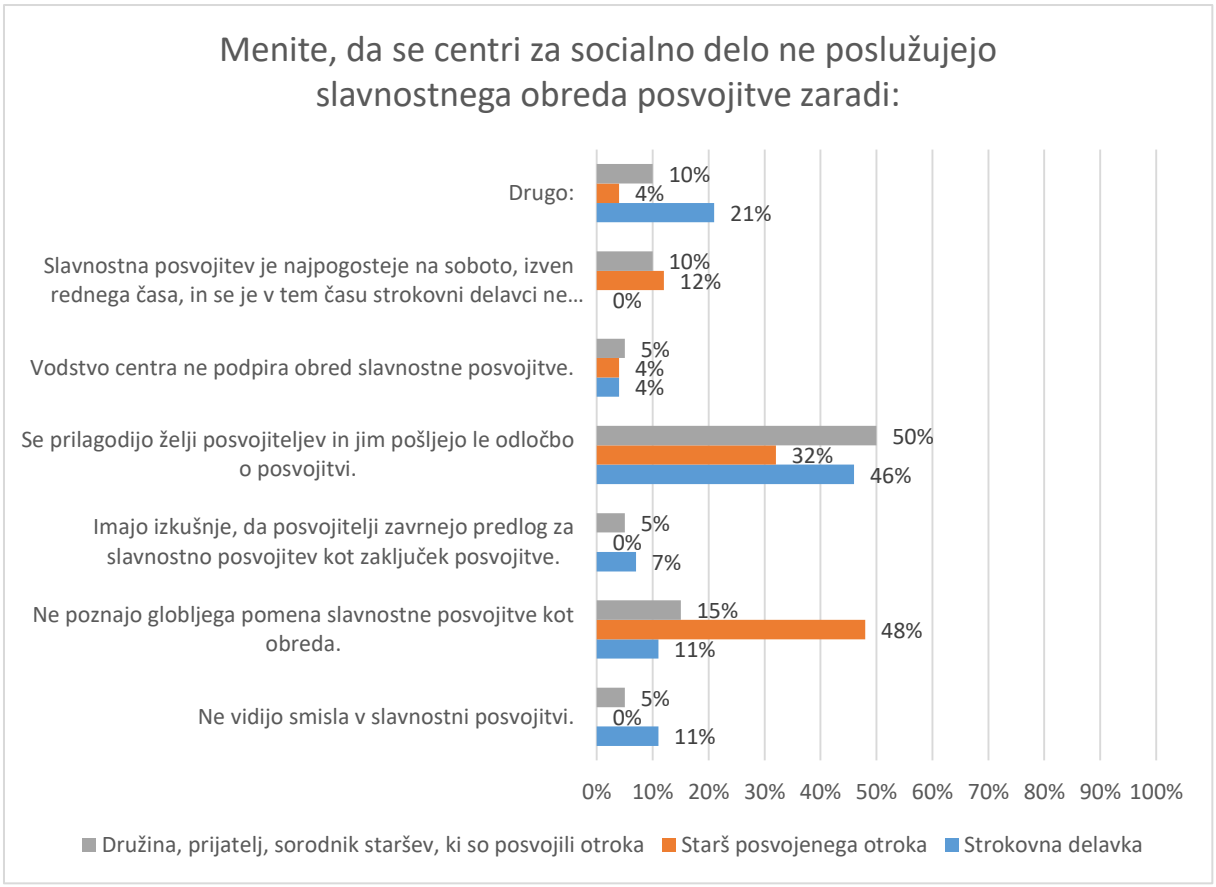

Graf 5: Prikaz trditve nekateri pari ne izvedejo obreda slavnostne posvojitve, ker jim ga center za socialno delo ni predlagal

Rezultati trditve, da nekateri pari ne izvedejo obreda slavnostne posvojitve, ker se še vedno sramujejo svoje neplodnosti in ne želijo da okolica o njej izve statistično pomembna razlika med anketiranimi populacijami, saj kar 40% staršev in 40% družine, prijateljev in sorodnikov s tem strinjalo, a le 11% strokovnih delavk (graf 6). Na tem mestu se lahko vprašamo, kdo tabuizira zadeve. Predvidevamo lahko, da strokovne delavke nimajo dovolj izkušenj, znanj in izobraževanj iz področja soočanja parov z neplodnostjo.

Graf 6: Prikaz trditve nekateri pari se še vedno sramujejo svoje neplodnosti in ne želijo, da okolica o njej izve.

Graf 7: Prikaz razlogov za ne posluževanje obreda slavnostne posvojitve na centrih za socialno delo

V zgornjem grafu je prikazano, da nas je v raziskavi zanimalo, zakaj se centri za socialno delo ne poslužujejo slavnostnega obreda posvojitve. Kar 46 % strokovnih delavk, 32 % staršev posvojenih otrok in 50 % družine, prijateljev, sorodnikov staršev, ki so posvojili otroka pravi, da se centri za socialno delo ne poslužujejo slavnostnega obreda posvojitve zato, ker se prilagodijo želji posvojiteljev in jim pošljejo le odločbo o posvojitvi. Najmanjši delež strokovnih delavk, staršev posvojenih otrok, ter družine, prijateljev, sorodnikov staršev, ki so posvojili otroka pravi, da se centri za socialno delo ne poslužujejo slavnostnega obreda posvojitve, bodisi zaradi tega, ker v tem ne vidijo smisla bodisi zaradi izkušenj, da posvojitelji zavrnejo predlog za slavnostno posvojitev kot zaključek posvojitve. Prav tako najmanjši odstotek anketirancev meni, da se centri za socialno delo ne poslužujejo obreda slavnostne posvojitve bodisi zaradi tega, ker vodstvo centra ne podpira obreda slavnostne posvojitve bodisi zato, ker je slavnostna posvojitev najpogosteje na soboto, izven rednega delovnega časa in se je v tem času strokovni delavci ne želijo udeleževati.

Kot odgovor drugo, pa sem dobila raznolike odgovore. Strokovne delavke so zapisale:

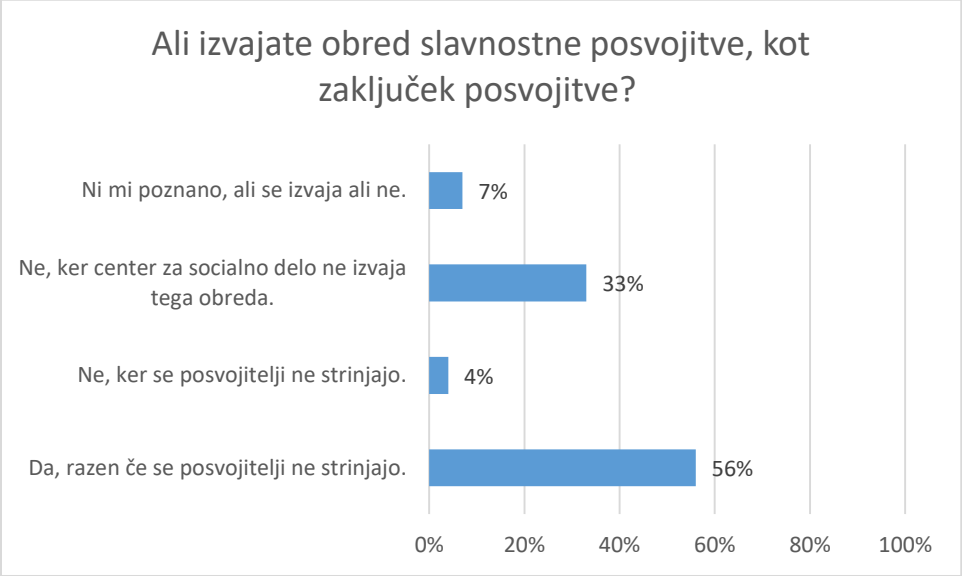
- da centri organizirajo slavnostno posvojitev na sedežu centra, ko izročijo rojstni list,
- da ga vedno predlagajo in razložijo pomen, izbiro pa prepustijo posvojiteljem,
- da slavnostna posvojitev ni primerna oblika zaključka posvojitve za popolnoma vsak primer,
- da sam zaključek postopka posvojitve zaključijo na drugačen način kot druge upravne postopke, razglasitev odločbe se opravi na CSD v prisotnosti otroka in posvojiteljev, ter po možnosti bioloških staršev, saj je na ta način vsem vpletenim na dovolj primeren način omogočeno začutiti pomembnost trenutka in zaključnega dejanja po dolgem obdobju sodelovanja pri razreševanju stisk, težav in strahov.

Starši posvojenega otroka menijo, da se centri za socialno delo ne poslužujejo slavnostnega obreda posvojitve, ker raje pošljejo odločbo in tako najhitrejše zaključijo postopek.

Družina, prijatelji ali sorodniki staršev, ki so posvojili otroka pa pravijo, da je postopek posvojitve le kot uradniški element, slavnostna posvojitev pa se ne izvaja zaradi pomanjkanja empatije.

4.7. Analiza odgovorov strokovnih delavk

Za strokovne delavke smo pripravili še dodatna vprašanja, ki jih bomo predstavili v nadaljevanju. To so bila vprašanja od 11 do 15, med njimi so bila tri vprašanja zaprtega tipa in eno odprtega.

Graf 8: Prikaz izvajanja obreda slavnostne posvojitve kot zaključka.

Raziskali smo ali strokovne delavke izvajajo obred slavnostne posvojitve, kot zaključek posvojitve. Graf pokaže, da več kot polovica anketirank pravi, da slavnostni obred izvajajo, razen če se posvojitelji na strinjajo (56 %), 33 % anketirank pravi, da ga ne izvajajo, ker center za socialno delo tega obreda na izvaja. Le 4 % anketirank pravi, da se le-ta ne izvaja, ker se posvojitelji ne strinjajo. Dve strokovni delavki pa sta odgovorili, da ne vesta ali se obred kot zaključek posvojitve izvaja.

Anketirane strokovne delavke v raziskave smo prosili tudi, da zapišejo razloge za izvajanje oziroma neizvajanje obreda slavnostne posvojitve. Vprašanje je bilo odprtega tipa. Strokovne delavke so zapisale, da so razlogi za samo izvajanje oz. neizvajanje obreda slavnostne posvojitve naslednji:

- Posvojiteljem smo na voljo pri izvedbi slavnostne posvojitve, ter smo soudeleženi v procesu izvedbe, razen če to ni njihova želja,
- Lep zaključek posvojitve, spomin za celo življenje,
- Ker je to eden od pomembnejših dogodkov v življenju otroka in adoptivnih staršev in da to delijo s svojimi prijatelji in družino - tako kot rojstvo otroka. Prav tako je

tudi pravo sporočilo otroku, da so ga veseljem sprejeli v svojo družino in možnost da skozi fotografije in opis dogodka otroku razložijo, kako je prišel v družino,

- Ker gre za poseben, intimen, zelo lep dogodek, ko praznujemo in se veselimo, da je posvojitev postala uradna, dokončna, je otrok našel svoj dom in starše,
- Večinoma se posvojitelji odločajo za slavnostno posvojitev, imeli pa smo tudi posamezne primere, ko se starši za to niso odločili in smo to upoštevali,
- Posvojiteljem pojasnimo, da se uradna posvojitev lahko zaključi z obredom slavnostne posvojitve in jim dogodek predstavimo, samo odločitev pa prepustimo posvojiteljem. Če se za slavnostni dogodek odločijo, uradni del organizira CDS, pogostitev pa prepustimo posvojiteljem. Po izkušnjah se posvojitelji za slavnostno posvojitev redkeje odločajo, vendar na CSD spoštujemo njihovo odločitev in jim niti ni potrebno podajati razlogov zakaj tega ne želijo,
- Obred slavnostne posvojitve se mi ne zdi pomemben,
- Obred je premalo poznan,
- Premalo posvojitev,
- CSD tega obreda ne izvaja,
- Ni primerov, da bi posvojitelji želeli izvesti slavnosten obred,
- Pari si želijo obred slavnostne posvojitve organizirati na način, ki njim ustreza in si ga želijo,
- Pojem "slavnostna" posvojitev ni opredeljen in si o tem vsakdo ustvari svojo predstavo. Unificiranje nekih postopkov ali dogodkov bi marsikomu pomenilo dodatno breme. Menim, da je vpletenim potrebno prepustiti način na katerega bodo proslavili ta pomembni dogodek,
- Ker je stališče našega centra, da je to povsem privatna zadeva posvojiteljeve družine, ne stvar državnega organa,
- Neizvajanje, ko posvojitelji svečano posvojitev odklonijo, takrat družino obiščemo, jim na njihovem domu slavnostno z majhnim darilcem in posvetilom predamo rojstni list,
- Slavnostno posvojitev izvedemo na CSD tako, da povabimo posvojitelje in posvojenca in jim izročimo rojstni list.

Pomen posvojitev in obreda slavnostne posvojitve za vodstvo centra

	Strokovna delavka		
	Frekvenca	Povprečje	Standardni odklon
Kolikšen pomen daje vodstvo centra za socialno delo področju posvojitev otrok?	26	4,69	1,19
Kolikšen pomen daje vodstvo centra za socialno delo obredu slavnostne posvojitve otroka kot zaključka posvojitve otroka?	26	4,15	1,54

Tabela 11: Prikaz pomena posvojitev in obreda slavnostne posvojitve za vodstvo centra za socialno delo

Pri tej analizi smo združili vprašanje številka 13 in 14 iz vprašalnika, saj smo ju tako lažje primerjali. Strokovne delavke smo povprašali, kakšen pomen daje vodstvo centra za socialno delo na področju posvojitev otrok. Pomen so lahko ocenile na lestvici od 0 do 5, kjer je 0 pomnilo nepomembno, 5 pa zelo pomembno. V tabeli 11 lahko vidimo, da večina anketirank pravi, da je področje posvojitve otrok na vodstvu centra za socialno delo pomembno oz. zelo pomembno, saj povprečje znaša 4,69.

Zanimalo nas je tudi, kakšen pomen daje vodstvo centra za socialno delo obredu slavnostne posvojitve otroka kot zaključka posvojitve otroka. Vidimo lahko, da večina anketirank pravi, da je obred slavnostne posvojitve otroka kot zaključka posvojitve otroka pomemben oz. zelo pomemben vodstvu centra za socialno delo, saj povprečje znaša 4,15. Še zmeraj pa lahko vidimo, da kar velik delež centrov za socialno delo (31%) ne daje pomena obredu kot zaključku posvojitve.

Iz rezultatov lahko razberemo, da vodstvo centra daje velik pomen področju posvojitev in tudi obredu slavnostne posvojitve kot zaključku posvojitve otroka. To nas je glede na analizo prejšnjih rezultatov presenetilo, saj iz njih lahko razberemo, da kar nekaj centrov za socialno delo ne podpira obreda slavnostne posvojitve.

Na to vprašanje je od 32 strokovnih delavk, odgovorilo le 26.

Pogostost izvajanja posvojitev na CSD

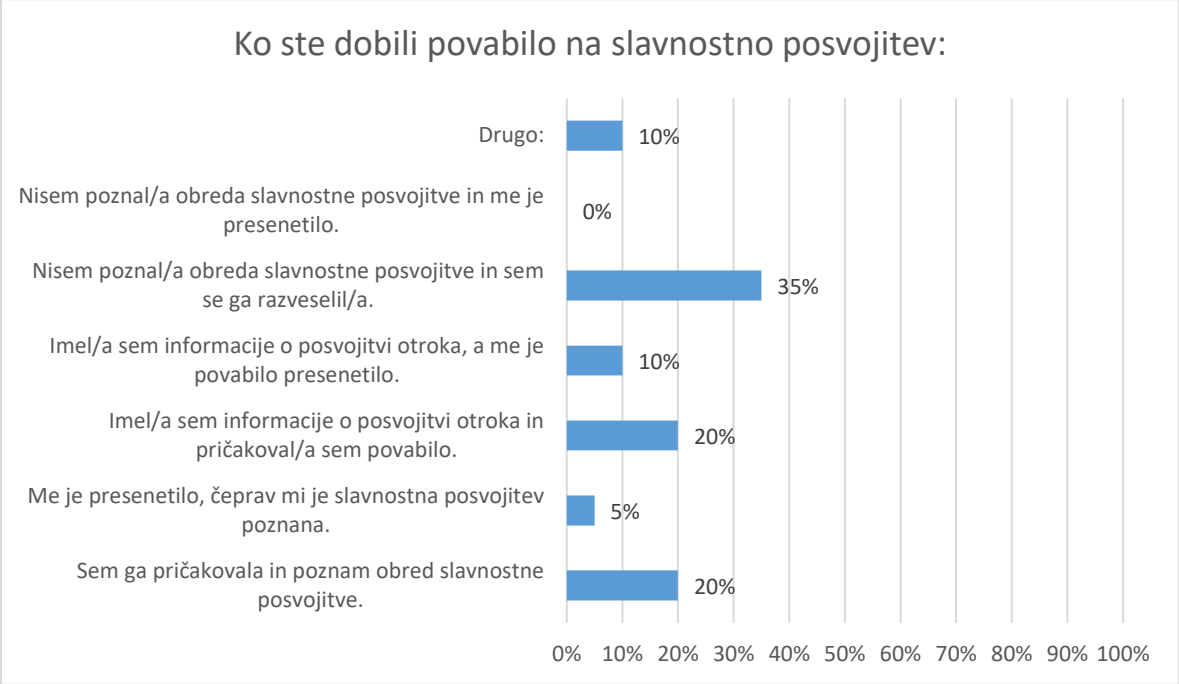
Kako pogosto izvajate postopek posvojitve otrok na leto:												
	0	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**Skupaj**
v zadnjem letu	10	7	1	0	0	0	0	0	0	0	0	18
	56%	39%	6%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
v zadnjih petih letih	3	9	5	3	1	0	0	0	0	0	0	21
	14%	43%	24%	14%	5%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
v zadnjih desetih letih	4	5	3	1	1	1	0	1	0	0	0	16
	25%	31%	19%	6%	6%	6%	0%	6%	0%	0%	0%	100%
v zadnjih petnajstih letih	4	4	3	0	1	2	0	0	1	1	0	16
	25%	25%	19%	0%	6%	13%	0%	0%	6%	6%	0%	100%

Tabela 12: Prikaz pogostosti izvajanja socialno - varstvenega ukrepa posvojitev otroka

Iz zgornje tabele lahko razberemo, da se je v zadnjem letu na večini centrov za socialno delo izvedlo 0 posvojitev (56 %), 39 % anketirank pravi, da so v zadnjem letu izvedle 1 posvojitev, 6 % pa, da so izvedli 2. V zadnjih 5 letih je večina anketirancev (43 %) izvedla 1 posvojitev na leto, 24 % pravi, da so izvedli 2 posvojitve na leto, 14 % pa jih pravi, da so izvedli od 0 do 3 posvojitve na leto. V zadnjih 10 letih je večina anketirancev (31 %) izvedlo 1 posvojitev letno, 25 % ni izvedlo nobene posvojitve letno, 19 % pa je izvedlo 3 posvojitve letno. V zadnjih 15 letih je 25 % anketirancev izvedlo bodisi 0 posvojitev letno bodisi 1 posvojitev letno, 19 % anketirancev je izvedlo 2 posvojitve letno, 6 % štiri posvojitve letno, 13 % pet posvojitev letno, 6 % anketirancev pa je izvedlo 8 do 9 posvojitev letno.

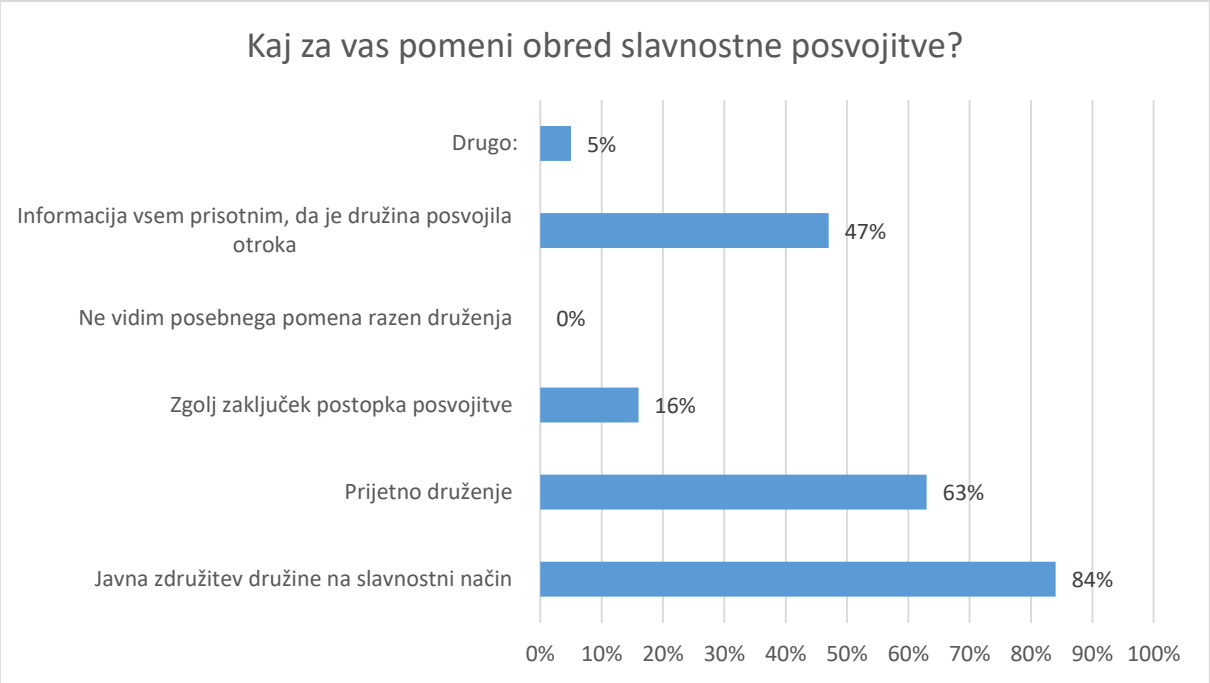
4.8. Analiza odgovorov družine, prijateljev, sorodnikov staršev, ki so posvojili otroka

Za družino, prijatelje, sorodnike staršev, ki so posvojili otroka smo pripravili še dodatna vprašanja, ki jih bomo predstavili v nadaljevanju. Ta vprašanja so bila štiri. Eno vprašanje je bilo zaprtega tipa, ter tri kombinirano odprto zaprtega tipa.

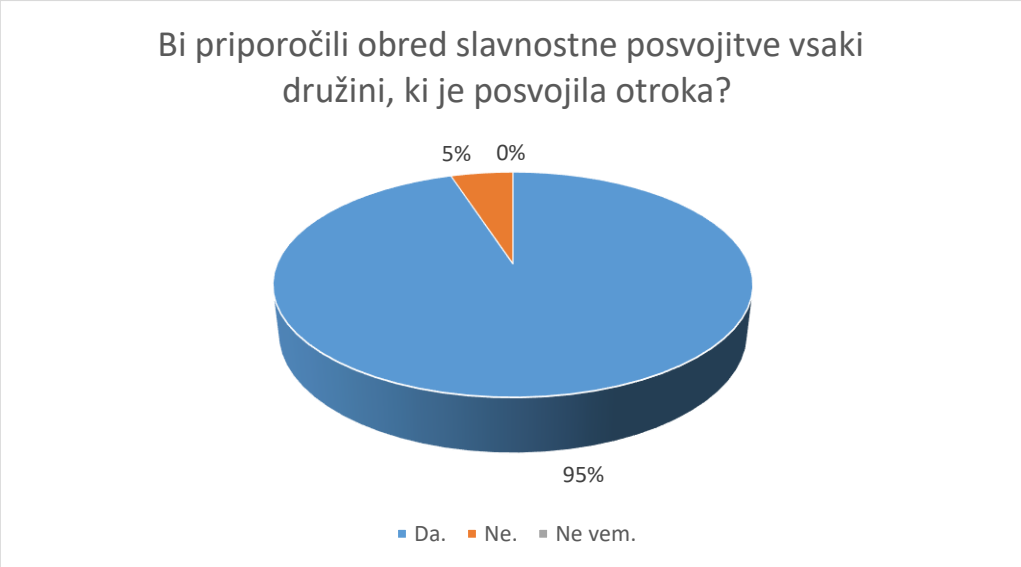
Graf 9: Prikaz reakcije ob prejetju vabila na obred slavnostne posvojitve

V grafu številka 9 lahko vidimo, da nas je zanimalo kako so anketiranci reagirali, ko so dobili povabilo na slavnostno posvojitev. Največji delež anketirancev (35 %) pravi, da niso poznali obreda slavnostne posvojitve in so se ga razveselili, 20 % anketirancev je vabilo pričakovalo in so poznali obred slavnostne posvojitve, 20 % je imelo informacije o posvojitvi otroka in so vabilo pričakovali, 10 % pa je imelo informacije o posvojitvi otroka, a jih je povabilo presenetilo. Kot drugo pa je anketiranka navedla, da je botra dvema posvojencema in je vedela zanju od prvega dne.

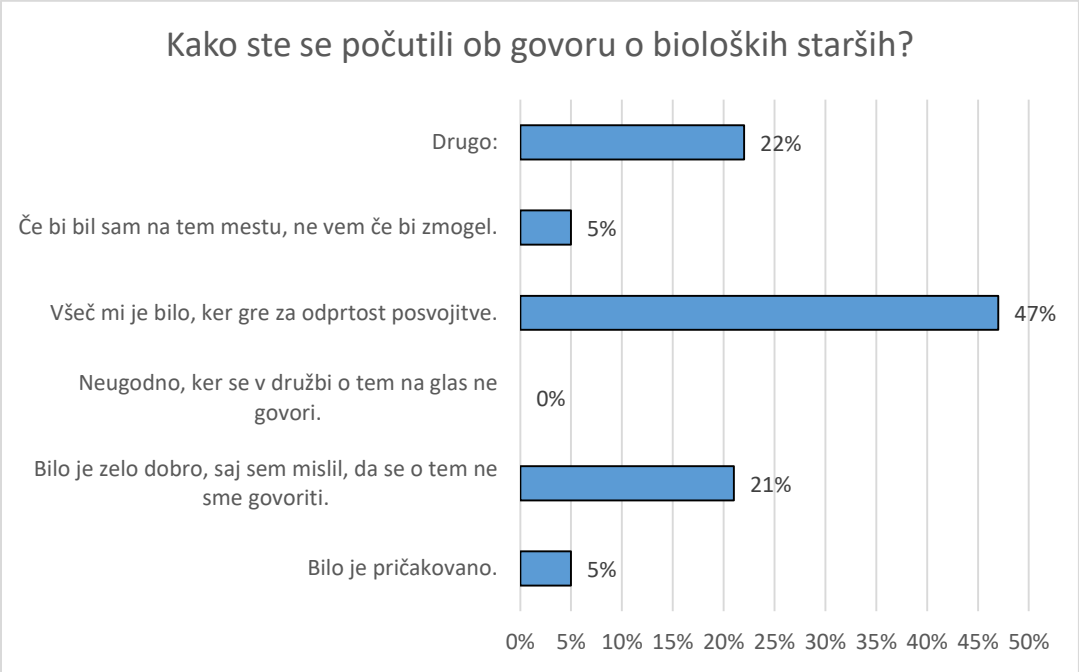
Graf 10: Prikaz pomena obreda slavnostne posvojitve

Pri vprašanju o pomenu slavnostne posvojitve za družino, prijatelje in sorodnike je bilo možnih več odgovorov. Iz grafa 10 lahko razberemo, da za večino anketirancev (84 %) obred slavnostne posvojitve pomeni javna združitev družine na slavnostni način, za 63 % prijetno druženje, za 47 % informacija vsem prisotnim, da je družina posvojila otroka, za 16 % pa je to zgolj zaključek postopka posvojitve. En anketiranec je odgovoril z drugo in zapisal, da je to družinski dogodek.

Graf 11: Prikaz priporočil obreda slavnostne posvojitve drugim

Zanimalo nas je ali bi družina, prijatelji, sorodniki staršev, ki so posvojili otroka priporočili obred slavnostne posvojitve vsaki družini, ki je posvojila otroka. Rezultati na grafu številka 11, prikažejo, da bi večina anketirancev (95 %) priporočila obred slavnostne posvojitve vsaki družini, ki je posvojila otroka.

Graf 12: Prikaz počutja ob govoru o bioloških starših

Družino, sorodnike in prijatelje smo tudi vprašali, kako so se počutili ob govoru o bioloških starših. Iz grafa 12 lahko razberemo, da je večina anketirancev (47 %) obkrožila odgovor, da jim je bilo všeč, ker je šlo za odprtost posvojitve, 21 % jih pravi, da je bilo zelo dobro saj so mislili, da se o tem ne sme govoriti, 5 % pa jih meni, da je bilo to pričakovano ali pa, da če bi bili sami na tem mestu, ne vedo če bi zmogli. Kot drugo pa so anketiranci navedli, da o bioloških starših ni bilo podatkov ali ni bilo govora, nekaterim pa to ni ostalo v spominu. Rezultati nam torej pokažejo, da je bil večini (73%) govor o bioloških starših všeč oziroma se jim je zdel dober. Tukaj lahko vidimo, da je ta tabu o govoru o bioloških starših le družben konstrukt, o katerem je potrebno govoriti, saj se ga ljudje v resnici ne bojijo.

5. RAZPRAVA IN SKLEPI

Rezultati naše raziskave so dali odgovore na osrednje vprašanje, ki smo si ga zastavili v opredelitvi problema. Analiza je vezana na pritrditev ali zavrnitev postavljene hipoteze in to je vpliv obreda slavnostne posvojitve na uspešno posvojitev.

Pri trditvah o obredu slavnostne posvojitve so se pokazale statistično **nepomembne** razlike med anketiranimi skupinami v treh trditvah in sicer, da slavnostna posvojitev prepreči ' skrivnostno šepetanje' o posvojitvi otroka v družino, da slavnostna posvojitev omogoča obredno združitev dveh rodbin, otrokove biološke družine in sedanje posvojiteljske (socialne) družine na slavnostni način in da je slavnostna posvojitev spodbuda in dobro izhodišče, ki omogoči družini pot do zdrave identitete družine ki je posvojila otroka. Torej lahko sklepamo, da se anketiranci razmeroma v enakem deležu strinjajo s tem, da je obred slavnostne posvojitve pomemben dejavnik, ki lahko prepreči skrivnostnost posvojitve in to preko javne združitve biološke in posvojiteljske družine otroka, ki je posvojen, hkrati pa omogoča tudi pot do zdrave identitete družine, ki je otroka posvojila.

Statistično **zelo pomembne** razlike so se pokazale v strinjanjih med anketiranimi skupinami v naslednjih trditvah: slavnostna posvojitev pomaga pri integraciji otroka v novo družinsko in socialno okolje, slavnostna posvojitev je posledica razbremenitve obsesivne potrebe po otroku v smer zavedanja, da je za optimalno korist otroka potrebno z njim komunicirati o njegovi stvarnosti in slavnostna posvojitev bi morala biti del vsake posvojitve. Gre za razlike med populacijama staršev, ki so posvojili otroka in družino, prijatelji, sorodniki, kateri se večinoma vsi strinjajo s trditvami, in populacijo strokovnih delavk, katerih se manj kot polovica strinja s trditvami. Statistično zelo pomembne razlike med populacijami se nanašajo na odprto komunikacijo o otrokovi stvarnosti, s tem se otroka lažje integrira v družinsko in socialno okolje, saj vsi, s pomočjo obreda slavnostne posvojitve, vedo njegovo zgodbo in zgodbo staršev. Pokaže se, da starši, ki so šli skozi program priprave na posvojitev otroka, lahko govorijo o njegovi stvarnosti in je ne skrivajo pred njim, ker niso njegovi biološki starši in bi jih bilo strah, pri strokovnih delavkah pa gre verjetno za premalo izkušenj in znanja na tem področju. Velika razlika med odgovori družine, prijatelji in sorodniki, ki predstavljajo otrokovo družinsko in socialno okolje in strokovnimi delavkami, nam tudi pove, da se strokovne delavke lahko ne zavedajo pomena obreda slavnostne posvojitve in njegove pomoči vključitve otroka v novo socialno mrežo,

ki je za posameznika zelo pomembna. Za socialno delo je velikega pomena zavedanje, da je socialna mreža zelo pomembna pri delu z družino, saj kot navaja Mešel (2008, str. 139) je socialna mreža za družino in otroka zelo pomembna, saj gradi pomembne odnose, ki jih zaznamujejo razumevanje, pristnost, povezanost, skupni pomeni, pripadnost in zveza. Je mreža, v kateri teče pomembna, kontinuirana interakcija z ljudmi, s katerimi posameznik doživi občutek skupnosti – z ljudmi s katerimi je lahko sam svoj. Taka socialna mreža daje občutek pripadnosti, podpore, ljubezni in varnosti in je zelo pomembna pri sprejemanju posebnih situacij družine, zato je prisotnost ali odsotnost te vrste skupnosti odločila pri razpletih procesov posameznikom in družinam.

Rezultati pri trditvi "Posvojitev na slavnostni način pomaga otroku, ki je bil posvojen, da lažje živi življenje med dvema družinama", kažejo, da se je z njo strinja 80% staršev, ki so posvojili otroka, strokovnih delavk pa le 37%. Predvidevamo lahko, da je razlog pri starših **dobra priprava na posvojitev**, ki jim je omogočila uvid, znanje in izkušnjo pomembnosti komunikacijsko odprte posvojitve. Nizek delež strinjaj strokovnih delavk je verjetno posledica strokovne neizkušenosti in pomankanje strokovnega znanja na področju posvojitve otroka.

Pri odprti posvojitvi, starši otroku povejo, da je bil posvojen in mu ponudijo informacije in stike z biološkimi starši, če si to otrok želi. Otrok mora s tem rasti. Hkrati pa tudi omogočijo, da biološki starši dobijo informacijo o otroku in njegovem življenju v družini, ki ga je posvojila, če si to želijo (Zaviršek, 2012, str. 125). Slednje je zelo pomembno za vsako posvojitev oziroma za vsakega otroka, ki je posvojen.

Pri vprašanju kakšen vpliv imajo trditve glede vpliva slavnostne posvojitve na uspešno posvojitev otroka so statistično **pomembne** razlike pri trditvah: starša znata zadovoljevati specifične potrebe otroka, ki sta ga posvojila, družina se lahko odprto pogovarja o partnerski in otrokovi preteklosti, ki jih je povezala in starša spodbujata otrokovo individualnost in posebnosti, ki jih prinaša posvojitev. Vsem trem trditvam je skupno, da se starša zavedata otrokovih potreb, še posebej specifičnih, ki jih prinaša posvojitev. Povezuje jih tudi odprtost pogovora o otrokovi in starševski preteklosti, ki jih je usodno povezala.

Vse tri anketirane populacije so kot največji vpliv slavnostne posvojitve na uspešno posvojitev navedle, da starša o posvojitvi nimata skrivnosti.

Rezultati kažejo, da je obred slavnostne posvojitve najbolj pomemben staršem posvojenega otroka, pa tudi njihovi širši družini, prijateljem, sorodnikom, saj vsi pritrjujejo trditvam v

zelo visokem deležu medtem, ko strokovne delavke pritrjuje istim trditvam v zelo nižjem deležu. Te velike razlike lahko pomenijo, da bi **stroka težko uveljavila** obred slavnostne posvojitve, saj v tem ne vidi pomembnega vpliva na uspešnost posvojitve, medtem ko jim uporabniki sporočajo ravno obratno, saj ocenjujejo, da je obred slavnostne posvojitve za otroka, ki so ga posvojili, pomemben.

Rezultati o vlogi strokovne delavke na centru za socialno delo pri motiviranju para za obred posvojitve na slavnosten način pa kažejo, da je vsa populacija s povprečno oceno 4,2 vrednosti na rang lestvici od 0 do 5 ocenila, da je motiviranje bodočih posvojiteljev za slavnostni zaključek posvojitve **pomembna vloga** strokovnega delavca na centru za socialno delo.

Obred slavnostne posvojitve bi moral biti pomembna naloga centra za socialno delo v postopku posvojitve otroka , saj je na to vprašanje kar 41 oseb odgovorilo z da.

Ko primerjamo rezultate razlogov zakaj nekateri pari, ki so posvojili otroka ne izvedejo obreda slavnostne posvojitve kot zaključka posvojitve lahko vidimo, da so v večini vse tri populacije anketirancev označile odgovora, da starši, ki so posvojili otroka ne izvedejo obreda slavnostne posvojitve, ker ga ne poznajo ali ker niso poučeni o pomenu le tega. Za statistično pomembno razliko med anketiranimi populacijami gre pri trditvi "Pari se še vedno sramujejo svoje neplodnosti in ne želijo, da okolica o njej izve". To trditev so starši, ki so posvoji otroka ter družina, sorodniki in prijatelji navedli kot razlog za neizvajanje slavnostne posvojitve v večjem deležu kot strokovne delavke. Predvidevamo lahko, da strokovne delavke nimajo dovolj izkušenj in znanj s področja soočanja parov z neplodnostjo. Bevc (2006) ugotavlja, da udeleženci programa priprav na posvojitev dosežejo zavedanje o neplodnosti in njenih posledic in tudi presežejo drugačnost zaradi neplodnosti. S tem se razbremenijo čustvenega pritiska zaradi neplodnosti, kar pomeni, da program učinkuje na čustveno stabilnost neplodnega para, to pa ima za posledico zadovoljno funkcioniranje para in je temelj dobrih odnosov v družini, ki je posvojila otroka.

Na vprašanje zakaj se centri za socialno delo ne poslužujejo obreda slavnostne posvojitve smo dobili največ odgovorov, da se centri za socialno delo ne poslužujejo obreda, ker se prilagodijo želji posvojiteljev in jim pošljejo le odločbo o posvojitvi. Velika razlika med starši in strokovnimi delavkami pa se kaže v odgovoru, da se centri za socialno delo ne poslužujejo obreda slavnostne posvojitve, ker **ne poznajo globljega pomena** slavnostne

posvojitve kot obreda. Pritrditev na to pa nam pokaže že predhodna analiza drugih odgovorov.

Nato je sledila analiza rezultatov vprašanj na katera so odgovarjale samo strokovne delavke. Ugotovila smo, da več kot polovica anketirank pravi, da obred izvajajo, razen če se posvojitelji na strinjajo, tretjina anketirank pa pravi, da obreda slavnostne posvojitve ne prakticirajo, ker center za socialno delo tega obreda na izvaja. Tukaj se lahko navežemo na zgornjo analizo, ki kaže, da centri za socialno delo na poznajo globljega pomena obreda.

Povsem nasprotni rezultati temu pa so, da vodstvo centra daje velik pomen področju posvojitev otrok in tudi obredu slavnostne posvojitve kot zaključku posvojitve otroka.

Na koncu smo analizirali odgovore, ki so jih podali družina, prijatelji in sorodniki staršev, ki so posvojili otroka in pri trditvi, ko ste dobili povabilo na slavnostno posvojitev, smo ugotovili, da jih največji delež pravi, da niso poznali obreda slavnostne posvojitve in so se ga razveselili, nekaj manj je bilo tistih, ki so vabilo pričakovali in so poznali obred slavnostne posvojitve.

Na vprašanje kaj za njih pomeni obred slavnostne posvojitve so v največjem deležu odgovorili, da pomeni javno združitev družine na slavnostni način, prijetno druženje in informacijo vsem prisotnim, da je družina posvojila otroka. Zaviršek (2012) jasno izpostavlja, da ima vsak otrok pravico do resnice in čim več informacij. V smislu tega morajo starši, ki so posvojili otroka, o tem najprej obvestiti ljudi, ki so jim blizu v različnih socialnih okoljih, in se o tem odkrito pogovarjati, da posvojitev ne postane tabu tema, tema o kateri težko govorijo oz. povsem molčijo, saj tako ne dobivajo vprašanj iz okolice.

Zanimalo nas je tudi ali bi družina, prijatelji, sorodniki staršev, ki so posvojili otroka priporočili obred slavnostne posvojitve vsaki družini, ki je posvojila otroka. Večina anketirancev bi priporočila obred slavnostne posvojitve vsaki družini, ki je posvojila otroka in le 5% jih ne bi priporočilo obreda. Zanimivo bi bilo slišati zakaj ne.

Ob govoru o bioloških starših so odgovarjali, da so se počutili dobro, da jim je bilo všeč, ker je šlo za odprtost posvojitve, da je bilo zelo dobro, saj so mislili, da se o tem ne sme govoriti. Rezultati pokažejo, da je bil velikemu deležu anketirancev govor o bioloških starših všeč in dobrodošel. Lahko predvidevamo, da je ta tabu govora o bioloških starših le družbeni konstrukt, o katerem je potrebno govoriti, saj se ga ljudje v resnici ne bojijo.

Bevc (2014, str. 13-14) opredeljuje uspešnost posvojitve v raziskovanju dejavnikov, ki vplivajo na uspešno posvojitev kot: "Uspešnost posvojitve razumemo kot sposobnost staršev, ki so posvojili otroka, da poznajo in razumejo posebne potrebe posvojenega otroka in omogočijo njihovo zadovoljitev. Specifične potrebe otroka, ki je bil posvojen so vezane na njegovo posebno življenjsko situacijo, na življenje razpeto med biološkimi starši, ki so otroku dali življenje in starši, ki so ga posvojili in mu omogočajo živeti to življenje. To je možno le v družini, kjer sta posvojitelja osvobojena posledic morebitne neplodnosti ali drugih čustvenih pritiskov v medsebojni komunikaciji in v komunikaciji z otrokom in na ta način sposobna zrele, odprte komunikacije o svoji in otrokovi preteklosti, o posvojitvi pred otrokom nimata skrivnosti, sta sposobna organizacije medsebojnega sožitja na osveščen način, ki dopušča dovolj prostora za individualnost in dovolj motivacije za skupnost. Torej dobra družinska organizacija pomeni dovolj prostora za vsakogar in dovolj odprtosti, da se čutimo pripadne. Torej uspešnost posvojitve ni v idealnem starševstvu, še manj pa v zadovoljitvi zgolj osnovnih potreb, ki jih običajno ima vsak otrok v rodni družini.".

Odgovori strokovnih delavk opozarjajo, da pojem slavnostna posvojitev ni definiran in si o tem lahko vsakdo ustvari svojo predstavo.

5.1. Potrditev ali zavrnitev hipoteze

Rezultati govorijo v prid izvajanja slavnostne posvojitve, saj omogočajo:

1. Detabuiziranje posvojitve v družbi.
2. Odprtost komunikacije o posvojiteljski stvarnosti otroka in staršev.
3. Odprtost in podporo za iskanje korenin – otrokovega biološkega izvora, kot temelja vzpostavitve zdrave identitete otroka.
4. Skozi tak zaključek stroka sledi koristi otroka, kar je primarni, prvenstveni namen posvojitve.

Dajejo pa tudi možnost potrditve ničelne hipoteze H_0 s strani staršev, ki imajo izkušnjo slavnostne posvojitve kot tudi njihovih družinskih članov ter prijateljev, ki so se le te udeležili.

Rezultati na strani strokovnih delavk pa hipotezo H_0 »Obred slavnostne posvojitve je pomemben dejavnik za uspešno posvojitev.« delno potrjujejo.

Ugotavljamo, da starši, ki so posvojili otroka in njihovi družinski člani ter prijatelji menijo, da je obred slavnostne posvojitve zelo pomemben del posvojitve, ki je v korist otroku. Med strokovnimi delavkami pa je takih mnenj manj. Čeprav odgovori staršev kažejo, da je obred slavnostne posvojitve v korist otroka, lahko sklepamo, da bi se v stroki težko uveljavil, dokler ni določen z javnimi pooblastili oziroma zakonom. Stroka se namreč v zadnjem času, tudi na področju posvojitev, vse preveč opira zgolj na zakonodajo in premalo na strokovne presojo in ugotovitve, ki govorijo otroku v korist. To pa je po rezultatih, ki jih je dala naša raziskava lahko v otrokovo škodo.

Rezultati staršev, ki imajo izkušnjo posvojitve, torej uporabnikov posvojitve, nakazujejo stroki potrebo uporabnikov, da stroka razišče možnosti za vpeljavo pogostejšega slavnostnega načina zaključka posvojitve.

6. PREDLOGI

Iz rezultatov na podlagi odgovorov uporabnikov posvojitve in odgovorov njihovih članov razširjene družine, kot tudi širše socialne mreže izhajata dva temeljna predloga:

- uvedba obreda slavnostne posvojitve, kot zaključka postopka posvojitve v obvezen strokovni delo, torej tudi v katalog del in nalog, ki jih izvajajo centri za socialno delo po zakonu in
- strokovni delavci centra za socialno delo naj bi bodoče posvojitelje informirali in poučili na podlagi izkušenj o pomenu slavnostne posvojitve kot zaključnega obreda posvojitve ter jih tako motivirali za izvedbo svečanega zaključka.

Rezultati strokovnih delavk centrov za socialno delo pa nakazujejo:

- potrebno po opredeliti pojma obreda slavnostne posvojitve.

Na podlagi skupnih rezultatov pa izhajata predloga:

- potrebno je izvesti izobraževanje o pomenu slavnostne posvojitve kot zaključka uradno vodenega postopka posvojitve in
- izpeljati je potrebno izobraževanje na teme: posledice neplodnosti pri parih, ki želijo posvojiti otroka, oblikovanje realnih pričakovanj do otroka in specifične potrebe otroka, ki je posvojen.

V nadaljevanju bi bilo dobro z dodatnimi raziskavami ugotoviti, zakaj se nekateri pari niso odločili za obred slavnostne posvojitve. Zanimivo bi bilo anketirati tudi otroke, ki so bili posvojeni in jih vprašati o pomenu slavnostne posvojitve.

7. LITERATURA

Bevc, V. (2006). *Čustveno stanje neplodnih parov pred posvojitvijo otroka.* Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Bevc V. (2002), *Model priprave na nadomestno starševstvo*. Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede.

Bevc, V. (1999), *Posvojitev otrok: O pogumu in bolečini žensk, ki so oddale otroka v posvojitev*. DAG grafika, Ljubljana.

Bevc, V. (2003), *Priprava na posvojitev, seminar*; gradivo povzeto iz magistrske naloge

Bevc, V. (2014), *Organizacijski dejavniki socialno varstvenega ukrepa posvojitve otrok in njihova protislovnost* Doktorska dizertacija. Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede.

Bizant, U. (2014). Dejavniki, ki vplivajo na identiteto posvojenega otroka. *Socialno delo* 53 (2), 85-96.

Cazeneuve, J. (1985). *Sociologija obreda.* Studia Humanintatis, Ljubljana

Center za socialno delo. *Posvojitev.* Pridobljeno 10.01.2018 s http://csd-slovenija.org/sl/center/center-za-socialno-delo/see.page/posvojitve

Čačinovič Vogrinčič, G. (1993), Družina – pravica do lastne stvarnosti. *Socialno delo,* 32 (1-2). Ljubljana.

Čačinovič Vogrinčič, G. (1998), *Psihologija družine.* Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Čačinovič Vogrinčič, G. (1989). Rejniška družina – drugačna in pomembna. *Rejniški glasnik* 1, 17-23.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2007). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Društvo Deteljica (2007), *Za novo upanje: 15 let programa priprave na nadomestno starševstvo.* Ljubljana.

Erzar, K.K., Rožič, T., & Simončič, B. (2011). Vloga in pomen navezanosti pri razvoju otrok v nadomestnih družinah. *Socialno delo,* 50 (2), 103-112.

Gennep, A. (1960). *The Rites od Passage.* Chicago: University Press.

Goffman, E. (2008). *stigma, zapiski o upravljanju poškodovane identitete.* Maribor: založba Aristej.

Grimes, R. L. (2000). *Deeply into the Bone: Re-inventin Rites of Passage.* Los Angeles: University of California Press.

Klun, M. (2008), *Posvojitve v Sloveniji kot oblika socialnega starševstva.* Socialno delo, 48 (1/3), 35-49. Ljubljana.

Kolman, M. A. (2016). *Pomen Obredov*. Pridobljeno 10.01.2018 s http://www.sebur.si/index.php/clanki/189-pomen-obredov

Langerholc, P. (1999*) Pravica otroka, da izve za svoj izvor*. Diplomska naloga. Pravna fakulteta Ljubljana, Ljubljana.

Lutter, E. (1997), *Razvoj posvojitev.* Strokovno-pravni informator Firis, 9.

Mesec, B. (2009), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave*. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.

Mikluš M., Tomažič, T. (2016), *Problematika posvojitev v državah izvora in sprejema na primeru Kenije in Slovenije.* Združenje za socialno pedagogiko 20 (1/2), 143-162, Ljubljana.

Ministrstvo za delo, družino socialne zadeve in enake možnosti. *Posvojitve.* (2017). Pridobljeno 10.01.2018 s http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/

Morgenthaler, C. (2008). Družinski obredi – lepilo med generacijami?. *Kakovostna starost,* 11 (6), 20-26.

Novak, B. (2012). *Družinsko pravo.* Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

Perko, A. (2008). *Družina na križpotju*. Ljubljana: Umco, Zavod Mitikas.

Perpar, T. (2008). *Otrokova varnost v sistemu skrbi za otroke, ki ne morejo živeti pri starših* Zbornik, Združenje MOČ za zaščito otrok, ki ne morejo živeti pri starših:

Potočnik, V. (2001). *religiozni obredi prehoda v prehodnem času.* Časopis za kritiko in znanost, 29 (202/203), 197-211.

Radcliffe-Brown, A.R. (1994). *Struktura in funkcija v primitivni družbi.* Ljubljana: Škuc: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Rapoša Tajnšek, P., Čačinovič-Vogrinčič, G., Miloševič-Arnold, V., Rode, N., Mikolič, M., Rajšelj, S., Bole Finţgar, M., Kovačec, A., Rozman, V. & Zorko, E., (1999), *Organizacija in standardi na področju posvojitev*. Visoka šola za socialno delo, Ljubljana.

Rothenbuhler, E. W. (1998). *Ritual Communication: From everyday conversation to mediated ceremony.* London: Thousand Oaks; New Delhi; Sage.

Sobočan, A. (2011). *Transnational adoptions and migration: Intersections and challenges. The Slovenian case.* Dve domovini 34, 97-109.

Swientek, C. (1999). *Identiteta med biološko in socialno pripadnostjo družini pri posvojencih.* Strokovno – pravni informator Firis, 7 (12), 23-36.

Zaviršek, D. (2012). *Notranje in meddržavne posvojitve: Od osebnih izkušenj do dobre* Zaviršek, D. (2012). *Od krvi do skrbi.* Ljubljana: Založba Aristej.

prakse. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Zavirešk, D., Kobal, B., Čačinovič Vogrinčič, G., Urh, Š., Sobočan, A.M., Smolej, S., Dremelj, P., Žiberna, V., Klun, M., Rezar, I. (2009). *Postopki, organizacija in standardi na področju posvojitev* (končno poročilo 2611-09-010044/ 2009). Pridobljeno 16.01.2018 s http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/posvojitve_postopki_organizacija_standardi.pdf

Zupančič, B. M. (1991). Narava Tabuja. *Teorija in praksa,* 28 (2-4), 315-316.

Zupančič, E. (1993), *Izpolnjena hrepenenja: Resnične zgodbe posvojenih otrok*. Založba Naša žena, Ljubljana.

Zupančič, E. (1987), *Posvojen otrok, zaželen in ljubljen*. Cankarjeva založba, Ljubljana.

8. PRILOGE

8.1. Vprašalnik za starše, ki so posvojili otroka, socialne delavke in sorodnike/prijatelje, ki so bili prisotni na slavnostni posvojitvi

1. Kakšen pomen imajo trditvami o slavnostni posvojitvi na uspešno posvojitev na lestvici od 0-5?

Trditev	Da	Ne	Ne vem
Slavnostna posvojitev omogoča, da se v družini, ki je posvojila otroka, lažje pogovarjajo o izvoru otroka.			
Slavnostna posvojitev omogoča, da se o posvojitvi otroka lažje pogovarjajo s sorodniki in prijatelji.			
Slavnostna posvojitev pomaga pri integraciji otroka v novo družinsko in socialno okolje.			
Slavnostna posvojitev prepreči ' skrivnostno šepetanje' o posvojitvi otroka v družino.			
Slavnostna posvojitev omogoča otroku poglobljen občutek varnosti, pripadnosti in odprtosti posvojitve družine.			
Slavnostna posvojitev omogoča obredno združitev dveh rodbin, otrokove biološke družine in sedanje posvojiteljske (socialne) družine, na slavnostni način.			
Slavnostna posvojitev nudi vsem povabljenim v izhodišču več možnosti, da se spregovori o pogosto še vedno tabuiziranih in čustveno občutljivih temah posvojiteljeske družine.			
Slavnostna posvojitev omogoča, da vsi prisotni preko obreda dobijo informacije o razlogih za posvojitev otroka.			

Slavnostna posvojitev omogoča, da vsi prisotni izvedo zgodbo o bioloških starših otroka in otrokovem življenju pred posvojitvijo.			
Slavnostna posvojitev je posledica razbremenitve obsesivne potrebe po otroku v smer zavedanja, da je za optimalno korist otroka potrebno z njim komunicirati o njegovi stvarnosti.			
Slavnostna posvojitev se mi ne zdi smiseln zaključek posvojitve.			
Posvojitev na slavnostni način pomaga otroku, ki je bil posvojen, da lažje živi življenje med dvema družinama.			
Posvojitev na slavnostni način pomaga paru, ki sta posvojila otroka, da lažje sledijo potrebam otroka, ki sta ga posvojila.			
Slavnostna posvojitev bi morala biti del vsake posvojitve.			
Slavnostna posvojitev je spodbuda in dobro izhodišče, ki omogoči družini pot do zdrave identitete družine ki je posvojila otroka.			

2. Kakšen pomen imajo po vašem mnenju spodaj navedene trditve glede vpliva slavnostne posvojitve na uspešno posvojitve otroka. *Pomen trditve označite z x, kjer 0 pomeni sploh se ne strinjam, 5 pa zelo se strinjam.*

Trditve o vplivu slavnostne posvojitve na uspešno posvojitve.	0	1	2	3	4	5
Družina ima odprto komunikacijo o izvoru otroka.						
Starša znata zadovoljevati specifične potrebe otroka, ki sta ga posvojila.						

Starša sta se osvobodila posledic neplodnosti in o njej lahko govorita.						
Družina se lahko odprto pogovarja o partnerski in otrokovi preteklosti, ki jih je povezala.						
Starša o posvojitvi nimata skrivnosti.						
Starša spodbujata otrokovo individualnost in posebnosti, ki jih prinaša posvojitev.						
Družina ima odprto komunikacijo, da se lahko vsi čutijo pripadne, ne glede na način oblikovanja družine.						
Slavnostna posvojitev je pomemben element, ki pripomore k oblikovanju identitete družine, ki je posvojila otroka.						

3. Ali menite, da bi moral biti obred slavnostne posvojitve pomembna naloga centra za socialno delo v postopku posvojitve otroka?

a) Da
b) Ne
c) Ne vem
d) Drugo:_____

4. Kakšno vlogo ima strokovni delavec centra za socialno delo pri motiviranju para za obred posvojitve na slavnosten način?

Sploh ni odvisno od njega 0 1 2 3 4 5 Zelo je odvisno od njega.

5. Menite da nekateri pari, ki posvojijo otroka ne izvedejo slavnostne posvojitev zaradi (možnih več odgovorov):

a) Niso poučeni o pomenu slavnostne posvojitve
b) Se bojijo razkritja nove družine pred okolico
c) Še vedno se sramujejo svoje neplodnosti in ne želijo da okolica o njej izve
d) Center za socialno delo jim tega ni predlagal
e) Ne poznajo obreda slavnostne posvojitve kot zaključka posvojitve

6. Menite, da se center za socialno delo ne posluži slavnostnega obreda posvojitve zaradi:

a) Ne vidi smisla v slavnostni posvojitvi.
b) Ne pozna globljega pomena slavnostne posvojitve kot obreda
c) Ima izkušnje, da posvojitelji zavrnejo predlog za slavnostno posvojitev kot zaključek posvojitve.
d) Se prilagodijo želji posvojiteljev in jim pošljejo le odločbo o posvojitvi
e) Vodstvo centra ne podpira obred slavnostne posvojitve
f) Slavnostna posvojitev je najpogosteje na soboto, izven rednega časa, in se jev tem času strokovni delavci ne želijo udeleževati
g) Drugo:_____

7. Spol: _____

8. Starost: _____

9. Izobrazba:

a) osnovna šola
b) srednja šola / gimnazija
c) visoka / višja šola
d) diploma
e) magisterij
f) doktorat

10. Kraj bivanja:

a) Podeželje
b) mesto

Dodatek za SOCIALNE DELAVKE

11. Ali izvajate obred slavnostne posvojitve, kot zaključek posvojitve?

a) Da, razen če se posvojitelji ne strinjajo

b) Ne, ker se posvojitelji ne strinjajo

c) Ne, ker center za socialno delo ne izvaja tega obreda

d) Ni mi poznano, ali se izvaja ali ne

12. Napišite razloge za izvajanje oz. razloge za neizvajanje?

_____

_____

_____

13. Kolikšen pomen daje vodstvo centra za socialno delo področju posvojitev otrok?

Nepomembno 0 1 2 3 4 5 Zelo pomembno

14. Kolikšen pomen daje vodstvo centra za socialno delo obredu slavnostne posvojitve otroka kot zaključka posvojitve otroka?

Nepomembno 0 1 2 3 4 5 Zelo pomembno

15. Kako pogosto izvajate postopek posvojitve otrok

Število posvojitev	Na leto
	1 leto
	5 let
	10 let
	15 let

Dodatek za SORODNIKE, PRIJATELJE

16. Ko ste dobili povabilo na slavnostno posvojitev:

a) Sem ga pričakovala in poznam obred slavnostne posvojitve
b) Me je presenetilo, čeprav mi je slavnostna posvojitev poznana
c) Imel/a sem informacije o posvojitvi otroka in pričakoval/a sem povabilo
d) Imel/a sem informacije o posvojitvi otroka, a me je povabilo presenetilo
e) Nisem poznal/a obreda slavnostne posvojitve in sem se ga razveselil/a
f) Nisem poznal/a obreda slavnostne posvojitve in me je presenetilo
g) Drugo:_____

17. Kaj za vas pomeni obred slavnostne posvojitve (možnih več odgovorov)?

a) Javna združitev družine na slavnostni način
b) Prijetno druženje
c) Zgolj zaključek postopka posvojitve
d) Ne vidim posebnega pomena razen druženja
e) Informacija vsem prisotnim, da je družina posvojila otroka
f) Drugo: _____

18. Bi priporočili obred slavnostne posvojitve vsaki družini, ki je posvojila otroka?

a) Da
b) Ne
c) Ne vem
d) Drugo:_____

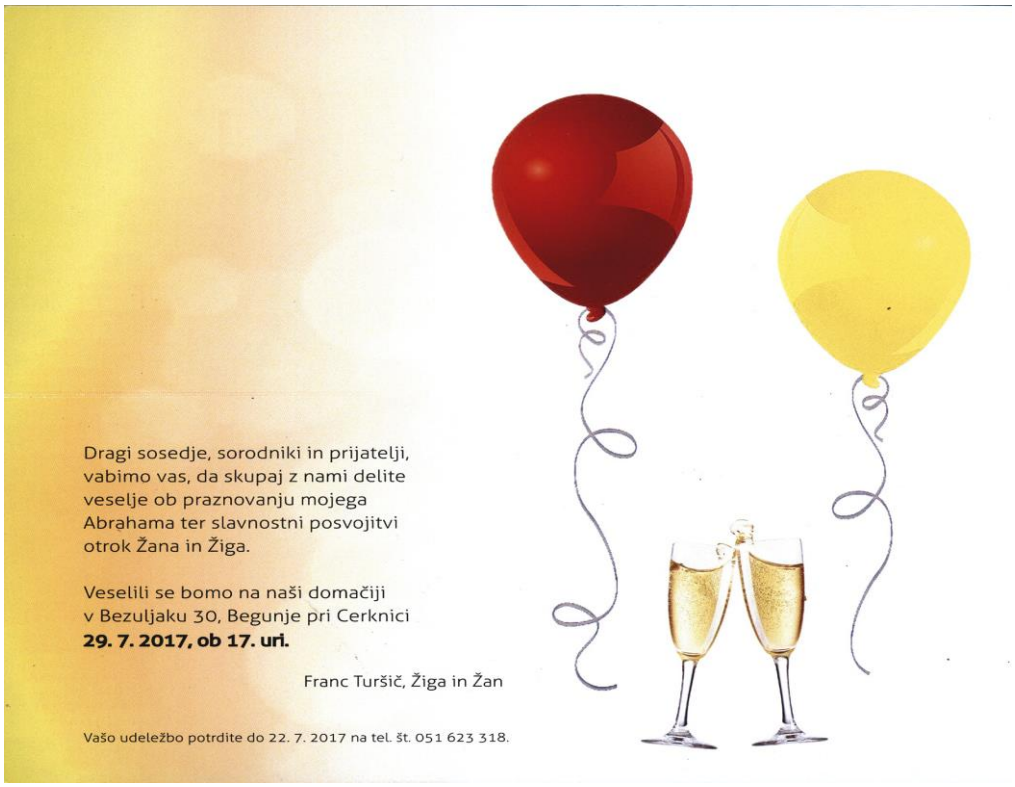
19. Kako ste se počutili ob govoru o bioloških starših?

c) Bilo je pričakovano
d) Bilo je zelo dobro, saj sem mislil da se o tem ne sme govoriti
e) Neugodno, ker se v družbi o tem na glas ne govori
f) Všeč mi je bilo ker gre za odprtost posvojitve
g) Če bi bil sam na tem mestu, ne vem če bi zmogel

8.2. Slike vabil na obred slavnostne posvojitve

Slika 1: Petrino vabilo na obred slavnostne posvojitve

Slika 2: Žanino in Žigovo vabilo na obred slavnostne posvojitve

Vabimo vas na Lenartovo svečano posvojitev in sveti krst, ki bo 19.2.2011 ob 10.30 v župnijski kapeli v Stranjah.

Slavje bomo nadaljevali v gostišču Repnik na Vrhpolju pri Kamniku.

Tanja in Lojze z Eli in Lenartom

"Vaši otroci niso vaši otroci.
Sinovi in hčere klica Življenja k Življenju so.
Po vas prihajajo, a ne od vas.
Čeprav so z vami, niso vaša lastnina."

(Kahlil Gibran, Prerok)

Veseli bomo, če boste namesto daril Lenartu denarne prispevke namenili osemčlanski družini z majhnimi otroki, ki je v stiski. (vir Škofijska Karitas) Nabiralnik bo v restavraciji.

Prosimo vas, da potrdite udeležbo do 12.2.2011 na tel.: 040/631-288 (Tanja) ali 040/273-409 (Lojze).

Slika 3: Lenartovo povabilo na obred slavnostne posvojitve